

COMPENDIUM

CULTURAL POLICIES AND TRENDS IN EUROPE

COUNTRY PROFILE

UKRAINE

November 2017

This profile was prepared and updated by **Mr. Oleksandr BUTSENKO (Kyiv)**.
It is based on official and non-official sources addressing current cultural policy issues.

The opinions expressed in this profile are those of the author and are not
official statements of the government or of the Compendium editors.

Additional national cultural policy profiles are available on:

<http://www.culturalpolicies.net>

If the entire profile or relevant parts of it are reproduced in print or in electronic form including in a translated version, for whatever purpose, a specific request has to be addressed to the Secretary General of the Council of Europe who may authorise the reproduction in consultation with ERICarts. Such reproduction must be accompanied by the standard reference below, as well as by the name of the author of the profile.

Standard Reference: Council of Europe/ERICarts: "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe", 19th edition 2018. Available from World Wide Web: [<http:// www.culturalpolicies.net>](http://www.culturalpolicies.net).
ISSN: 2222-7334.

UKRAINE¹

1. HISTORICAL PERSPECTIVE: CULTURAL POLICIES AND INSTRUMENTS	2
2. GENERAL OBJECTIVES AND PRINCIPLES OF CULTURAL POLICY	5
2.1 Main features of the current cultural policy model	5
2.2 National definition of culture	5
2.3 Cultural policy objectives	5
3. COMPETENCE, DECISION MAKING AND ADMINISTRATION	8
3.1 Organisational structure (organigram)	8
3.2 Overall description of the system	9
3.3 Inter-ministerial or intergovernmental co-operation	11
3.4 International cultural co-operation	12
4. CURRENT ISSUES IN CULTURAL POLICY DEVELOPMENT AND DEBATE	19
4.1 Main cultural policy issues and priorities	19
4.2 Specific policy issues and recent debates	19
5. MAIN LEGAL PROVISIONS IN THE CULTURAL FIELD	34
5.1 General legislation	34
5.2 Legislation on culture	38
5.3 Sector specific legislation	41
6. FINANCING OF CULTURE	45
6.1 Short overview	45
6.2 Public cultural expenditure	47
6.3 Trends and indicators for private cultural financing	49
7. PUBLIC INSTITUTIONS IN CULTURAL INFRASTRUCTURE	51
7.1 Cultural infrastructure: tendencies & strategies	51
7.2 Basic data about selected public institutions in the cultural sector	51
7.3 Status and partnerships of public cultural institutions	52
8. PROMOTING CREATIVITY AND PARTICIPATION	54
8.1 Support to artists and other creative workers	54
8.2 Cultural consumption and participation	55
8.4 Amateur arts, cultural associations and civil initiatives	62
9. SOURCES AND LINKS	64
9.1 Key documents on cultural policy	64
9.2 Key organisations and portals	65

¹ This profile was prepared in 2003 and updated in 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010-2011, 2012, 2013, 2014 and 2015 by Oleksandr Butsenko, Development Centre “Democracy through Culture”, director (Kyiv).
Last profile update: November 2017, in cooperation with Valentyna Demian, Development Centre “Democracy through Culture”, and Vitaliy Babenko, Secretariat of the Parliament Committee on Culture and Religions.

1. Historical perspective: cultural policies and instruments

After the collapse of the Russian Empire in 1917, a "Ukrainian People's Republic" was proclaimed and was led by outstanding personalities from the cultural field. According to the Presidential Edict #17/2016 of 22 January 2016, the year 2017 was announced as a Year of the Ukrainian Revolution 1917–1921. The Edict determined the commemoration of events and prominent participants of the Ukrainian Revolution 1917–1921 as one of the priorities in state agency activities for 2017–2021. The list of events and personalities was prepared by the Ukrainian Institute of National Remembrance jointly with the National Academy of Sciences and representatives of civil society.

Unfortunately, the first Ukrainian state was short lived. Just four years later, in 1921, Ukraine came under Soviet totalitarian rule which lasted for 70 years. Although the official Soviet propaganda declared this period the "Golden Age" of national cultures it was in fact characterised by the forced deportation of entire cultural communities (Crimean Tatars, German settlers in Ukraine) and severe repression of the national intelligentsia. As N. Khrushchov reported at the special closed XX Congress of the Communist Party of the USSR, Stalin had intended to deport all Ukrainian people. Compared to other territories of the former Soviet Empire, the persecution of the bearers of national ideas in Ukraine was more widespread and of greater brutality. Whereas the population of the Ukrainian SSR constituted only about 17% of the total Soviet Union population, the share of Ukrainians among the "prisoners of conscience" in the Soviet GULAGs (concentration and labour camps) was more than 50%. In 2017, 80 years has passed since the Soviet executions in Sandarmokh, the forest massif in the Republic of Karelia, where over 9,500 people of more than 58 nationalities were shot and buried in 236 communal pits over a 14-month period in 1937 and 1938. There, prominent Ukrainian intellectuals, brilliant writers, poets and playwrights, scientists and politicians, commanders and leaders, the real cream of the Ukrainian nation, were shot. Also, in October–November of 1937, 1111 victims were shot, among which there were 170 Ukrainians.

Shortly after the Second World War and during the first half of the 1950s, Ukrainian cultural policy was subject to the principles of the totalitarian state. This included strict centralism. Cultural institutions acted as intermediaries between the official state ideology and society. Through the ideological departments of the central and local communist party committees, the state decided which kind of culture was necessary for the people, and saw to it that cultural and artistic events remained on the "correct" political course. All artists' associations and unions (writers, painters, theatre workers, and architects) were administrated by the state through respective party units operating within these institutions. Independent artists or artists' organisations could not exist outside of this framework. The state also controlled all amateur arts, popular and other non-professional or voluntary organisations in the cultural field. Private cultural entrepreneurship officially didn't exist.

Though the Soviet ideological machine was oriented to brainwashing, disseminating the achievements of "correct and democratic" world culture, it was possible to read "between the lines", absorbing modern ideas and a "wind of change". At the same time, special attention was paid to the cultural education of young people and to the development of young talents. There was also broad support for amateur and folk art activities and for book publishing. At the regional level, a vast landscape of cultural infrastructure was created and supported by additional budget subsidies. Their operations were not, however, guided by principles of efficiency or meeting the real needs of the communities involved.

On the 24th August, 1991, the Ukraine became an independent national state, signified by the Parliaments (Verkhovna Rada) approval of the Declaration of Independence of the Ukraine. This Act coupled with the results of the All-Ukrainian Referendum of 1 December 1991, when more than 92% of the citizens voted for independence, put an end to ideological

dictatorship and created the conditions necessary for the comprehensive development of a national culture.

There was, however, a drastic decrease in public support for culture due to political instability, the economic crisis, and contradictions between democratic goals and market conditions. The lack of a clear medium-term and long-term cultural development strategy resulted in the creation of ad hoc policies at the central and local levels. They are aimed, in most cases, at preserving the existing situation. This situation, along with declarations about false achievements, has provoked indifference and distrust in a large part among the artistic community towards the government.

Dissatisfaction within Ukrainian society became apparent, especially after the events of the so called "Orange Revolution". During the first "post-Orange" months, many meetings, conferences and round tables were organised by dissatisfied artists and cultural producers. Many appeals, requests and letters to change the situation were adopted and submitted to the President and the government. As a result, some new structures (public boards) were established at the Ministry of Culture and in the Presidential Secretariat.

The Presidential Edict of 24 November 2005, N 1647/2005, proclaimed that "ensuring the enrichment and development of culture and spiritual heritage of the Ukrainian society is one of the high-priority tasks of the Cabinet of Ministers". One of the first laws signed by the President V. Yuschenko was the *Law of Ukraine on the Conceptual Framework of the Public Cultural Policy of Ukraine* (2005) – see also chapter 4.2.3 – which proclaimed that the main outcome of the Conceptual Framework implementation should be the recognition of culture as a key factor of social and economic development on the national and local level, and cultural policy as a strategic priority direction of the overall state policy.

In May 2007, the Council of Europe adopted the National Report on Cultural Policy in Ukraine (CDCULT(2007)14), along with the Experts' Review (CDCULT(2007)15), becoming the 27th country to complete this procedure for the CoE. (You can find both texts of the National Report and the Experts' Report on http://www.coe.int/t/e/cultural_cooperation/culture/policies/reviews/Ukraine.asp#TopOfPage or on <http://www.mincult.gov.ua> – Ukrainian versions).

By the end of 2008, the government adopted the draft Concept of the State targeted programme for innovative development of Ukrainian culture in 2009-2013. The Programme will improve the budget allocation process, increase the share and effectiveness of cultural expenditure, modernise mechanisms for attracting non-budget funds, regulate legislation, and modernise the governance system. Despite the good intentions outlined in the Programme, it is still in draft form, and like the *Law of Ukraine on Culture* (2011) – see below – could become outdated.

On 14 December 2010, the Ukrainian Parliament adopted the new *Law on Culture* which was gradually developed and improved since 2005. After being signed by the President of Ukraine on 6 January 2011, the new *Law on Culture* (№ 2778–VI) replaces the former Fundamentals of the Legislation on Culture of Ukraine (1992, with amendments). The new law determines the legal foundations of cultural activities, regulates social interrelations related to creation, use and protection of cultural values, and defines priorities of public cultural policy. See also above and chapter 2.1, chapter 2.3 and chapter 4.1.

Social and political confrontation in Ukraine started in November 2013, which led to the "Revolution of Dignity", and complete reform of the government, including the Ministry of Culture. The gap between official and informal culture became apparent and threatened to deepen. On 27 February, a new Cabinet of Ministers was elected by the parliament after previous approval by the popular assembly at Maidan. The new Minister of Culture, the "voice of

Maidan”, Yevhen Nyschuk, declared that the whole structure of the former ministry would be changed as well as the national cultural strategy. However, this declaration didn’t lead to any sensible result.

After extraordinary elections of Verkhovna Rada of Ukraine (Parliament) at the end of October 2014, the new government was formed at the beginning of December 2014, including the Ministry of Culture. Viacheslav Kyrylenko, a well-known politician, took up the post of Minister of Culture and Vice Prime Minister on humanitarian issues, at the same time.

The renewed ministry, including new deputy ministers, continues to develop a long-term cultural strategy, as well as short-term tasks, based upon the groundwork of their forerunners (particularly, strategic working group: <http://culture2025.org.ua/>), Cabinet of Ministers' Action Programme and the Coalition Agreement between policy parties (see also chapter 2.1 and chapter 2.3).

In February 2016, the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the Long-term Development Strategy of Ukrainian Culture (Strategy of Reforms) based on extensive culture research by public and non-governmental organizations. The Strategy states “determines the main activities which should take culture out of margins” and lays a reliable foundation for sustainable innovative and cultural development of Ukraine.

On 14 April 2016, the Verkhovha Rada of Ukraine assigned a new Government (Cabinet of Ministers) and appointed, again, as a Minister of Culture Yevhen Nyschuk. Restructuring was declared as a main task and priority of cultural policy.

In 2016 and 2017, several laws were adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine in the cultural sector: The Law of Ukraine *On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning the Introduction of Contractual Forms in Culture and the Competition Procedure for Appointing Managers of Public and Communal Cultural Establishments* (2016); the Law of Ukraine *On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning Improvement of Public Management in Book Publishing* (2016); and the Law of Ukraine *On Ukrainian Cultural Endowment* (2017, see also chapters 2.1, 3.1, 3.3). Governmental decrees and ministerial decisions have created preconditions for infrastructural and strategic changes. However, the top-down controlled and, in many cases, non-transparent and engaged process, politically committed decisions and controversial results are not leading to efficient results.

2. General objectives and principles of cultural policy

2.1 Main features of the current cultural policy model

Existing cultural policy is based on the *Constitution of the Ukraine* (1996, 2004, 2010, 2015), the *Law of Ukraine on Culture* (2011, 2015), the *Law on Local Self-Governance* (1997, 2015), the *Budget Code of Ukraine* (2011, with amendments in 2014 and 2016), the *Tax Code of Ukraine* (2010, with amendments in December 2014 and in 2016), the Cabinet of Ministers' Action Programme and the Coalition Agreement between policy parties (see also chapter 2.3), the Cabinet of Ministers' Regulation on the Ministry of Culture of Ukraine of 3 September 2014, Law of Ukraine *On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning the Introduction of Contractual Forms in Culture and the Competition Procedure for Appointing Managers of Public and Communal Cultural Establishments* (2016), the Law of Ukraine *On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning Improvement of Public Management in Book Publishing* (2016), the Law of Ukraine *On Ukrainian Cultural Endowment* (2017), the Law of Ukraine *On Amendments to the Law of Ukraine on Artistic Tours in Ukraine* (2017), etc.

Article 4 of the *Law of Ukraine on Culture* establishes that priorities of public cultural policy shall be determined by state programmes of social and economic development of Ukraine which should take into account aspects of cultural development. "The government shall create on a priority basis conditions for: development of culture of the Ukrainian nation, indigenous peoples and national minorities of Ukraine; maintenance, restoration and protection of the historical environment; aesthetic education of citizens, first of all, children and young people; and enlargement of the cultural infrastructure in rural areas."

Article 6 (point 1) of the *Law of Ukraine On Principles of State Regional Policy* (2015) establishes that one of priorities of the state regional policy is "stimulation and promotion of local initiatives related to the efficient use of internal capacities of regions for creating and supporting a full-fledged living environment and improving living standards". The explanation to the law indicates that internal capacities of regions consist mainly of culture and cultural heritage (tangible and intangible).

2.2 National definition of culture

According to the *Law of Ukraine on Culture* (2011), culture is: "a complex of material and spiritual achievements of a certain human community (ethnos, nation), accumulated, consolidated and enriched over a long period, which is handed down from one generation to another and includes all kinds of art, cultural heritage, cultural values, science, education, and reflects the level of development of this community".

According to the *Long-term Development Strategy of Ukrainian Culture (Strategy of Reforms, 2016)*, culture encourages diverse forms of creativity and, at the same time, promotes innovation of traditions, development of the creative economy, innovative policy and active public participation in the building of a modern and democratic state.

2.3 Cultural policy objectives

The *Law of Ukraine on Culture* (2011) proclaims the following objectives or main principles:

- acknowledgement of culture as one of main factors for self-expression of the Ukrainian nation, all indigenous peoples and national minorities;
- contribution to the establishment of an integrated cultural space of Ukraine, preservation of culture integrity;

- protection and preservation of cultural heritage as a basis of national culture, concern for cultural development;
- efforts in strengthening humanistic ideas, high moral principles in social life;
- providing freedom of creativity, protection of incorporeal rights, copyright and neighbouring rights;
- assurance of civic rights in culture;
- create conditions for individual creative development; increase cultural level; aesthetic education of citizens; availability of cultural education for children and youth, broadening of educational programmes through national museums, galleries, reserves, etc.; meeting the cultural needs of the Ukrainian nation, indigenous peoples, and national minorities; development of cultural institutions irrespective of form of ownership; attraction of investments; money from paid services; donations, other sources allowed by *Law to Culture*;
- assistance in activity of professional associations and social culture organisations; creation of domestic (national) cultural product in the Ukrainian language and functioning of the Ukrainian language in the cultural space all over Ukraine; access of citizens to cultural goods;
- determination of aesthetic education of children and youth as a priority of culture development;
- assurance of activity of the basic network of cultural institutions, educational cultural establishments;
- support of cultural activities related to production and distribution of electronic and print media, audio and visual products, development of computer technologies and an increase in their potential for enlargement of access and involvement of citizenship to cultural activities, etc.;
- promotion of Ukrainian national culture in all its diversity abroad and global cultural achievements in Ukraine;
- support of national cultural producers;
- support of Ukrainian cultural life all over the world;
- encouraging a Ukrainian character in the modern entertainment industry;
- support of regional cultures and increasing importance of regional, district centres, cities with historic cultural traditions;
- development of international cultural collaboration; and
- establishment of an insurance fund for documentation on cultural values and documents on cultural heritage objects.

The Ministry of Culture of Ukraine has prepared in September 2017 the necessary documents for a Presidential Edict to announce 2018 year as the Year of Ukrainian Cultural Heritage, which will coincide with the Year of European Heritage announced by the Council of the European Union and the European Parliament. It means, as the Minister of Culture stated, that each town should envisage funds for renovation of its museums, reserves, palaces and monuments, even of local significance”. At the same time, one will expect that the main goals of the European Year will be “to promote cultural diversity, intercultural dialogue and social cohesion”.

A *Ukraine Cultural Policy Peer Review* prepared by the Council of Europe in 2017 (13-15 March) states that the Government, besides others, needs to establish a clear vision for cultural decentralization. It needs to be clear about the benefits that will be achieved. The Ministry of Culture should develop a communication strategy aimed at local authorities and stakeholders to convey its vision and promote culture as a driver of local social and economic development. The Ministry of Culture should be resourced to control implementation of the reform, notably with a view to:

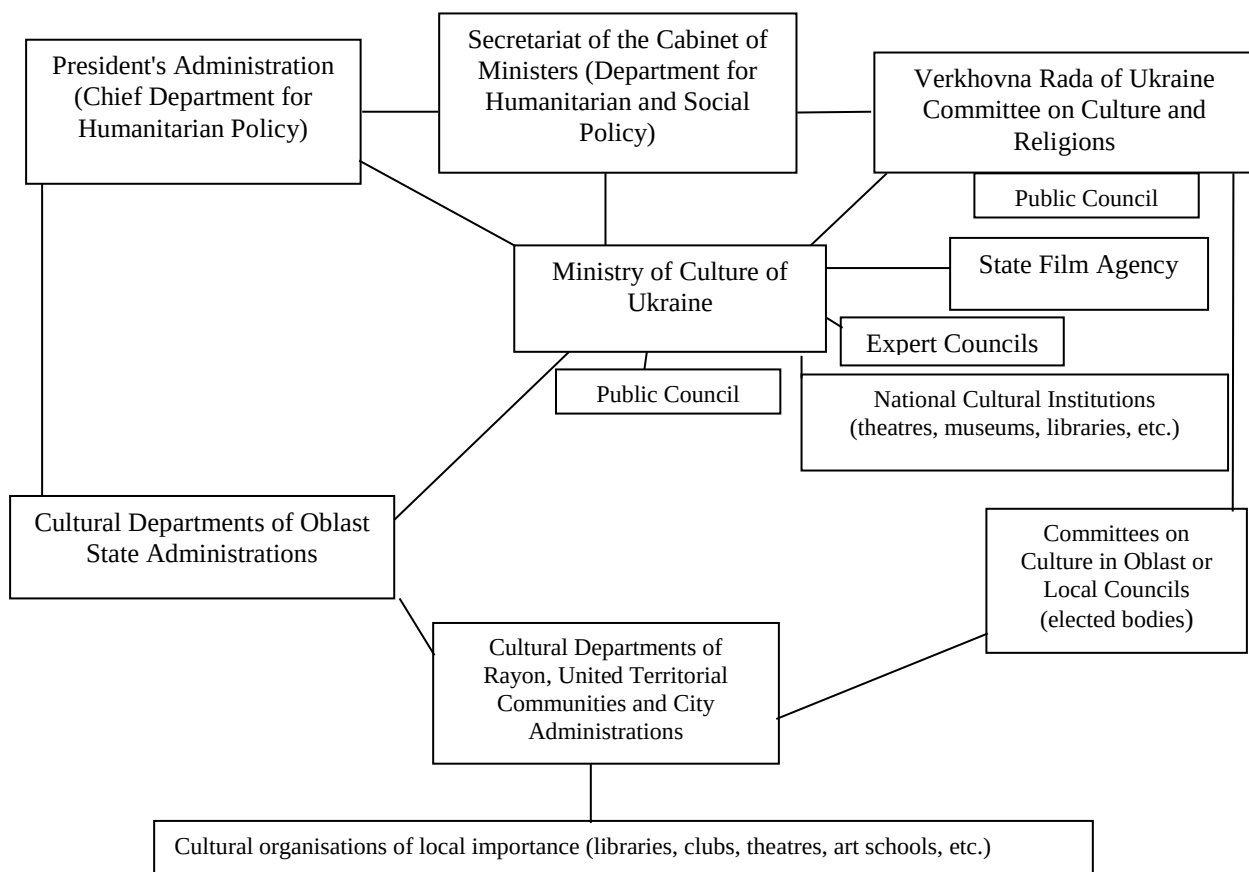
- control maintenance and repair work on historical sites deemed of national importance;
- monitor impact of decentralization in regions notably on the functioning of local cultural centres, museums and libraries, in relation to set objectives; and
- be able to influence legislative and regulatory development (in the field of regional and economic development, finance, education and tourism) which may affect the provision of cultural services, cultural production or distribution and artistic education.

3. Competence, decision making and administration

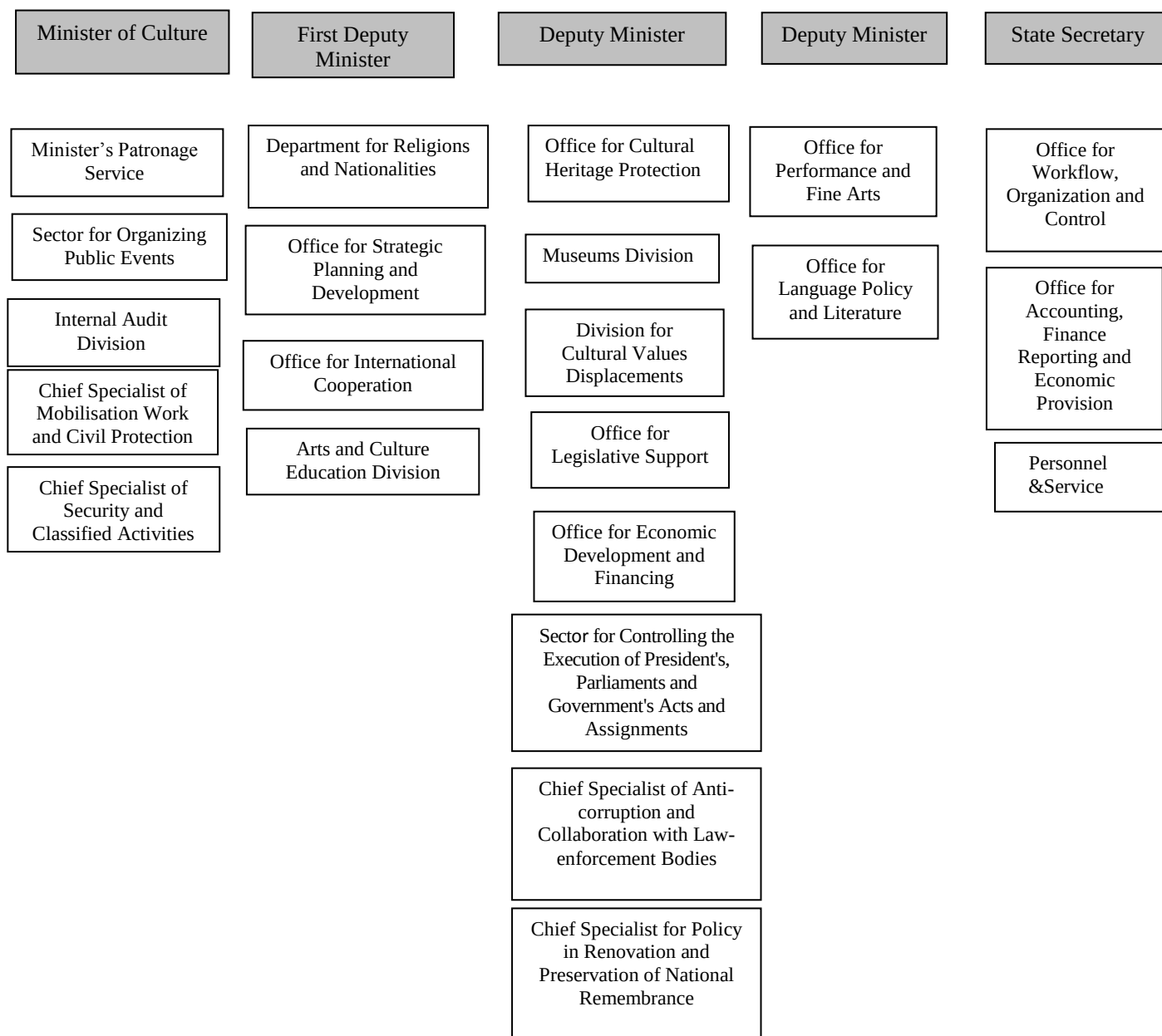
3.1 Organisational structure (organigram)

Recently, cultural policy in Ukraine has rested upon three pillars: government (Cabinet of Ministers), Parliament (Committee on Culture and Religions) and the President's Administration. The fourth pillar will appear in 2018, after the adoption in 2017 of the Law of Ukraine *On Ukrainian Cultural Endowment* (see chapters 2.1, 3.2) and reservation in the Draft State Budget-2018 UAH 200 mn for this aim. One of the main objectives of the Endowment (Article 3.1) is to promote the realization of public policy in culture and arts, enhancement of modern culture and art activities, development of domestic (national) cultural product that is competitive in the world market.

The general scheme of cultural policy-making in Ukraine is presented in the organigram below. The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine is an active player in formulating international cultural policy and the cultural image of Ukraine. On 22 June 2017, the Cabinet of Ministers of Ukraine agreed with the proposal of the Ministry of Foreign Affairs on the founding of the state establishment "Ukrainian Institute" for promoting Ukraine abroad (see chapter 3.4.1). The Ministry of Information develops communication policy using cultural resources, the State Committee on Information Policy, TV and Radio Broadcasting plays an important role in the interaction of culture with the media.

Organigram of the Ministry of Culture of Ukraine (as for November 2017)

3.2 Overall description of the system

Cultural institutions and their responsibilities are regulated by the Constitution and by special laws.

According to the *Constitution (Article 85)*, the responsibilities of the Ukrainian Parliament (Verkhovna Rada) are to:

- approve laws (including laws on culture);
- adopt the state budget;
- develop guidelines on national and foreign policies;
- approve national programmes of social and cultural development; and
- approve lists of units not subject to privatisation.

The Permanent Committee on Culture and Religions of the Verkhovna Rada is the main body responsible for the design and development of cultural laws.

Three bodies hold executive power over cultural matters:

- the Chief Department for Humanitarian Policy of the President's Administration (according to the Presidential Edict #592/2014 "Issues of the President's Administration" as of 14.07.2014); since 2014 there is a special Presidential Adviser on cultural issues as an independent office in the Administration;
- the Department for Humanitarian and Social Policy of the Secretariat of the Cabinet of Ministers (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine #564 "On Adoption of the Structure of the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine" as of 23.08.2016); and
- the Ministry of Culture of Ukraine (According to the Cabinet of Ministers' Decree #495 of 3 September 2014, with amendments in 2015 and 2017).

The Ministry of Culture has operated as mainly a financial administrative unit up to now, which allocates funds to more than 100 state cultural institutions of national importance (theatres, museums, libraries, film studios, higher schools, etc.) and to a number of nationwide festivals, events and projects, including international festivals and forums. The Ministry organizes also competitions for top managers of cultural institutions under its competence, tenders for book purchases for libraries, art pieces, etc., and submits proposals to the Verkhovna Rada of Ukraine (Parliament) concerning legislative acts.

In relation to libraries, the Ministry of Culture directly manages and funds four national and two state libraries. Other libraries are under the financial responsibility of local authorities (regions or cities) but must follow the rules and minimum standards provided by the Ministry (*Ukraine Cultural Policy Peer Review*).

The Ministerial staff consisted of about 160 employees as of 1 Jan 2017. The State Film Agency is external to the ministerial structure but is subordinated directly to the Minister of Culture. The Ministry has an advisory and controlling public body called the Collegium, which consists of heads of ministry departments, parliamentarians and representatives of cultural institutions, high schools and associations.

According to the Cabinet of Ministers' decision concerning governmental reform and on the basis of the Ministry of Culture Orders #742/0/17-17 and #743/0/17-17 of 11.09.2017, two supplementary structures will be established at the Ministry (as one of 10 pilot ministries), two directorates for formulating state policy and long-term strategy in culture, especially, the Directorate for Strategic Planning and European Integration and the Directorate for Linguistic Policy. It is envisaged that these structures will be established by the end of 2017.

According to the Law of Ukraine #1976-VIII "On Ukrainian Cultural Endowment" of 23.03.2017, the objective of the Ukrainian Cultural Endowment is "to enhance the development of culture and arts of Ukraine, to provide favourable conditions for the development of intellectual and spiritual potentials of individuals and society, wide access for citizens to cultural wealth, and to support cultural diversity and integration of Ukrainian culture into the global cultural space.

At the same time, the Ukrainian Humanitarian Development Foundation was created in 2017 by a group of civil society activists who have considered that their efforts to create a progressive endowment able to change cardinally "the dynamics of Ukrainian society and to provide humanitarian freedoms for our compatriots like in the most developed European countries" failed "because of hostile reaction from the power structures" (<http://ukr-hdf.org/en/values/>; see chapter 3.4.2). The mission of the Foundation is "to project realization for developing human potential and humanitarian urban and rural structures, and preservation of the historical heritage of Ukraine as a component of a responsible way to the future".

On the basis of the Orders of the Ministry of Culture of Ukraine #292 "On Provisions of a Public Council" of 04.05.2016 (with amendments in 2017) and #591 "On Adoption of the Public Council Composition" of 22.07.2016, the Public Council at the Ministry of Culture

was established to represent the public, civil society, private cultural and religious organizations.

The system of public administration for culture has been reduced after the annexing of Crimea and occupation of the part of Donetsk and Luhansk oblasts by the Russian Federation. However, it is still made up of 24 oblasts (regions) and one city (Kyiv). The basic units of administration are rayons (counties) together with united territorial communities (established on the basis of the Law of Ukraine “On Voluntary Unification of Territorial Communities” as of 09.04.2015 with amendments in 2017) which are under the supervision of the oblast or city cultural administrations. During last 2 years, 367 united territorial communities were established (at 01.01.2017 – see chapter 3.3) reflecting the main objective of the decentralization process in Ukraine: to remove authority, resources, possibilities and responsibility to the lower level of public power. However, till now there is no clear configuration of public administration for culture in new territorial units which could have an unfavourable impact on local cultural policies, cultural heritage issues and public funding for culture.

It is expected, as Ukraine Cultural Policy Peer Review notes, that the Ministry of Culture will elaborate a single comprehensive document, aimed at local authorities with a view to governing the respective competences. Local authorities are looking for guidelines from the Ministry to update policies that often date from Soviet time.

3.3 Inter-ministerial or intergovernmental co-operation

A number of ministries and public agencies are involved in cultural affairs (including funding and large-scale, especially, international projects’ realization). However, it is difficult to identify sustainable and systematic inter-ministerial cooperation in culture or cultural heritage programmes, except for some ad hoc or politically-oriented initiatives. This is why the term “integrated approach” is used now regularly as a desired perspective at different meetings related either to local development projects through cultural heritage (like COMUS – see chapter 3.4.3) or to inter-sectoral initiatives (like cultural startups, see chapter 3.4.2).

According to the *Long-term Development Strategy of Ukrainian Culture (Strategy of Reforms, 2016)*, emphasis will be placed on “the strengthening of the role of culture in the social and economic development of Ukraine through interaction and increasing the responsibility of public agencies and civil society; the highest participation of stakeholders in development and realisation of state cultural policy”.

In 2017, cultural issues constituted a part of the programmes of the Ministry of Regional Development, Construction and Municipality (cultural decentralization), the Ministry of Education and Science (pre-school and formal cultural education), the Ministry of Family, Youth and Sport (informal cultural education), the State Committee on TV and Radio Broadcasting of Ukraine, the State Archive Service, the Ministry of Infrastructure of Ukraine and others.

The principal partners of the Ministry of Culture, according to the Budget 2017, are:

- Ministry of Regional Development, Construction and Municipality (decentralization);
- State Archive Service (documentation);
- State Committee on TV and Radio Broadcasting (culture communication);
- Ministry of Foreign Affairs (international relations and promotion of Ukrainian culture abroad).

Different national cultural programmes or events are carried out in co-operation with regional, rayon or city authorities. For example, concert programmes in Mariupol were organised in

2015-2016 jointly by the Ministry of Culture, Ministry of Defence, Donetsk oblast administration and city administration.

After 2010, the number of local governments increased to 12 052 which was the largest in Europe apart from France (36 118). By 2015, after the annex of Crimea and armed conflict in the eastern part of Ukraine, the number of local governments decreased to 10 036.

On 1 April 2014, the Government of Ukraine adopted the “Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Power Organisation” (Cabinet of Ministers’ Decree #333-p). According to this Concept, it is envisaged to not only delegate authorities and resources to self-governments, like village and city councils, but also to create capable territorial communities able to realize delegated responsibilities”.

Picture 1: Decentralization in Ukraine”: united territorial communities (as of 01.01.2017)

Source: A. Melnychuk, P. Ostapenko. Decentralization of Power: Reform #1. Analytical Notes. Kyiv, 2016 (www.tdukr.com).

3.4 International cultural co-operation

3.4.1 Overview of main structures and trends

One of the top priorities of state policy is to promote the integration of the Ukraine in a European and global cultural context, particularly, as the Coalition Agreement states, to promote Ukrainian the national cultural product to the European and global cultural space, collaborating with international organisations. Such priorities were defined also in the *Law of Ukraine on Culture (Chapter 1. Basic Provisions, Article 3*: "to promote Ukrainian national culture in all its diversity abroad and the global cultural achievements in Ukraine"; (*Chapter 3, International Cultural Relations, Article 32*) "The State shall provide international cultural exchange and collaboration between culture institutions, creative workers, Ukrainian cultural workers and their partners" (see also chapter 2.3).

The *Long-term Development Strategy of Ukrainian Culture (Strategy of Reforms)* indicates as one of its strategic objectives: “development of international activities and promotion of Ukrainian culture – international collaboration in culture as an important driver of international partnership development”.

It is envisaged in the State Budget 2018 the establishment of the Ukrainian Institute for presenting Ukraine abroad. The institute will be affiliated to the Ministry of Foreign Affairs

but remaining, at the same time, independent in defining content for the institute's activities. As the Statutes of the Institute defines, it will be "the state-owned establishment to create organizational, administrative and other conditions for promoting Ukraine abroad, supporting development of international collaboration in culture, and integration of Ukrainian culture to the global cultural environment".

Different instruments are used to reach this aim: participation in and organisation of international festivals, exhibitions, seminars, artistic tours, days and years of culture, etc. During 2015-2017, training on cultural management and cultural heritage were organized jointly with the ministries of culture of Lithuania, Georgia, Azerbaijan and Estonia. In 2017, three Ukrainian festivals received the EFFE Label 2017-2018 as 'remarkable festivals' in Europe (<http://www.effe.eu/news/effe-ceremony-kyiv>): *GogolFEST* (Kyiv), *Faine Misto* (Ternopil) and *Yavoriv Fun* (Yavoriv, Lviv region) – see chapter 3.4.2.

Ukraine is a member of such international organisations as the Council of Europe, UNESCO (see below), Organisation of the Black Sea Economic Cooperation, GUAM and OSCE, taking part in different international programmes and projects at official level. For example, COMUS (2014-2017), Eastern Partnership (Culture and Creativity Programme), Creative Europe, Erasmus.

On 13 September 2013, the *Law of Ukraine on ratification of the Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society* (Faro Convention) was approved and entered into force.

On the supranational level, there are only 3 non-ratified instruments related to culture:

- UNIDROIT Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects,
- Brussels Convention Relating to the Distribution of Programme-Carrying Signals Transmitted by Satellite, and
- Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. The latter document has been already signed by Ukraine on 25 September 2009 (see UNESCO Culture for Development Indicators. Ukraine's Analytical Brief: [https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/2017/CDIS%20-%20Analytical%20Brief%20-%20ENG%20\(1\).pdf](https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/2017/CDIS%20-%20Analytical%20Brief%20-%20ENG%20(1).pdf)).

Agreements on cultural cooperation operate with Brazil (in force since 2013), Armenia (since 2000), Spain (1997), Italy (1997), China (2013), Lithuania (2001), Latvia (2002), and Finland (2003). There were 59 bilateral agreements by 2015. In 2017, agreements were signed with Estonia, Belarus and the Republic of Korea.

The Ministry of Culture takes part in 30 bilateral intergovernmental committees. Besides, the Ministry of Culture is a coordinator of several international commissions and sub-committees in the area of cooperation between Ukraine and China, Poland, Germany, Romania, Slovak Republic.

At the 11th Intergovernmental Committee of UNESCO for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage held on 28 November – 2 December 2016, in Addis Ababa, Ukraine presented its Periodic Report on the Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage. It was adopted and marked as well prepared. The Report promotes the development of general and interdisciplinary approaches to the elements of common intangible cultural heritage, in conjunction with Ukrainian, Crimean Tatars and Karaim cultures, with the countries of Lithuania, Poland, Romania, and Belarus. Joint events (seminars, conferences) will be organised in which the study and promotion of Ukrainian intangible cultural heritage elements are considered in cooperation with the Ukrainian Diaspora in Italy, Portugal, Canada and the United States.

3.4.2 Public actors and cultural diplomacy

In recent years, responsibility for international cultural collaboration has been distributed on the central level mainly between the following agencies:

- Ministry of Culture (cultural organisations and events, arts and cultural education, exchanges, heritage, diaspora, minorities, cultural values, international collaboration and intercultural dialogue);
- Ministry of Foreign Affairs (promotion and international relations; coordination of international multilateral programmes; Ukrainian Institute);
- State Committee on Information Policy, TV and Radio Broadcasting (media, TV, advertisement);
- Ministry of Education and Science, Youth and Sport (student culture and education, youth culture, intercultural dialogue, sport); and
- Ministry of Information (communication policy, information security).

The Ministry of Regional Development, Construction and Municipality is empowered to develop international cultural collaboration on the regional level, especially, in the area of the cultural economy and cultural heritage. At the same time, regional or local authorities can develop international collaboration independently or with support from central governmental agencies e.g. organising artistic tours, festivals, conferences, etc.

During 2016-2017, the Ministry of Foreign Affairs, the Academy for Diplomacy of Ukraine and the Kyiv Office of the Kennan Institute held three Forums on Cultural Diplomacy, in which different stakeholders, from local and national culture and civil society organizations to foreign and international institutions and foundations, took part discussing different aspects, challenges and methods of cultural diplomacy under modern conditions (<https://kennankyiv.org/>).

The Ukrainian Humanitarian Development Foundation (see chapter 3.2), jointly with the Kyiv Office of the Kennan Institute and the Institute for Social and Economic Research” (ISER), a non-governmental think-and-do tank, introduced the initiative “Diplomatic breakfast”. The first of such events was held on 5 April 2017, under the title “Humanitarian default as a threat to the national security of Ukraine” where diplomats from 12 countries and public activists participated.

International cultural agencies and institutes play a very important role in the Ukraine, by developing cultural dialogue and supporting Ukrainian artists through different projects. Besides artistic events (e.g. concerts, exhibitions, master classes, film weeks), the British Council, Goethe Institute, Swedish Institute, French Institute, European Cultural Foundation and the Polish Institute support linguistic, educational and culture business and arts management courses, organise cultural events and conferences, study tours and exchange visits.

In 2013, the Swedish Institute supported several initiatives in Ukraine related to traditional and modern art as well as improvement of cultural governance and development of intercultural dialogue. For example, one of the projects was initiated by the Development Centre "Democracy through Culture", city councils of Lutsk and Pavlograd (Ukraine) and the municipality of Botkyrka (Sweden) under the title "Breaking down stereotypes" and was aimed at discovery and collecting existing traditional stereotype images and perceptions in Ukrainian and Swedish communities which could be expressed further by means of art. In 2014, representatives of Pavlograd and Lutsk visited Botkyrka, taking part in workshops and cultural events and discussed possible common projects. In May 2016, representatives from Botkyrka visited Ukraine (Lutsk) realizing joint artistic projects (dance and film-making) - https://www.facebook.com/pg/breakingdownstereotypes/videos/?ref=page_internal.

The British Council/Ukraine launched the Programme “Creative Enterprise Ukraine” in 2015. Over two years, they have delivered 8 training sessions for 179 young entrepreneurs in 6 cities across the country. Participants come from business or startups in the following sectors: publishing, design, fashion, architecture, visual arts, music, theatre/dance, film, radio/TV, photography, video games, digital media, festival management, creative hubs, IT solutions for cultural/creative initiatives, crafts, etc. Supporting the development of Ukraine’s creative economy was one of the programme’s key objectives. *Creative Enterprise Ukraine* was designed for entrepreneurs at the very start of their business career. It was recommended that participants were either established entrepreneurs with no more than 2 years of experience, or people at a pre-trading stage, with a creative idea which they wish to turn into a business.

In 2016, the Ukrainian EFFE Hub was established at the Development Centre "Democracy through Culture". The EFFE project was launched in 2014 with the support of the European Parliament and European Commission. It is an initiative and brand of the European Festival Association (EFA), the umbrella organisation for cultural festivals across Europe and beyond. On 18 October 2016, the European Festivals Association (EFA) and the European Commission confirmed the next two editions of the EFFE Label and the EFFE Award for the years 2017-2020 in a contractual agreement. EFFE – Europe for Festivals, Festivals for Europe has received the support of the European Parliament for 3 years with an annual work plan and budget to be approved by the Parliament and the European Commission. The EFFE Hubs remain the core partners in this next phase of the EFFE Community. The aim therefore is to further develop the EFFE Community by renewing the existing or establishing new partnerships with an EFFE Hub in each of the 28 EU Member States and additionally, Norway, Iceland, Serbia, Albania, Bosnia, Montenegro, Macedonia, Georgia, Moldova, Ukraine and Israel (countries participating in the EU Creative Europe programme). In 2017, three Ukrainian festivals received the EFFE Label 2017–2018 as ‘remarkable festivals’ in Europe *GogolFEST* (Kyiv), *Faine Misto* (Ternopil) and *Yavoriv Fun* (Yavoriv, Lviv region): (http://www.effe.eu/festivals?title=&date%5Bmin%5D%5Bdate%5D=&date%5Bmax%5D%5Bdate%5D=&country=537&genre=All&sort_by=field_festival_date_value&sort_order=ASC).

For the last ten years Gogolfest has been Kyiv's main outlet for contemporary and experimental arts. The EFFE jury said, “in a country with no tradition of contemporary culture... this festival has a huge impact on Ukrainian society. These festival makers are fearless and courageous. The companies who perform at the festival often cover the costs themselves. They perform because of the ethics of the festival.” Gogolfest includes, or is happy to include almost every genre of work that falls outside the mainstream, from circus to rock music to street theatre and performance art. “It's a kind of guerilla festival,” said the EFFE jury.

The impact of Gogolfest has not just been on the streets of Kyiv, however, or in the fact that it has provided a space for experimental work outside the still old fashioned state structures. Oleksandr Butsenko, who is a spokesman for EFFE's Ukrainian Festival hub, says Gogolfest has gained its importance because it has become a symbol of the country's energy in contemporary culture and is representing that to the world.

For those who have been part of the journey of Gogolfest's growth over the past decade, the importance has been even greater. Simon Mundy stated in this context for EFA: "Many of the artists and performers effectively started their careers in the festival as participants and then have gone on to start their own activity. Gogolfest is starting to have an effect all across Ukraine – not only directly but indirectly as well."

3.4.3 European / international actors and programmes

The Creative Europe Programme office was established in Ukraine in 2015 after the competition for the desk chief organized by the Ministry of Culture of Ukraine. During 2016-2017, the Ukrainian desk was funded from the ministerial budget distributing information about the programme and grant opportunities through numerous meetings and workshops in different cities and towns.

In 2015, the EU/Council of Europe project Community-led Urban Strategies in Historic Towns (COMUS) started in Ukraine, as well as in other Eastern Partnership countries, Armenia, Georgia, Moldova and Belarus. COMUS was implemented as part of the Eastern Partnership Programme for exploring and testing innovative planning models for small- and medium-sized historic towns capable of improving the quality of life and ensure sustainable social and economic development. Ukraine was represented in the project by three pilot towns (the largest number): Lutsk, Zhovkva and Pryluky. The project was realized in partnership with the Organisation of World Heritage Cities (<http://pjp-eu.coe.int/en/web/comus/home>).

The EU project CHOICE – Cultural Heritage: Opportunity for Improving Civic Engagement – has been developed and implemented (2015–2017) in the four Eastern Partnership countries: Armenia, Belarus, Moldova and Ukraine. CHOICE is aimed at enhancing civil society's role and building its capacities to develop a heritage-friendly living environment. A partner consortium was made up of the following entities: the Association of Local Democracy Agencies, ALDA (France); the International Non-Governmental Organisation EuroBelarus (Vilnius, Lithuania); the Centre for Cultural Management (Lviv, Ukraine); the National ICOM Committee (Chisinau, Moldova); the Educational Research Foundation Millennium (Yerevan, Armenia); and the Public Association Centre for Social Innovations (Minsk, Belarus).

In November 2017, the Third Summit of the Eastern Partnership Programme "Culture and Creativity" ("Culture II") Supervisory Board was held in Brussels, summarizing the achievements. As the first Vice Minister of Culture of Ukraine, S. Fomenko, stated, the programme became an important tool for developing cultural and creative industries in Ukraine. A set of projects and initiatives were realised within the frames of the programme, including the project "UNESCO Culture for Development Indicators" defining the interrelationship between culture and general development, sectoral findings of cultural management (http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245304524&cat_id=244913751). Culture for Development Indicators for Ukraine was an initiative by the European Union-Eastern Partnership Culture and Creativity Programme, funded by the European Union. The initiative is based upon UNESCO's Culture for Development Indicators methodology, which has been successfully implemented in many countries across the world. Implementation of the CDIS project in Ukraine began in March 2016 and ended in March 2017. It was realized by the Development Centre "Democracy through Culture" acting as the National Leading Partner (see chapter 3.4.6).

Ukraine became a member of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO) on 12 May 1954. Ukraine's Permanent mission to UNESCO has operated since December 1962, with its headquarters in Paris. Ukraine has ratified UNESCO conventions concerning cultural heritage (architectural, underwater and intangible), diversity of cultural expressions. In 2014, Ukraine submitted to the Secretariat of UNESCO the regular report on implementation of the UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions prepared by the Ministry of Culture of Ukraine and the Ukrainian Centre for Cultural Studies. It states, among others, the following:

For efficient implementation of the provisions of the Convention 2005, the Ministry of Culture of Ukraine worked out and adopted an Action Plan for 2013-2014 which was approved by the Deputy Prime Minister of Ukraine on humanitarian issues. All stakeholders

in culture were involved to develop this Action Plan and its implementation, such as local authorities, municipalities and civil society.

In 2015, Ukraine submitted to the Secretariat of UNESCO its Periodic Report on the Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, presented in December 2016 at the 11th Intergovernmental Committee of UNESCO for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in Addis Ababa. In 2017, Ukraine joined the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO in Sofia (Bulgaria), at the last session of the General Assembly. So far, there are 14 member states: Albania, Armenia, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Georgia, Greece, Montenegro, Romania, Serbia, Slovenia, The Former Yugoslav Republic of Macedonia, Turkey and Ukraine.

3.4.4 Direct professional co-operation

Professional co-operation is developed in five main ways:

- Cultural exchanges supported by international foundations and/or domestic donors and participation in cultural events, competitions or festivals. For example: A worldwide contemporary art festival GogolFest (<http://www.gogolfest.org.ua/eng/news>; see also chapter 3.4.2) or the International Poetry Festival Meridian Czernowitz (<http://www.meridiancz.com/de/festival/>), or the International Festival “Porto Franko” (<http://portoofrankofest.com/en/>).
- Commercial projects: for example, Ukrainian Fashion Week (<http://fashionweek.ua/en/>).
- Days of culture, weeks of culture, months of culture or years of culture, when events with cultural professionals are organised by public bodies. For example: Year of Lithuania in Ukraine (2016) or Year of Japan in Ukraine (2017: <http://dsk.kievcity.gov.ua/content/2017-rik-yaponii-v-ukraini.html>).
- Cultural events between local communities within the framework of traditional programmes like town-twinning, cross-border co-operation, etc. For example, the annual International Literature and Arts Festival “Krolevetski Rushnyky” in the town of Krolevets (Sumy region) in 2017, with representatives from Poland’s Gmina Malbork and the Estonian region of Setomaa (https://www.facebook.com/Rushnyki/?hc_ref=ARTCWavhcG74oi_sFXnzjHdRIgM8nu-QL1sCdD11GHRCuk6dBYHa8dONzSsw1Wp_d0Y).
- Art and culture residences, for example, Nad Bogom (Vinnytsia) - https://www.facebook.com/pg/nadbogom/about/?ref=page_internal.

3.4.5 Cross-border intercultural dialogue and co-operation

Governmental programmes to support trans-national intercultural dialogue activities are concentrated mainly in three fields:

- special programmes for developing cross-frontier relations, e.g., “days of good neighbourhood” or “European days of good neighbourhood” among border towns or villages which are organised jointly in cooperation with local administrations (<http://loda.gov.ua/news?id=29917>) or joint European projects of cross-border partnership, for example, the Danube Transnational Programme (<http://www.interreg-danube.eu/>);
- the development of culture and information centres in foreign countries to present Ukrainian culture, as a main task of the future Ukrainian Institute (see chapter 3.4.1); and
- support to specific groups: Crimean Tartars, Roma, etc. For example, the regular session of Uzhgorod (Transcarpathian region) city council approved the Programme for celebrating national and local holidays, historical events, significant and memorable dates

and other commemorations for 2018–2020. For the first time, the city widely supported the celebrations for International Roma Day in April.

In February 2016, the state enterprise "Crimean House" was opened in Kyiv uniting in its space several organizations engaged in Crimean, especially, Crimean Tartar issues. As MP, Presidential Commissioner on Crimean Tartars issues, Mustafa Jemilev, noted: "Firstly, it would consolidate forces that didn't recognize the occupation of Crimea. Secondly, it would give the opportunity to preserve and develop the Crimean culture which is at risk".

There are different NGOs operating in the cultural sphere in Ukraine that are engaged in trans-national dialogue activities e.g. Arabesque Theatre Studio (Kharkiv), Development Centre "Democracy through Culture" (Kyiv), Centre for Cultural Management (Lviv), Congress of Cultural Activists (Kyiv), etc. Working actively with local authorities, sponsors, international foundations and, sometimes, with central agencies, these NGOs realise many projects based on trans-national collaboration.

Special attention should be paid to activities of the foundation IZOLYATSIA, a non-profit non-governmental platform for contemporary culture founded in 2010 on the site of a former insulation factory in Donetsk. On 9 June 2014, the site was seized by the militia of the self-proclaimed "Donetsk People's Republic". IZOLYATSIA has relocated to a shipyard in Kyiv and continues to present cultural projects and support socially active artists and creative producers in Kyiv, throughout Ukraine, and worldwide, as well as serving as a resource for international curators, scholars, artists and ambassadors. IZOLYATSIA is a platform for cultural initiatives. It is a multidisciplinary cultural project open to all genres of creative expression. It is a point of intersection for all those passionate about cultural and social change. The archive of artistic projects realized by IZOLYATSIA can be found here: <https://izolyatsia.org/en/projects/>.

3.4.6 Other relevant issues

Nowadays, the average number of people of Ukrainian descent that live abroad is between 12 and 20 million. According to State Statistics, the population of Ukraine in November 2017 was 42.3 million persons.

On average, the rate of job seekers migrating from Ukraine has increased during the last 2 years by 30%. The preferred destinations are Poland, Germany, Italy, Czech Republic and Scandinavian countries. At the same time, the number of those who would like to work in the Russian Federation has decreased by 6% in 2016 compared with 2011. According to different data, more than 8 mln Ukrainians are working abroad (the informal number is higher – about 12 mln and possibly larger). More than 1.5 mln are so called internal displaced persons in Ukraine because of the annex of Crimea and armed conflict in the eastern part (Donetsk and Luhansk regions). They live and seek jobs in other Ukrainian towns and cities. All such factors could create complications for future cultural development which should be considered in current cultural development strategies, especially, on the local level.

Of interest in this sense is the project "Theatre of Displaced People", an initiative of German film/theatre director Georg Genoux, Ukrainian playwrights Nataliya Vorozhbyt and Maxym Kurochkin, together with military psychologist Oleksiy Karachynsky, started in 2015. The fundamental focus of this team has become the war in the East of Ukraine and the fate of people who have fallen under the wheels of history. The activity of the Theatre of Displaced People has gone far outside the frame of theatrical form. It has also become a centre of psychological adaptation for people from the East and Crimea as well as the envoy of peace in areas close to the conflict zone. The team has done much more in the matter of establishing dialogue and exhibiting loyalty to displaced people from Donbass than all the state programmes put together. There are no professional actors in this theatre but real displaced people with their histories and experience.

4. Current issues in cultural policy development and debate

4.1 Main cultural policy issues and priorities

On 6 January 2011, the new *Law of Ukraine on Culture* entered into force. The law defines the following priorities of the national cultural policy:

- development of the culture of the Ukrainian nation, indigenous peoples and national minorities of Ukraine;
- maintenance, restoration and protection of the historical environment;
- aesthetic education of citizens, first of all, children and young people; and enlargement of the cultural infrastructure in rural areas (see also chapter 2.1).

According to the *Long-term Development Strategy of Ukrainian Culture* (Strategy of Reforms, 2016), strategic lines of reforms are:

- the recognition of the core role of culture in national development and the exclusiveness of national identity based on Ukrainian culture; the strengthening of the role of culture in the social and economic development of Ukraine through interaction and increasing the responsibility of public agencies and civil society; the highest participation of stakeholders in development and realization of state cultural policy;
- improvement and modernization of legal, structural and financing tools for cultural support;
- ensuring accessibility to culture through traditional and new forms of cultural activity; ensuring state support for cultural diversity in Ukraine;
- ensuring state support for the national cultural product and the leading role of artists and culture managers in the creation, distribution and preservation of the national cultural product;
- development of demand and consumers of the modern cultural product and cultural services;
- improvement of cultural and art education;
- development of integral information and the cultural space;
- support for innovations, new knowledge and skills, creative industries matching the challenges of the 21st century.

4.2 Specific policy issues and recent debates

4.2.1 Conceptual issues of policies for the arts

The public art policy is based on the provisions of the *Law on Culture* which ensures support for all kinds of artistic creativity as well as Ukrainian art production, including new technologies. The Ministry of Culture organises annually competitions for Presidential grants to young artists based on the Presidential Edict #127 of 1999 (with amendments of 2002, 2004, 2013, 2014). The Presidential grant is the most prestigious form of state support for young artists in such spheres as performing arts, music, circus, fine art, literature, and crafts, to develop and realize creative projects.

4.2.2 Heritage issues and policies

Basic principles of the preservation of cultural heritage are reflected in the country's main law, The *Constitution of Ukraine*, which was adopted at the fifth session of the Ukrainian parliament (Verkhovna Rada) on the 28 June 1996. It proclaims that "Cultural heritage shall be protected by law" (*part 4, Article 54*); "The State shall ensure the preservation of historical monuments and other objects of cultural value..." (*part 5, Article 54*); "Everyone shall be

obliged not to harm nature or cultural heritage, and to compensate for any damage he / she inflicts (*Article 66*)".

The Law of Ukraine "On Protection of Cultural Heritage" №1805-III of 08.06.2000 (with amendments of 2012, 2013, 2014, 2014, 2015, 2016; Chapter 2 "Management of Protection of Cultural Heritage") maintains that state management in the sphere of protection of cultural heritage is entrusted to the Cabinet of Ministers of Ukraine and the specially authorized bodies for the protection of cultural heritage.

The Ministry of Culture of Ukraine (MCU) is authorized to be the central body of executive power in the sphere of protection of cultural heritage. The structural unit of the MCU is the Office for Cultural Heritage Protection realizing public policy on cultural heritage protection and preservation; monitoring and supervision of compliance with laws on cultural heritage protection; and promotion of international cooperation in the given field. At the same time part of the functions concerning architecture and town-planning monuments are performed by the Ministry of Regional Development and Construction of Ukraine (MRDCU), which is the main body in the system of central bodies of executive power for the issues of realization of state regional policy and policy in the sphere of construction, architecture and town-planning, improvement of administrative and territorial arrangement in Ukraine. In accordance with the tasks delegated to the MRDCU, it is responsible for work related to the inclusion of architectural and town-planning objects, objects of garden, park and monumental arts, and other objects on the State Register of Immovable Monuments of Ukraine.

The main body authorized to be the central body of executive power in the sphere of environmental protection is the Ministry of Environmental Protection of Ukraine (MEPU). Its tasks include implementation of the state policy concerning environmental protection, and the efficient use, reproduction and protection of natural resources; the realization of state control over the use and protection of land, environmental security, the creation of reservations, waste products treatment; the formation, protection and use of the environmental network; and ensuring the conduct of geological research and efficient use of mineral resources.

With the purpose of protecting the environment and traditional nature of inhabited places, these places are registered in the List of Historical Inhabited Places of Ukraine. The MCU proposes places to be included on the List of Historical Inhabited Places of Ukraine (cities and villages) and their inclusion on the list is approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine according to the Resolution of the Cabinet of Ministers of 26.07.2001 № 878. There are 401 inhabited places identified on the list.

According to the Law of Ukraine "On protection of the cultural heritage", objects of cultural heritage have to be registered in the State Register of immovable monuments of Ukraine in the categories of national and local significance and according to their archaeological, aesthetic, ethnological, historical, artistic and scientific value. The procedure for defining the category of objects of the cultural heritage has been approved by the decision of the Cabinet of Ministers of Ukraine on 27.12.2001 #1760. After including an immovable object in the Register all its elements gain the legal status of the monument. Recently, the Ministry of Culture of Ukraine has made the decision to develop and introduce the electronic register of cultural heritage, as tangible and intangible.

As of 1 January 2016, there are 130 007 monuments of cultural heritage (of national and local importance) listed in Ukraine (compared to 2010 the number has reduced due to the annex of Crimea and partial occupation of Donets and Luhansk regions), among them are:

- 69 866 archaeological monuments;
- 53 456 historic monuments;
- 2 434 monuments of monumental art;
- 2 941 monuments of architecture and city building;

- 272 monuments of the garden art;
- 4 landscape monuments; and
- 11 monuments of science and technology (data of the statistical report of 2015).

According to the state budget of Ukraine, the expenditure on the reservations of national importance are made from the state budget of Ukraine. It could be stated that in many municipalities of Ukraine the issue of managing monuments of local importance is not executed satisfactorily, with a great number of monuments dilapidating, especially in the countryside and in small towns. The main problems are the absence of specialists and wrong administrative decisions on local level. Besides, according to the Accounting Chamber Report of 24.11.2015, N 9-1, the Ministry of Culture of Ukraine, in the period 2013-2015, used inefficient resources for protecting cultural heritage which led to the fact that about 20 per cent of monuments in reserves (193) are in critical and unsatisfactory condition; more than 40 per cent (329 monuments) require restoration.

In 2016, at the 11th Intergovernmental Committee of UNESCO for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, the decision was approved to inscribe Cossack's songs of Dnipropetrovsk Region on the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding. It became the second element of the intangible cultural heritage of Ukraine inscribed on UNESCO lists which puts a clear task before Ukraine – to develop and implement special safeguarding policies and programmes. As it is said in UNESCO Committee decision, it is an obligation of the submitting State “to define clear priority areas and clear sequencing of activities in the elaboration and implementation of the proposed safeguarding plan and budget”.

The Ministry of Culture of Ukraine had prepared by September 2017 the necessary documents for a Presidential Edict to announce 2018 year as the Year of Ukrainian Cultural Heritage which will coincide with the Year of European Heritage announced by the Council of European Union and European Parliament (see chapter 2.3).

The Draft State Budget of Ukraine 2018 envisages the essential increase in funding of the Ukrainian National Remembrance Institute (by 2.15% up to UAH 57.4 million), which should have a positive impact. On 18 November 2015, the Cabinet of Ministers decreed to establish the Memorial Complex of the Heavenly Hundred Heroes – Museum of the Revolution of Dignity. The purpose of the museum is to show Ukraine's path to freedom. This includes the Ukrainian War of Independence in 1917-1921, the Cossacks, and many other related topics. It will also be a platform for lectures. One lecture relates to Lessons of Freedom, which provides lessons on freedom to senior students in schools, trains teachers and provides interactive lessons for children. Ukraine's Ministry of Culture has announced a competition for the best project proposal for the National Memorial Complex of Heavenly Hundred Heroes - the Museum of Revolution of Dignity. The participants of the competition must present the project proposal of the memorial space in memory of the Heavenly Hundred Heroes, develop a project proposal for the building of Museum of the Revolution of Dignity, which should have museum and cultural and educational functions, and develop a public space as a component of the complex. It is planned to hold an exhibition of projects in the summer of 2018.

4.2.3 Cultural / creative industries: policies and programmes

There is no clear definition of the cultural industries in Ukraine. The first mention of "cultural industries" appeared in the *Law of Ukraine on the Conceptual Framework of the Public Cultural Policy of Ukraine* (2005). The *Law on Culture*, which had been under discussion for 7 years and was adopted by the Parliament in December 2010 (signed by the President in January, 2011), has no mention of "cultural industries". The Law offers the following formulation: "cultural wealth is goods and services produced in the course of activities in the

sphere of culture to satisfy cultural needs of citizens (books, audio and visual products (music recordings), works of art and documents on new information-carrying media, crafts, theatre and circus performances, concerts, cultural and educational services, etc.)".

Creative and cultural industries are mentioned in the Long-term Development Strategy of Ukrainian Culture:

- support of innovations, new knowledge and skills, creative industries matching challenges of the 21st century; and
- state policy for creating national cultural product envisages the establishment of efficient professional inter-sectoral interaction on all levels for the development of modern cultural industries to promote common values, and establish new partnerships.

In 2017, within the project “Bridges for civic activity” funded by the EU, there were 3 forums of the creative industries, *Creative industries for local development*, *Creative industries for active life*, and *Creative industries: Ukraine for the world*. The forums were organized by the Charitable Ukrainian Foundation “Pomogaem” (city of Dnipro, <http://uacharity.com/>), established in 2009 by volunteers to resolve health, social, economic and cultural problems of modern Ukrainian society. The Foundation acts in partnership with regional and national authorities (Ministry of Culture, Oblast State Administration), professional associations (Ukrainian Library Association), as well as with civil society organizations (Centre for Cultural Management (Lviv), Kultura Medialna (Dnipro).

At the same time, the Ministry of Culture organized two forums on cultural and creative industries in Kyiv in 2017. The forums have provided direction indicators for CCI programme development. The Ministry of Culture jointly with Verkhovna Rada Committee on Culture and Religions prepared amendments to the Law on Culture with a definition of the term “cultural and creative industries”.

The establishment of the Ukrainian Book Institute in 2017 and the adoption of the Law *On Ukrainian Cultural Endowment* are creating favourable conditions for cultural industries development in Ukraine.

Ukrainian cinematography has been steadily developing, receiving state support in 2016-2017 as a separate budget programme, along with a favourable legislative environment and tax exemption policy. The quality of domestic productions has earned recognition in the form of multiple prestigious international prizes including Cannes Film Festival, Berlin International Film Festival and Venice International Film Festival. The film industry is already a significant contributor to the national economy; 15 600 people work in the film industry and the contribution of these activities to GDP is UAH 1.1 billion.

In 2015 12.95% of all nationally distributed films were of domestic origin, including co-productions. 263 films were distributed nation-wide across Ukraine, of which 224 were foreign, six were co-productions, and 23 were domestically produced. The overwhelming majority of distributed films were foreign: 85.2%.

According to the Ukrainian State Film Agency (USFA), since 2014, 42 domestic films, including 7 fiction films, 6 feature shorts, 8 animation films 21 documentaries were produced. The Ukrainian State Film Agency rejected or abolished state registration of 230 films (TV series) produced by the Russian Federation on the basis of the Order of the Ministry of Culture of Ukraine of 30.12.2016, #275 “On Addition (Renovation) of the List of Persons Creating Danger to National Security following the Call of the State Security Service of Ukraine”. The Expert Commission on distribution and demonstration at the USFA analysed 937 films and TV series, and declined 483 films and TV series from those analysed, almost all produced in the Russian Federation, basing this decision on the above mentioned Order of the Ministry of Culture of Ukraine.

As Philip Ilyenko, head of the State Film Agency, stated, more than 630 films and TV series produced in the Russian Federation are prohibited for demonstration in Ukraine by November 2017; it defends the Ukrainian information space and stimulates the production of Ukrainian content (<https://www.facenews.ua/news/2017/385010/>).

Table 1: State Budget expenses for film production and distribution, in million UAH, 2010-2018

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 project
Budget expenses	30.0	110.7	145.9	146.3	74.1	136.7	255.8	514.5	518.2

Source: State Treasury of Ukraine, 2015, Parliament Committee on Culture and Religions, 2017.

According to the data of the Book Chamber of Ukraine, the number of books (number of titles) in the Ukrainian language increased by 5.38% in 2017 (11 months) compared with 2016; as for Russian language books, their number of titles decreased by 2.7%.

4.2.4 Cultural diversity and inclusion policies

Ukraine is a multinational state, with an established tradition of peaceful multi-ethnic coexistence. According to the 2016 data of the ministerial Department for Nationalities and Religions, representatives of more than 100 nationalities are residing in Ukraine.

According to the State Statistics, the population of Ukraine in November 2017 was 42.1 million persons. Cultural minorities constitute about 9 million or 21.3% of the population. The main minority groups in Ukraine are: Russians, Belarussians, Moldavians, Crimean Tatars, Bulgarians, Hungarians, Romanians, Poles, Jews, Armenians, Tartars, Roma and others.

The number of registered immigrants by the Ministry of Internal Affairs in 2016 was approximately 250 000. They arrive, in general, from such countries as the Russian Federation, Moldova, Belarus, Georgia, Armenia, Azerbaijan, and Syria.

The existing legislation defines all Ukrainian citizens ("Ukrainian people") as belonging to two major categories: either the ethnic Ukrainian majority ("Ukrainian nation") or one of the "national minorities", without distinguishing indigenous nations (for example, Crimean Tatars), autochthonous groups or "classical" national minorities (Russians, Jews, Romanians, Hungarians, Roma, Greeks etc.), and Diaspora groups, or ethnic minorities that have arrived in the Ukraine following recent migration processes. However, the draft *Law on Concept of the Public Ethno-National Policy of Ukraine* (approved in September 2013 by the Government) contains definitions of "indigenous people", "national minority", "national identity" and others, which may be assumed as the basis of future diversity policy. Unfortunately, this draft law is still not adopted in 2017 by the parliament. In November 2015, the Parliament Hearings "Role, significance and influence of civil society for the formulation of ethno-national policy of the unity of Ukraine" adopted the resolution urging acceleration of consideration of the amendments to the Law of Ukraine "On national minorities in Ukraine" (new wording), #1111 of 28 November 2014, and indicating that "without a respective conceptual basis for directions, priorities, tasks and objectives the modern state ethno-national policy would be inefficient".

There are several sub-ethnic groups in Ukraine, which, historically, are closely linked with the Ukrainian nation. Due to specific geographical and regional conditions, however, and, mainly, due to influences of various states and empires under whose jurisdiction they had developed over considerable periods of time, they now have different traditions, customs, dialects, etc. These include Hutsuls, Boyky, Lemky - from the Carpathian region, Polischuky - from the Polissia region, and Carpathian Ruthenians. The latter, on behalf of their leaders and some

representatives of the Ruthenians diaspora in the USA, Canada, Slovakia, Hungary, Czech Republic, try to obtain recognition of Ruthenians as a separate nation or, at least, a national (autochthonous) minority.

Shortly after independence in August 1991, the Verkhovna Rada of the Ukraine condemned the offences of the Soviet regime towards national minorities and declared the recognition of international norms of law in this sphere in a document entitled Appeal to Ukrainian Citizens of All Nationalities.

In November 1991, the Parliament of the Ukraine adopted the Declaration of Rights of Nationalities in the Ukraine, which provided rights to minorities to pursue their respective language and culture. In the same year, national minorities also took part in a referendum on the independence of the Ukrainian state.

The *Constitution of the Ukraine* declares in *Article 11* that "the state provides support for the development of ethnic, cultural, linguistic, and religious originality of all indigenous nations and national minorities of the Ukraine".

Rights of national minorities are also represented in:

- *Fundamentals of the Legislation on Culture* (1992);
- *Law on Publishing* (1997);
- *Law on Television and Radio Broadcasting* (1993);
- *Law on State Support to Mass Media and Social Protection of Journalists* (1997);
- *Law on Local Self-Governance in Ukraine* (1997);
- *Law on Citizens Appeal* (1996 / 2005); and
- *Law on Associations of Citizens* (1992 / 2006).

In 2010, 1 458 associations or organisations of national minorities operated in the Ukraine (compared to 1 158 in 2007). They take part in umbrella organisations such as the Council of National Societies of Ukraine, the Association of National Cultural Unions of Ukraine, and the Congress of National Minorities of Ukraine. 45 of these organisations have national status.

The Congress of National Minorities of Ukraine (CNMU, founded in 2002) is an All-Ukrainian non-commercial union of organizations of national minorities of Ukraine created with the aim to unite efforts of ethnic communities in the defence of rights, integration of communities into the civil society of Ukraine, tolerance education and combating xenophobia. Since 2002, CNMU works on projects for Ukrainian youth aiming at international and interreligious tolerance education.

The Annual Children's Summer School "Sources of Tolerance" was created in 2002. The project is aimed at international and interconfessional tolerance education, combating xenophobia, forming of an active civic stand for children who are the representatives of different ethnic communities, and disseminating knowledge on national diversity in Ukraine and other countries. 200 children (from 7-17 years old) and 40 tutors from 19 ethnic communities of Ukraine, Moldova, Belarus, Georgia and Armenia (Assyrians, Belarusians, Koreans, Hungarians, Bulgarians, Armenians, Ossetians, Georgians, Greeks, Gagauzians, Jews, Crimean Tatars, Moldavians, Germans, Poles, Russians, Romanians, Tatars, and a considerable group of Ukrainians) took an active part. A group of refugee children from Afghanistan, Iran, Iraq, Azerbaijan, Angola and the Chechen Republic also participated in the Summer School. Summer School works by a unique methodology of absorption. This methodology assumes daily lessons during which all participants try to live as the representatives of a certain culture. In addition to 14 National Days in the Summer School, there were also Human Rights Day, Festival of Languages and Citizenship Day. Tutors are representatives of ethnic communities of Ukraine including specialists who have specific

preparation during CNMU seminars. In 2010, 6 tutors from Georgia and Armenia underwent a study course in the School. The Summer School was organized by the CNMU with the assistance of the Ministry of Culture of Ukraine, the Euro-Asian Jewish Congress, the Renaissance Foundation, the Danish Refugee Council and other charity organizations, sponsors and private individuals.

The region of Transcarpathia is home to 60 000 persons of Roma ethnicity, who constitute about 75% of all Roma living in the Ukraine. Many Ukrainians associate this area with "tsyhany" - gypsies. Cities of Uzhgorod and Muhachevo have the largest number of Roma living in urban areas in Transcarpathia. They have been settled here for hundreds of years (see chapter 3.4.5).

By 2013, the religious network in Ukraine consisted of 55 religions.

The breakdown by religions shows the predominance of Christianity (including Orthodox, Catholic and Protestant churches) in Ukraine, which embraces 94% of all religions. The Ukrainian Orthodox church consists of 12 895 organisations constituting 34.8% of religious institutions in Ukraine.

Muslim organisations constitute 3.3% of the whole number of religious centres, more than one third of non-Christian institutions. 309 Judaist organisations constitute 17.1% of the national minorities' religious network or 0.8% of religious organisations. Among others, are the Lutheran church (42 centres), Armenian church (28 communities), as well as separate ethno-confessional communities of Czechs, Swedes, Karaites, Koreans, and Goths.

The All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organisations established in 1996, today plays a pivotal role in the inter-confessional dialogues uniting above 95% of the religious network. It consists of representatives of Christian, Judaic and Islamic churches and organisations.

The Ministry of Culture resumed in 2014 the work on the draft *Law on the Concept of State-Confessional Relations in Ukraine* taking into account the new reality and new challenges.

Recent Example:

EuroCamp

EuroCamp is an international project uniting teenagers from Ukraine, Georgia and Moldova. 12-16 year old boys and girls can pass summer or winter days in Carpathian Mountains discovering the world of a European community. Young people in the EuroCamp actively communicate between themselves and with leaders of the camp, learn to work in teams, think critically, explore creative solutions and perform. Learning these social competences would develop personal skills of social responsibility, tolerance, wide democracy, laying foundations for the 21st century generation.

The EuroCamp is a unique opportunity for youngsters from Ukraine (in particular, internally replaced persons), Moldova and Georgia to find new friends along with motivation and inspiration for their own development and projects.

Source: Website of the Congress of National Minorities of Ukraine - <http://kngu.org/uk/node/11>

4.2.5 Language issues and policies

According to the *Constitution of the Ukraine (Article 10)*, the official language is Ukrainian. The same Article guarantees the free development, use and protection of Russian and other languages of national minorities. The *Law on Culture (2011)* establishes that the "State ensures the comprehensive development and functioning of the national language in cultures all over Ukraine, promotes the creation of the domestic (national) culture product in Ukrainian and its popularisation in Ukraine and abroad; free use of other languages is guaranteed in the sphere of culture".

According to the 2001 census, 67.5% of the population of the Ukraine consider Ukrainian their native language and 29.6% name Russian as their native language. According to social monitoring studies undertaken by the Institute of Sociology of the National Academy of Sciences, the Ukrainian language is used in daily communication by 42% of families, Russian by 36%, and both languages by 21%.

Picture 2: Language use in Ukraine

In June 2017, a group of Ukrainian MPs have submitted to consideration of Verkhovna Rada the Draft Law of Ukraine *On operation of Ukrainian language as official*. As it is stated in the document, Ukrainian language is the state (official) language, however, it doesn't concern privacy and religious life. It is also envisaged that the National Committee on Linguistic Standards should create a Center of Ukrainian Language which would provide established certificate on language skills after examination. It would be obligatory for public servants, especially, top managers. The bill envisages also the establishment of linguistic ombudsman which could be appointed by the government.

Source: The Ukrainian Week magazine. 23.06.2017

Table 2: Printed output (general data), 2014-2017 (11 months)

Type	Number of titles (2014)	Number of copies, thou (2014)	Number of titles (2015)	Number of copies, thou (2015)	Number of titles (2016)	Number of copies, thou (2016)	Number of titles (2017, 11 months)	Number of copies, thou (2017)
Books and booklets	22044	55312,0	19958	36409,8	21330	48978,1	16204	30871,5
In Ukrainian	14145	30404,7	14117	23740,0	14900	34004,0	11468	22000,4
In Russian	5629	22049,1	4002	11064,1	3964	12164,8	2945	7035,3
Synopsis of thesis	6512	651,9	7349	735,0	6234	623,4	4440	453,3

Source: Book Chamber of Ukraine, 2017.

On September 2017, Verkhovna Rada adopted new Law of Ukraine *On Education*. According to Article 3 of the new law, all citizens of Ukraine are guaranteed equal right to education. It clearly states that this guaranteed right is provided regardless of age, sex, race, state of health, disability, citizenship, nationality, political, religious or other beliefs, place of residence, language of communication, origin, social and property status, prior convictions, and other circumstances. In addition to that, everyone has the right to access public educational, scientific and information resources, including online resources, electronic textbooks and other multimedia teaching resources, in the manner prescribed by the law. Thus, the emphasis

is made on inclusive education for all without exception, guaranteed by law. Beyond setting a framework for a large-scale school reform, the law regulates the language of education.

The Article 7 of the law states that instruction in secondary schools across Ukraine is to be conducted exclusively in Ukrainian. The provision changes the current situation, which is governed by the Law on the Principles of State Language Policy of 2012, that allows instruction to be provided in minority languages at schools in the regions where minorities represent more than ten per cent of the population – provided that the teaching of Ukrainian is ensured to the extent required for the socialisation of minority pupils.

Ukraine's government has explained that Article 7 "clearly ensures the right of national minorities in Ukraine to maintain their collective identity through the medium of their mother tongue at primary and secondary levels of education." Persons belonging to national minorities and indigenous populations of Ukraine are guaranteed the right to study in public educational institutions to acquire pre-school and primary education in the language of the respective national minority, along with the state language. This right is exercised through the establishment of separate classes (groups) with instruction in the language of the respective national minority, in addition to the state language. National minorities are also guaranteed the right to study their language in public general secondary schools or through national cultural societies.

Ukrainian officials have stressed that the law aims to bring the education system closer to European standards and ensure equal opportunities for all. An increasing number of graduates from minority schools fail to pass the Ukrainian language test (60.1% of pupils belonging to the Hungarian and Romanian minorities failed the test in Ukrainian in 2016: see "The Law on Education and Zakarpattia: What do the national minorities think and how the Law will be implemented". (https://goloskarpat.info/society/59de4eaf58ac6/?utm_content=03141). As such, the government claims that the law aims to improve the prospects of minorities in higher education and employment in the public sector. In these fields, proficiency in the state language is a requirement and, thus, the law is supposed to enhance the equality of opportunities for all members of Ukrainian society.

At the present, according to the data of the Ministry of Education and Science of Ukraine, about 10% (9.7%) of schools are teaching in Russian, mainly in the eastern part in Ukraine, other more used national minority languages are Romanian (0.5%) and Hungarian (0.4%). According to the data of Statistics Service of Ukraine as for September 2017, there were 16 365 schools in Ukraine by the beginning of 2016/2017 school year, with instruction in Ukrainian in 15 020 schools, in Russian – 581, Romanian – 75, Hungarian – 71, Polish – 5, Moldavian – 3, several languages – 619.

Table 3: Languages used in secondary schools in Ukraine for teaching by the beginning of 2016/2017 school year

Number of pupils	Total	State schools	Private schools
including those studied in	3 769 962	3 746 549	23 413
Ukrainian	3 376 785	3 363 901	12 88
Russian	355 955	346 328	9 627
Romanian	16 139	16 139	-
Hungarian	16 020	15 497	523
Crimean-Tartar	-	-	-
Polish	1 785	1 785	-
English	379	-	379
Slovak	145	145	-
Bulgarian	61	61	-
Moldavian	2 693	2 693	-

Source: State Statistics Service of Ukraine, 2017.

National TV and radio stations provide special programmes in the languages of national minorities: Russian, Crimean Tatar, German, Greek, Bulgarian, Armenian, Hungarian, and Romanian (see chapter 5.1.9).

Table 4: Printed media in Ukraine in national languages in 2016

Printed media	Total		Among them			
			Newspapers		Periodic editions, except newspapers	
	Number of editions	Number of copies, thou	Number of editions	Number of copies, thou	Number of editions	Number of copies, thou
Total:	3 221	911 423,8	1 506	870 906,8	1 715	40 517,0
English	46	569,9	2	478,4	44	91,5
Armenian	1	3,0	1	3,0	—	—
Polish	3	20,0	3	20,0	—	—
Russian	654	441 430,6	417	416 575,5	237	24 855,1
Romanian	2	154,9	2	154,9	—	—
Hungarian	4	2 886,8	4	2 886,8	—	—
Ukrainian	1474	410 567,3	885	399 237,7	589	11 329,6
Ukrainian and Russian	532	54 278,6	177	50 395,8	355	3 882,8
Bilingual	106	167,3	6	97,4	100	69,9
Multilingual	399	1345,4	9	1 057,3	390	288,1

Source: State Committee for television and radio broadcasting of Ukraine, 2017.

4.2.6 Media pluralism and content diversity

According to the data of the State Committee for television and radio broadcasting, there were 3 221 printed periodicals registered in Ukraine in 2017 (submitting one obligatory copy to the State Committee).

Table 5: Printed media in Ukraine in terms of founders/owners, 2016

Founders/owners	Total		Including			
			Newspapers		Periodic editions	
	Number of editions	Number of copies, thou	Number of editions	Number of copies, thou.	Number of editions	Number of copies, thou
Total:	2 131	622 792,0	416	582 275,0	1 715	40 517,0
Local self-governments	34	33 680,4	27	33 670,3	7	10,1
State authorities	96	27 389,7	23	25 905,4	73	1 484,3
Public organizations, enterprises	66	3 826,8	3	3 623,6	63	203,2
Academy of Sciences of Ukraine, Research institutes	262	166,9	—	—	262	166,9
Educational establishments	777	889,8	1	17,0	776	872,8
Editorial boards of printed media	71	84 423,5	42	83 128,3	29	1 295,2
Civil society organizations, professional associations, foundations	108	11 365,6	45	11 134,5	63	231,1
Political parties	12	1 717,7	12	1 717,7	—	—
Trade unions	9	881,1	9	881,1	—	—
Religious organizations	17	820,4	2	404,0	15	416,4

Companies, trade enterprises	523	412 517,2	190	381 720,9	333	30 796,3
Private entrepreneurs	156	45 112,9	62	40 072,2	94	5 040,7

Source: State Committee for television and radio broadcasting of Ukraine, 2017.

There are 120 information agencies in Ukraine, 5 of which are state-owned. The key state-owned information agency Ukrinform, located in Kyiv, issues daily 500 prompt reports in English, German, Russian and Ukrainian, around 200 photos and an audio digest. Ukrinform delivers information to the media, TV channels, radio stations, official establishments and local governments, foreign embassies and Ukrainian diplomatic missions abroad, and the foreign media. The server "UKRINFORM-NEWS" offers on-line free access to the sites: "Nations of the World", "Business Ukraine", "Integral Ukraine", "Ukrinform Audio / Video", "BSANNA" and "Press Center".

Table 6: Dynamics of satellite TV development in Ukraine, 2016

Year	Ukraine	EU	Other	Russian Federation	Total
2014	101	122	3	72	298
2016	122	143	7	6	278

Source: National Council for Television and Radio Broadcasting, 2017.

There are no special legislative mechanisms or governmental programmes to promote cultural issues through media or encourage the production of cultural programmes, or any specific training programmes for journalists working in the cultural sphere.

In 2016, 49.3% of the population aged 17-64 in Ukraine had access to and used the Internet. The number of Internet users in Ukraine, according to the State Statistics Service (SSSU), is continuously increasing. In September 2009 there were 7.2 million users compared with 3.2 million in 2006. In 2010 their number had reached 11.3 million, and in 2016 13.6 million. Men constitute 51% of users and women 49%. 36% are users aged between 14-29 years and 29% are aged between 25-39 years; this indicates that the main Internet audience in Ukraine is young.

The development of information technologies, and in particular the Internet, is significantly transforming the way people access, create, produce and disseminate cultural content and ideas, influencing people's opportunities to access and participate in cultural life. One of the priorities of national cultural and information policies is to introduce the Internet and NITC use in the regions, especially, in rural areas through educational and cultural institutions – schools, libraries and museums.

4.2.7 Intercultural dialogue: actors, strategies, programmes

In April 2010, the Ministry of Culture and Development Centre "Democracy through Culture", with assistance of the Council of Europe, prepared and published the Ukrainian version of the White Paper on Intercultural Dialogue "Living Together as Equals in Dignity".

In June 2017, the Government of Ukraine adopted the Concept of the State Programme for Collaboration with Foreign Ukrainians for 2017–2020. The realization of the Programme gives the opportunity to affirm the positive image of Ukraine, provide European integration of Ukraine through deepening intercultural dialogue and interaction in the cultural and humanitarian sphere.

The All-Ukrainian Forum of national cultures, "We All Are Your Children, Ukraine", was initiated in 1988. The Forum takes place once every two years within the framework of the artistic project "Ukraine is Open to the World" and is supported by the Board of National Societies of Ukraine and the Ministry of Culture of Ukraine. The purpose of this project is to

promote cultures from different nations and nationalities living in Ukraine. The Forum displays the creative work of professional, folk and amateur artists, collectives and groups.

The following private actors operate successfully in the field of intercultural dialogue: Arabesque Theatre Studio (Kharkiv), Development Centre "Democracy through Culture" (Kyiv), Theatre Pechersk (Kyiv), Theatre "Drabyna" (Lviv), Art Centre "Dzyga" (Lviv), Centre for Cultural Management (Lviv), NGO "Art Travel", IZOLYATSIA Foundation, the Ukrainian Humanitarian Development Foundation, Congress of Culture Activists (Kyiv), Youth organization STAN, Pinchuk Foundation, Youth organization "Youth urban initiative" and other organisations.

For example, in late July 2017, the First international children's project International Village was held in the Carpathian Mountains with the support of the Scholarship programme "Tomorrow.UA" of the Pinchuk Foundation. The event was initiated and conducted by the Youth organization "Youth urban initiative", co-organizers were Action-West-Ost and Olsztyńskie stowarzyszenie mniejszości niemieckiej in Olsztynie. The objective of the project was to build intercultural dialogue between EU and Ukrainian youth, support replaced children in Ukraine and integrate them into the European youth community, change stereotypes concerning the situation in the country, create a space for language learning and the development of European values.

Examples of Good Practice: Intercultural Center in Lutsk

One of the priority project ideas for local development of the town of Lutsk (Volyn' region) was worked out within the frames of the EU/CoE COMUS project (see chapter 3.4.3).

It involves creating a modern intercultural centre (co-working space with an information Internet-platform) for constructive cultural and intellectual cooperation between the local community and representatives of Polish, Armenian, Czech, and Jewish cultures of the town of Lutsk. Since the Middle Ages, Lutsk was a political centre of the Volyn region and shaped as a multicultural town. Besides, Ukrainians, there Poles, Lithuanians, Armenians, Karaites, Jews, Czechs, and Germans living in the town. Descendants of various ethnic groups visit Lutsk and retell their experiences of the 'ethnic' history of Lutsk.

Associations of Poles, Armenians, and Czechs are active today in Lutsk. Not so numerous but also present is the community of Germans Lutherans. This is why the creation of the intercultural centre is worthwhile as a project idea directed at transformation of the library space into a Centre of Intercultural Dialogue.

4.2.8 Social cohesion and cultural policies

There are special programmes directed at the development of participation and social cohesion in each region, in the form of arts festivals, meetings and reviews. In most cases,

funding for these events is derived from regional or local budgets. As a rule, key actors are civil society organisations and state-owned institutions.

Some good examples are internet centres in small towns and villages, opened with the support of international projects, which are accessible to all groups and are mainly free of charge.

Table 7: Degree of interpersonal trust, 2011

	Total	Sex		Age		
		Male	Female	Up to 29	30-49	50 and more
Most people can be trusted	23.1	23.3	23.0	25.1	22.2	22.8
Need to be very careful	70.3	70.2	70.3	69.2	71.4	70.0
No answer	1.6	1.5	1.7	1.2	1.6	1.9
Don't know	4.9	4.9	5.0	4.6	4.8	5.2
N	1500	(675)	(825)	(340)	(489)	(672)

Source: World Values Survey 6 (2011), Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine.

According to the UNESCO Culture for Development Indicators (Ukraine's Analytical Brief, 2017), in 2011, the WVS said that 23.1% of Ukrainians agreed that most people can be trusted. This indicator provides insight into Ukraine's social capital. A result of 23.1% indicates a relatively competitive level of trust and solidarity, taking into account that the average for all countries that have implemented the CDIS is 19.3%. However, this level is not satisfactory for a country aspiring to build a modern democratic society.

Variations in the results can be seen across age groups. While 25.1% of people aged under 29 agree that most people can be trusted, 22.2% of those aged 30-49 and 22.8% of those aged 50 and over agree, which indicates an increasing trend of openness among the youth.

In December 2016, the President signed the Edict #534/2016 *On priority measures for strengthening national unity and consolidation of Ukrainian society, supporting civil initiative in this sphere*. The document indebted the government, among other measures aimed at the consolidation of Ukrainian society, "to take steps to develop interregional cooperation in economic, social, educational, touristic, information and other projects, including cultural and art projects, particularly, to promote the all-Ukrainian project of cultural integration "Ukrainian Donbass".

4.2.9 Employment policies for the cultural sector

The ratio of Ukraine's culture associated occupations within total employment in 2014 was nearly 3.17% (573 400 people). Central cultural activities sustained jobs for 444 900 people (77.59%), while equipment/supporting materials cultural activities employed 128 500 people (22.41%).

In Ukraine culture creates employment, generates income and provides the material welfare for those employed in these occupations to a relatively high level. For instance, computer programming provides jobs for at least 101 900 people. This figure is the minimum amount because this sector lies partially in the informal economy, which forms 60 per cent of the Ukrainian economy.

The contribution of the culture sector to employment is also underestimated because non-cultural occupations in cultural activities and/or establishments as well as induced occupations with a strong link to culture, such as employees of hospitality (restaurants, etc.) and hotelier services located in or close to heritage sites are not taken into account (UNESCO Culture for Development Indicators (Ukraine's Analytical Brief, 2017).

4.2.10 Gender equality and cultural policies

Equal rights for women and men are guaranteed by the *Constitution*, through *Article 24* and through other laws, e.g. the *Law on Employment* (where special attention is paid to single mothers and mothers with children under 6 years), the *Law on Vacations*, *Fundamentals of the Legislation on Health Care* and others.

The analysis of cultural occupations in Ukraine shows that the gender balance is 48% women and 52% men. At the same time, within central cultural activities there are more women (251 600) than men (193 300). In equipment/supporting materials cultural activities men dominate: 104 800 men against 23 700 women due to the number of software developers. The analysis cannot demonstrate the living conditions of workers, male or female, depending on their activities.

In the central cultural activities there are some occupations with a much higher proportion of women: – Librarians and related information professionals, library clerks – 30:1; – Sociologists, anthropologists and related professionals – 13:1; – Translators, interpreters and other linguists – 6:1.

The percentage of women in the Parliament of Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine) is 12.00% (50 out of 416 seats) as of 1 November 2016.

4.2.11 New technologies and digitalisation in the arts and culture

In 2011, the government of Ukraine has entrusted the Ministry of Culture and Academy of Sciences of Ukraine with creating a unified and generally accessible electronic library (Resolution of the Cabinet of Ministers, #1094/0/16-11 as of 29 November 2011).

The electronic library "Culture of Ukraine" is shaped by the National Parliament Library of Ukraine to make accessible cultural heritage preserved in libraries, documents and parts of history to a wider audience.

So far, four collections of the electronic library have been formed:

- history of culture, theory of culture, policy of culture;
- arts;
- ethnography (nations of Ukraine, tangible culture, spiritual culture); and
- culture institutions (libraries, museums, archives, educational institutions, foundations, associations, societies, Ukrainian centres abroad).

The electronic library includes now more than 2100 editions and should become a part of the National electronic library.

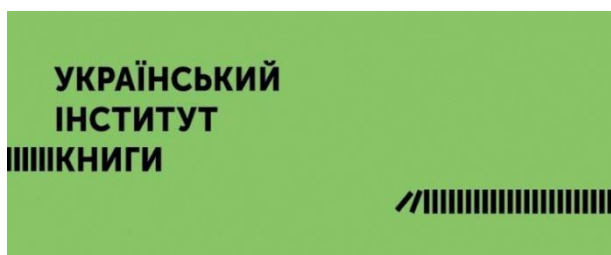
The development of a digital library will be one of the main tasks of the new established Ukrainian Book Institute, with an envisaged budget of UAH 20 million (see chapter 4.3).

The practice of 3D tours is becoming more and more popular in Ukrainian museums and cultural reserves. For example, one can take a virtual excursion of the National Museum of History of Ukraine (<http://virtual.nmiu.com.ua/>). There are also 3D tours of the skansens of Ukraine (<http://museums.authenticukraine.com.ua/ua/>).

4.3 Other relevant issues and debates

In 2016, the Parliament adopted and the President signed the Law of Ukraine *On amendments to some laws of Ukraine concerning the improvement of state management in book publishing*, which envisages the establishment of the Ukrainian Book Institute with objectives to support book publishing, promote reading, stimulate translation activities, and promote Ukrainian literature all over the world.

The Director of the Institute, Tetiana Teren, winner of the contest for this position organized by the Ministry of Culture of

Ukraine, announced that the Book Institute will look for partners in culture and other spheres to fulfill the main objectives of this establishment: to support and promote book publishing and reading in Ukraine, promote Ukrainian literature and develop international collaboration and translation activities, supply new editions to Ukrainian libraries and to develop a digital library. The Book Institute approved its structure consisting of an International division, Publishing and distributing division, Division for promotion and event organisation, Expertise division and Division for collaboration with libraries and digitalization.

In November 2016, Dnipropetrovska oblast (region) of Ukraine became the first to prepare its cultural profile (a survey of regional cultural policy) using the Compendium methodology. The regional profile was presented at the conference on cultural policy issues in December 2016, in the regional centre, the city of Dnipro, with participation by the Ministry of Culture of Ukraine, the Development Centre “Democracy through Culture”, the Department for Culture, National Minorities and Religions of Dnipropetrovska oblast State Administration, Dnipropetrovsk Regional Institute for State Administration, the National Academy of State Administration at the Presidency of Ukraine, rayon culture departments, public and non-governmental cultural organisations, and independent experts. As it was stressed by representatives of regional power, such an analytical review would place a solid foundation for the future cultural development strategies on the regional and local level, providing, at the same time, necessary data and signals to the national level (see Annex 1 – Dnipropetrovsk region cultural review).

5. Main legal provisions in the cultural field

5.1 General legislation

5.1.1 Constitution

The *Constitution* proclaims that:

- the state provides the framework for the consolidation and development of the Ukrainian nation, its historical awareness, traditions and culture and guarantees the free ethnic, cultural, linguistic and religious development of all indigenous nations and national minorities of the Ukraine (*Article 11*);
- Ukraine takes care of cultural and language needs of Ukrainians living abroad (*Article 12*);
- the freedom of literary, artistic, scientific, and technical creativity is guaranteed, intellectual ownership, authors' rights, moral and material interests related to different kinds of intellectual ownership are protected (*Article 54*); and
- "Cultural heritage shall be protected by law" (part 4, *Article 54*); "The State shall ensure the preservation of historical monuments and other objects of cultural value..." (part 5, *Article 54*); "Everyone shall be obliged not to harm nature or cultural heritage, and to compensate for any damage he / she inflicts (*Article 66*)".

5.1.2 Division of jurisdiction

The basic laws establishing the division of cultural competence between different levels of government in Ukraine are the *Law on Local Self-Governance* (1997, amended 1998-2010, 2016), and the *Budget Code of Ukraine* (2002, with amendments 2003-2013, 2017), *Law on Amendments to the Budget Code of Ukraine related to Reform of Inter-governmental relations* (2015), *Law on Collaboration of Territorial Communities* (2014), *Law on Voluntary Unification of Territorial Communities* (2015), and the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Methodology for formation of capable territorial communities" (2015).

Article 140 of the Constitution defines local self-governments as territorial communities of cities / towns, villages and settlements. According to *Article 143*, territorial communities are empowered to approve programmes of socioeconomic and cultural development and supervise their implementation.

On 28 February 2015, the President of Ukraine signed the *Law on Principles of State Regional Policy* adopted by Verkhovna Rada on 5 February 2015. *Article 3* of this Law defines the main principles for regional development, including sustainable development based on cultural heritage and regional historical, ethnic and cultural uniqueness.

One of the main problems related to the cultural development of the united territorial communities is the lack of earmarked state subventions for culture in comparison with existing subventions for education, medicine, social and transport issues, so called infrastructural subventions. It is especially important taking into account the statement from the *Ukraine Cultural Policy Peer Review* prepared by the Council of Europe in 2017:

"The decentralisation process is the opportunity to review existing structures, management methods, to enhance cultural services with a view to increase access to knowledge; digital technology; preserve the memory of places and traditions (including craftsmanship) but also to celebrate contemporary artistic and creative expressions. Culture is a driver of self-esteem and pride, thus contributing to much needed social cohesion. Equally important, the provision of cultural services should aim to contribute to cultural and creative entrepreneurship to enable local economic development and to offer perspectives to young talent throughout the country. It is also the opportunity to ensure that Ukraine offers its population easy access to

culture and knowledge, via a network of public facilities as well as private initiatives serving the availability of books (bookshops), music, theatres or cinematography. In the view of the peer group, the reform should aim at the following objectives: - Clarification of cultural policy priorities (“vision”) with a view to guiding the decentralisation process, as well as to enable the cultural ministry to exercise coordinating, monitoring and controlling functions at local and national level. - Adoption of a reform package aimed at: Empowering local cultural centres to be actors of change and capable of providing cultural services required; attracting private investment and initiatives (in both production and distribution) as well as encouraging public/private partnership. - Better communication on the importance of culture investment, as an agent of economic and social transformation”.

5.1.3 Allocation of public funds

The main provisions for the allocation of public funds for culture including the central and local level are established by the *Budget Code of the Ukraine* (2002, with amendments 2003-2013, 2016), especially *Articles 86-93*.

The *Budget Law* for each year is adopted in the previous year, and defines the current allocation of public funds for culture concerning the chief spending units.

Further increase in nominal expenditures for culture and art is planned in the Consolidated Budget of Ukraine for 2018. Such a positive trend will continue for the third consecutive year. There was an increase of 21,4% in 2016, 47,8% in 2017, and more than 10,0% in 2018 (to UAH 17 166,7 million). The increase in expenditure for culture and art will be funded from the State (UAH 4 385,2 million projected) as well as from regional budgets (UAH 12 781,5 million). Despite the real increase in the Consolidated Budget expenditure for culture and art since 2016, the levels for 2018 will reach the 2014 culture expenditures level. A similar situation occurs for education and health care fields (although education will be close to pre-crisis levels).

5.1.4 Social security frameworks

Chapter 6 (Social guarantees) of the *Law on Culture* (2011) establishes the structure and conditions of payment, social and legal security, material aid for cultural employees as well as benefits for those working in rural areas. The *2012 Budget Law* envisaged the execution of *Part 2 of Article 29 of the Law on Culture* for transferring full tariff rates to cultural employees.

The government has established by Decree #1026 of 09.12.2015 that cultural employees of state and communal institutions would receive additional payment for 1) length of service (above 3 years – 10% of remuneration, above 10 years – 20%, above 20 years – 30%); 2) financial assistance for recuperation during vacation (salary); 3) financial assistance for social issues (salary).

Members of artists' unions (writers, painters, architects, musicians, theatre workers) have a right to receive a service pension, which is equal to the minimum pension. According to the law, they could also have access to premises for use as studios under preferential terms based on decisions by local authorities.

There is no government support programme related to health insurance or taxation for self-employed artists. The general unemployment schemes developed during the last years in Ukraine also include cultural professions and occupations.

5.1.5 Tax laws

The *Tax Code of Ukraine* (2010 with amendments 2011-2013, 2017) envisages (*Article 197.1.31*) VAT exemption for "creation, delivery, promotion, restoration and

distribution of the national cultural product". In 2014, the Ministry of Culture developed explanations about creation, delivery, restoration and distribution of the national cultural product for the procedure established by the Government, including:

- music, dramatic, literature, fine arts, decorative, monumental and photography works created by domestic authors;
- theatre performances, concert programmes and circus programmes, festivals, contests, tours, museum exhibitions, art exhibitions, books – created or organised by culture organisations, professional associations or entrepreneurs – residents of Ukraine;
- music phonograms, audio and audio-visual works produced by culture organisations, professional associations or entrepreneurs – residents of Ukraine;
- excursion services related to historical and cultural sites, museums, exhibitions;
- research activities, expertise of cultural values, restoration works; and
- national film production, etc.

Culture activities (creation, research, promotion, translation), if it is a private/entrepreneur business, could be subject to simplified taxation (Tax Code, Article 291) with fixed rates.

The *Law on Culture* envisages (Article 13) the support of national producers in culture by creating favourable taxation conditions and providing government financial assistance for producing and distributing books, films and other kinds of cultural products in Ukrainian, inside and out of Ukraine.

There are no specific tax breaks or other such benefits for artists.

5.1.6 Labour laws

Article 28 of the *Law on Culture* (2011) defines that payment conditions for employees of state and communal culture institutions, and educational establishments in culture are determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine, that is, by general labour laws. It means that wages of cultural employees, according to this law, should be equal to wages of employees in other economic areas.

The *Law on Professional Artists and Artistic Unions* (1997) regulates relations between artists unions and the government, envisages government subsidies to support these organisations, and ensures their participation in the development of cultural programmes and decision making.

The *Budget Code of Ukraine* (2017 edition, Article 87, point 10, clause a) outlines government support to cultural unions or associations of national significance. There are 11 national creative unions registered in Ukraine and supported from the budget, including the All-Ukrainian Society "Prosvita". The total amount of their budget support has remained at the same level during the years 2014-2017, and is projected to be the same for 2018) – a little more than UAH 6 million – or when taking into account inflation, it has decreased almost by three times.

5.1.7 Copyright provisions

The *Law on Copyright and Neighbouring Rights* was adopted in 1994. In 1995, Ukraine joined the Bern Convention on the Protection of Literary and Artistic Works. In 2001, all necessary amendments were introduced into the *Copyright Law*. In 2002, the Parliament ratified the agreement to join the Rome Convention on Protection of the Rights of Performers, Phonogram Producers and Broadcast Organisations. Joining the WTO TRIPS Agreement required further harmonisation of the *Ukrainian Copyright Law* provisions to bring it into line with European and international regulations.

The *Law on Distribution of Copies of Audio and Visual Products and Phonograms* (2000) regulates norms of copyright and joint copyrights, protecting producers against broadcasters and other product users.

In April 2017, the President signed the Law of Ukraine *On State Support of Cinematography in Ukraine* adopted by Verkhovna Rada. The law defining peculiarities of film state support in Ukraine also outlines important changes related to the system of copyright and neighbouring rights. In particular, the document supplements Article 1 of the *Law on Copyright and Neighbouring Rights* by new concepts and their definitions: website, webpage, website owner, webpage owner, hyperlink, digital data, username, host provider, camcording, and cardsharing. Website owners and service providers should indicate their contact information, the lack of which could lead to administrative responsibility in the form of a penalty. The law regulates the procedure to cease the violation of copyright and neighbouring rights through the Internet. The law widens the disposition of Article 176 of the Criminal Code of Ukraine. Camcording and cardsharing are classified as criminal offences.

5.1.8 Data protection laws

The *Law on Information* (1992, with amendments 2000-2012, 2014-2016) determines general legal principles for receiving, using, distributing and keeping information, secures its protection and defends an individual and society against incorrect information.

The *Law on Data Protection in Information and Telecommunication Systems* was adopted in 1994. Amendments and changes were introduced in 2004, 2009 and 2014. This Law and respective government resolutions are aimed at establishing regulative principles of legal relations concerning data protection in databases "under observance of property rights of Ukrainian citizens and legal entities to information and access to information". In other words, it deals with relations between owners of information or systems and users.

The *Ukrainian Law on Access to Public Information* came into force on 9 May 2011 (amendments were introduced in 2014 and 2015). According to the law, access to information about the activities and decisions of public authorities should be provided according to the following procedure: the information should be published in the media and in official publications, provided on request, posted on official Web sites on the Internet, and provided through the information services of the public authorities. According to the document, information on the activities of the authorities is mandatory for disclosure.

In 2017, Verkhovna Rada adopted other laws related to data protection – *On the main principles for ensuring cyber security of Ukraine* and *On electronic confidential services*. The first determines legal principles of the state policy for cyber security taking into account cyber attacks toward public infrastructure of critical significance. The later was elaborated by the Ministry of Justice and Administration of the State Service for Special Communication and Information Protection of Ukraine with an objective to reform laws related to the electronic (digital) signature basing on EU practice.

5.1.9 Language laws

The main principles of language policy of Ukraine are presented and defined in the Constitution of Ukraine and laws of Ukraine: *Law on Languages*, *Law on Education*, *Law on Pre-School Education*, *Law on Secondary Education*, *Law on Vocational Technical Training*, *Law on Higher Education*, *Law on National Minorities in Ukraine*, *Law on Information*, *Law on Television and Radio Broadcasting*, *Law on Publishing*, and *Law on Printed Media (Press) in Ukraine*. Besides, there are numerous normative and legal documents and government programmes formulating public policies in the area of national language and languages of national minorities.

On September 2017, Verkhovna Rada adopted a new Law of Ukraine On Education. Article 7 of the law states that instruction in secondary schools across Ukraine is to be conducted exclusively in Ukrainian. The provision changes the current situation, which is governed by the Law on the Principles of State Language Policy of 2012, that allows instruction to be provided in minority languages at schools in the regions where minorities represent more than ten per cent of the population – provided that the teaching of Ukrainian is ensured to the extent required for the socialisation of minority pupils (see chapter 4.2.5).

In October 2017, the Law of Ukraine *On amendments of some laws of Ukraine concerning language of audiovisual (electronic) media* came into force. The law established a quota of 75% of programmes and films in Ukrainian for national TV channels and 60% for local channels, and 75% for news releases. According to the law, TV companies broadcasting in languages of nationalities living in Ukraine should have the total amount of broadcasting in Ukrainian and other languages at 75% of their working time, including no less than 30% in Ukrainian.

According to Transitional Provisions of the *Law On amendments to some laws of Ukraine about the share of music pieces in the state language in programmes of TV and radio broadcasters*, the share of songs in Ukrainian should constitute 30% instead of 25% as it was before.

5.1.10 Other areas of general legislation

In October 2017, Verkhovna Rada adopted the Law of Ukraine *On Amendments to the Law On touring activities in Ukraine (in terms of peculiarities for organizing and carrying out artistic tours with participation of citizens from the state-aggressor)*. Among others, it states that it is prohibited to organise artistic tours which promote or propagate the state-aggressor, its authorities or representatives of these authorities. It is prohibited to organise artistic tours if a person taking part in them constitutes a danger to the national security (if his or her name is in the special list of the Ministry of Culture).

5.2 Legislation on culture

According the *Law of Ukraine on Culture* (2011), the legislative framework of the cultural sector of the Ukraine consists of: the *Constitution of Ukraine*, the *Law on Culture*, other laws regulating activities in culture, international agreements on culture issues adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine, and other by-laws. The culture sector is regulated also by:

- decrees of the Cabinet of Ministers of the Ukraine;
- Presidential Edicts, decrees, resolutions and instructions of the corresponding ministries and government agencies; and
- resolutions of local governments.

The *Law on Culture*, which was adopted after 7 years of discussions, replaced the out-of-date Fundamentals of Legislation on Culture (1992), taking into account numerous amendments and observations as well as social and cultural changes. The Law came into force on 6 January 2011.

In 2013, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the following laws: the *Law on amendments to the Law of Ukraine on Ratification of European Convention on Cinematographic Co-Production* (18.09.2013, #579-VII) providing legislative support to cinematographic co-products; the *Law on Ratification of the Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society* (19.09.2013, #581-VII).

In 2016 and 2017, Verkhovna Rada of Ukraine adopted a set of important acts: the Law of Ukraine *On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning the Introduction of*

Contractual Forms in Culture and the Competition Procedure for Appointing Managers of Public and Communal Cultural Establishments (2016), the Law of Ukraine On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning Improvement of Public Management in Book Publishing (2016), and the Law of Ukraine On Ukrainian Cultural Endowment (2017).

In 2013, the government adopted the *Draft Law of Ukraine on the Concept of a State Ethno-National Policy of Ukraine*. This bill is needed to bring a regulatory base in the sphere of inter-ethnic relations in line with respective international documents taking into account the conclusions of the Venice Commission and the Council of Europe Framework Convention for the Protection of National Minorities (see also chapter 4.2.4).

Table 8: List of the main existing cultural laws

Title of the Act	Year of Adoption
Laws setting out cultural policy frameworks or declarations of principle	
<i>Law on Culture</i>	2011, determines legal principles, regulates social relations associated with creation, use, distribution and preservation of cultural heritage and cultural values and providing access to them
<i>Law on National Minorities in Ukraine</i>	1992, with amendments 2012, ensures equal political, social, economic and cultural rights and freedoms to citizens irrespective of their origin and supports the development of national cultures
Laws establishing the scope, operation(s), governing structure(s) and procedures for funding cultural institutions	
<i>Law on Information</i>	1992, with amendments 2002-2005, 2010-2012, 2015-2016, confirms the right of citizens to information, freedom of expression
<i>Law on Television and Radio Broadcasting</i>	1994, with amendments 2015-2017, regulates activities of television and radio organisations in Ukraine and defines legal, economic, social, and organisational conditions of their functioning
<i>Law on Public Television and Radio Broadcasting</i>	2014, with amendments 2015-2016, establishes legal basis for activity of Public Television and Radio broadcasting, determines principles for activity of the National Public TV and Radio Company of Ukraine
<i>Law on Copyright and Neighboring Rights</i>	1993, with amendments 2015-2017, protects personal non-property and property rights of authors and their assignees
<i>Law on Libraries and Librarianship</i>	1995, 2008, with amendments 2014-2016, defines the status of libraries, legal and organisation principles of activities of libraries and librarianship in Ukraine
<i>Law on Museums and Museum Activities</i>	1995, 2009, with amendments 2014-2016, regulates social relations in the sphere of museum activities
<i>Law on the National Archive Fund and Archive Institutions</i>	1993, with amendments 2012-2015, regulates relations in the field of training, accounting, preservation and use of the National Archive Fund and other main issues related to archive

	science
<i>Law on Governmental Support to Book Publishing in Ukraine</i>	2003, with amendments 2015-2016, determines principles of state support to book publishing
<i>Law on Professional Artists and Artists Unions</i>	1997, with amendments 2014-2015, defines the legal status of professional artists, establishes legal, social, economic and organisational principles of activities of artists unions
<i>Law on Cinematography</i>	1998, 2010, 2015-2017, establishes legal norms of activities in the sphere of cinematography and regulates social relations in the field of production, distribution, preservation and exhibition of films.
<i>Law on Theatres and Performing Arts Activities</i>	2005, with amendments 2015-2016, regulates social relations in the theatre sector, defines the legal status of theatres, their financing and how they are established
<i>Law on Protection of Cultural Heritage</i>	2000, with amendments 2014-2017, regulates legal, organisational, social, and economic relations in the sphere of preservation of cultural heritage
<i>Law on Export, Import and Restitution of Cultural Goods</i>	1999, 2013-2014, regulates preservation of national cultural heritage and development of international co-operation in the field of culture
<i>Law on Distribution of Copies of Audio and Visual Products and Phonograms, Softs and Data Bases</i>	2000, 2014-2015, regulates norms of copyright and joint copyrights, fulfilment of international obligations
<i>Law on the List of Cultural Heritage Monuments Prohibited from Privatisation and the Law on Amendments to the Law of Ukraine</i>	2008, 2010, 2012
Laws providing financing	
<i>Budget Code of Ukraine</i>	2002, 2003-2013, 2017, defines allocation of public funds for culture between different levels of government
<i>Law on Charity and Charitable Organizations</i>	2013, 2014, 2016, defines general principles and objectives of charitable activities (Article 3, point 7: "culture and art, cultural heritage")
<i>Law on Touring Activities in Ukraine</i>	2003, 2017, establishes duties from foreign tour companies or individual performers for developing national performing art. See chapter 5.1.10
<i>Tax Code of Ukraine</i>	2010, 2014, 2015, 2016, 2017 – see chapter 5.1.5
Laws referring to the "status of artists"	
<i>Law on Professional Artists and Artistic Unions</i>	1997, regulates relations between artists' unions and the government, envisages government subsidies to support these organisations, and ensures their participation in the development of cultural programmes and decision making
Law referring to the principles of access to information	
<i>Law on Access to Public Information</i>	2011, with amendments 2014, 2015, determines procedure for realising and ensuring the right to

	access information held by power structures, other administrators of public information defined by this law
--	---

5.3 Sector specific legislation

5.3.1 Visual and applied arts

There is no specific law regulating the sphere of visual and applied arts. The *Law of Ukraine on Folk Arts and Crafts* (2001, with amendments in 2004 and 2012, 2016) regulates relations in folk arts and crafts.

The *Law on Education* and government resolutions define the norms for students in visual arts and applied arts colleges and departments. The new *Law on Higher Education* approved by the parliament on December 2014 provides more autonomy and independence in decision-making to educational establishments, including culture and arts institutes.

The *Law on State Procurements*, revised annually (2017), determines the amount for public purchasing of works of art. However, this procedure, especially in the field of visual and applied arts, is ambiguous, provoking numerous conflict situations.

5.3.2 Performing arts and music

A *Law on Theatre and Performing Activities* was adopted in 2004 by the Parliament of Ukraine and signed by the President in 2005. The Law "regulates social relations in the sphere of theatre activity, defines the order of theatre establishment and activities" including different types of theatres. In 2016, the *Law of Ukraine On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning the Introduction of Contractual Form in Culture and the Competition Procedure for Appointing Managers of Public and Communal Cultural Establishments* was adopted concerning theatre sphere as well. However, the contest procedure in theatres, as in other spheres, raised more questions and conflict situation, demanding next steps and corrections.

The *Law on Touring Activities in Ukraine* (2003) determines sources of support to the development of the national performing arts and music sector (see chapter 5.1.10).

5.3.3 Cultural heritage

In general, more than 100 normative acts (laws, presidential decrees, governmental resolutions, and ministerial orders) form the legislative sphere of cultural heritage. At the same time, considering the development of the legislative base in other areas, it's necessary to adjust some of the provisions of the laws on protection of cultural heritage matching modern challenges.

According to the Budget code of Ukraine (2002), the different government levels can finance objects which are under their direct control (in other words, which have local, regional or national significance), which reflects, besides other matters, their level of responsibility. The policy of decentralisation which is realised in Ukraine since 2014, gives new possibilities for local governments but, at the same time, puts more responsibilities on them in various spheres, particularly, cultural heritage preservation and promotion. The *Law of Ukraine On Principles of the State Regional Policy* (2015) establishes the main legal, economic, social, ecological, humanitarian and organisation principles of the state regional policy as an integral part of the internal and economic policy of Ukraine.

5.3.4 Literature and libraries

The *Law on Copyright and Neighbouring Rights* (1994, with amendments 1999, 2001, 2015-2017) and the *Law on Professional Artists and Artists' Unions* (1997) secure the right of authors and literary translators. Royalty rates for literary and translation activities established by the Cabinet of Ministers Resolution (2000) are based on the living wage and do not consider new market conditions. As a result, existing rates do not encourage such activities.

The *Law on Publishing* (1997, 2002) and the *Law on State Support to Book Publishing* (2003) determine the state policy and measures to provide conditions for the development of national publishing including the exemption of book producers from VAT since 2005, extended to 2015. On 13 February 2015, Verkhovna Rada approved the *Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine* exempting national book producers from VAT.

The Law of Ukraine *On amendments to some laws of Ukraine concerning the improvement of state management in book publishing* (2016) envisages the establishment of the Ukrainian Book Institute with objectives to support book publishing, promote reading, stimulate translation activities, and promote Ukrainian literature all over the world (see chapter 4.3).

The *Law on the 2017 Budget* envisages allocating UAH 80 million for the state programme - "Support the Ukrainian Book Institute". For 2018 the budget is envisaged to be UAH 94 million.

The *Law on Libraries and Librarianship* (1995, 1999, 2009, 2014-2016) regulates relations between the state and public libraries and determines the organisation of library activities in Ukraine.

5.3.5 Architecture and spatial planning

The *Law on Architecture Activities* (1999, 2006) defines legal and organisation principles of architecture activities in Ukraine. It also envisages wide public participation in decision-making process concerning construction and reconstruction of settlements.

The *Law on Natural and Reserve Fund of Ukraine* (1992) and the *Law on Amendments to the Law on Natural and Reserve Fund of Ukraine* (2000-2011) establish principles of preservation for reserved territories subject to architecture design.

The State Strategy for Regional Development for 2020 approved by the Cabinet of Ministers Resolution #385 of 6 August 2014, defines as one of its key priorities the territorial social and economic integration and spatial development. It could be reached, as the Strategy states, by a set of interconnected objectives, in particular: rational use of natural and resource potential, preservation of cultural heritage and the most valuable natural territories. The Strategy envisages: preservation of historical and cultural values and natural heritage, making them widely accessible; raising the awareness of citizens concerning the value of their living territories, involving them in its management; rational use of cultural and natural resources for economic development and employment; preservation of biological and landscape diversity; and preservation of authentic culture, traditions, customs, believes, rituals; etc.

State management in the sphere of protection of cultural heritage, regional development and spatial planning of inhabited places, and protection of the environment is conducted by the Cabinet of Ministers of Ukraine through corresponding bodies of executive power and special governmental bodies: Ministry of Culture of Ukraine (MCU), Ministry of Regional Development and Construction of Ukraine (MRDCU), Ministry of Environmental Protection of Ukraine (MEPU).

5.3.6 Film, video and photography

The Ukrainian legislative base concerning the film industry is based on ca. 50 laws and by-laws. The *Law on Cinematography* regulates all film productions regardless of the legal / ownership status of individual film companies.

On the basis of the *Law on the Privatisation of State Property* (1992), most cinemas are now privatised or run by communities. According to the data of the State Film Agency, only 380 modern cinema theatres operate in Ukraine.

In April 2017, the President signed the Law of Ukraine *On State Support of Cinematography in Ukraine* adopted by Verkhovna Rada. The law establishes that sources for the special fund for supporting the national film industry will come from the Ukrainian Cultural Endowment and the government. As it was indicated (see chapter 3.2) above, the objective of the newly established Ukrainian Cultural Endowment will be “to enhance the development of culture and arts of Ukraine, to provide favourable conditions for the development of intellectual and spiritual potentials of individuals and society, wide access of citizens to cultural wealth, and to support cultural diversity and integration of Ukrainian culture into the global cultural space”. The law also defines the amount of non-refundable government subsidies (80% for feature films and 50% for film series), cash rebates for film producers (16.6%) and other mechanisms.

Table 9: Films created with state support in 2010-2013 and 2016

Types of films	Number by years				
	2010	2011	2012	2013	2016
Features	-	4	11	20	19
Animation	9	8	37	19	18
Documentary	-	3	9	15	30

Source: State Film Agency of Ukraine, 2013, 2016.

5.3.7 Mass media

The *Law on Television and Radio Broadcasting* (1993, with amendments 2002-2017) regulates the activities of state and private TV and Radio companies in Ukraine. The National Council on Television (NCT) is a non-ministerial body for all broadcasters irrespective of their ownership status. It consists of 8 members, four of which are appointed by Verkhovna Rada of Ukraine and four – by the President.

The *Law on Public Television and Radio Broadcasting* (2014, with amendments 2015-2016), establishes the legal basis for the activity of Public Television and Radio broadcasting and determines the principles for activity of the National Public TV and Radio Company of Ukraine. The law defines the objectives for creating Public Television: to satisfy the information demands of society, to involve citizens in discussing and resolving the most important social and political issues, and to support formation of civil society.

The *Law on Access to Public Information* (2011, with amendments 2012-2015) provides access to public information in various ways: by systematic disclosure of information in official printed media, on official websites, at information stands, and in other ways; providing information by demand.

The government made several positive legislative changes in 2015. In February the Parliament approved the liquidation of the National Expert Commission for the Protection of Public Morals, a controversial body that was created in 2004 to enforce the observance of morality laws by the media. Amendments to the Criminal Code adopted in May 2015 increased penalties for crimes against journalists, including attacks, threats, abduction, murder and the destruction of property.

The organization Reporters Without Borders RSF highlights significant progress by Ukraine in freedom of expression, rising in 2016 by 22 points among 180 countries to 107th place with the characteristics “visible problems”. This progress was one of three best results in the world.

RSF also notes that “authorities have adopted a number of reforms, including media ownership, transparency and access to state-held information, but wealthy businessmen still keep a tight grip on the media. The manifestations of a worrying information war with Russia include book blacklisting, bans on certain journalists entering the country and paranoid behaviour by intelligence services. In the lawless separatist-controlled areas in the east, there are no critical journalists and no foreign observers”.

See also chapters 5.1.7, 5.1.8, and 5.3.6.

5.3.8 Other areas of culture specific legislation

On 18 February 2015, the Parliamentary Committee on Culture and Religions, jointly with the Centre for Researching the Liberation Movement, carried out the round table "Open archives: legislative regulation of access to documents from archives of communist special services". Participants discussed the problem of human rights observance in providing access to special services' documents containing data about political repressions. The Committee presented the *Concept Framework for Providing Open Access to Documents from Archives of Communist Special Services*. Besides other necessary measures, the Concept stresses urgent need to approve a special law determining the status of such documents and a regime of access to them.

In April 2015, Verkhovna Rada adopted the Law *On access to archives of repressive bodies of the communist totalitarian regime 1917-1991*. The law ensures the right of all citizens to access archive information of the totalitarian regime 1917-1991. The action of the Law on Personal Data Protection doesn't apply for such cases.

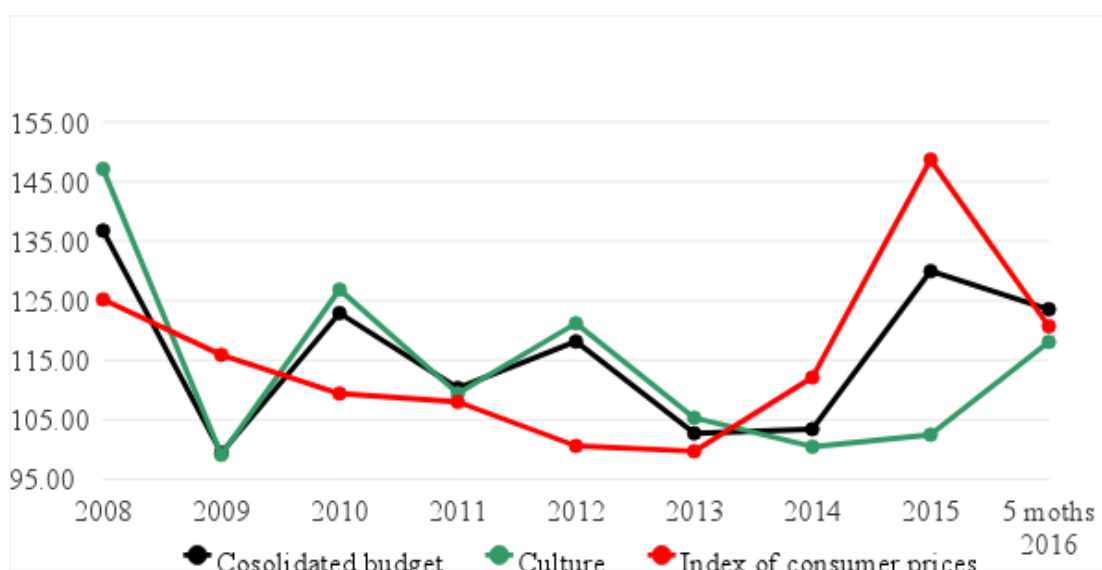
6. Financing of culture

6.1 Short overview

According to the data of the State Statistics Office of Ukraine, the share of household budgets spent on culture in 2016 was 1.4%, which compared with 2015 (1.6%) and 2014 (1.8%) shows a critical decrease in cultural spending. This share was one of the smallest (along with Moldova and Bulgaria) in Europe. At the same time, Ukrainian households spend more on subsistence than any other European country – above 50%. Together with consumer goods, the share of household expenditure on subsistence constituted 93.2% in 2016.

The rise in the minimum wage per month to UAH 3 200 (105 EUR) in January 2017 (compared with UAH 1147 – 103 EUR in January 2013), along with inflation growth and a rise in prices for the main products explained the situation.

Graph 1: Dynamics of Consolidated budget of Ukraine, expenses for culture and Index of consumer prices in % vs previous year

Source: Verkhovna Rada Committee on Culture and Religions, 2016.

The level of public financing of culture has remained almost equal in real values at the end of the first decade, of the beginning and the middle of the second decade constituting in 2010, 0.55% in 2011, 0.57% in 2012, 0.56% in 2013, 0.55% in 2014, and 0.51% in 2016.

In 2017, the actual culture expenditure from the state budget constituted UAH 4 022.9 million, 67% more than in 2016 (UAH 2 408.9 million). This increase has impacted also on the share of costs for development from the state budget: UAH 187.8 million (or 4.7% of the total amount) versus UAH 46.58 million (1.93%) in 2016. It is projected for 2018 to increase by a further UAH 522.7 (10.2%).

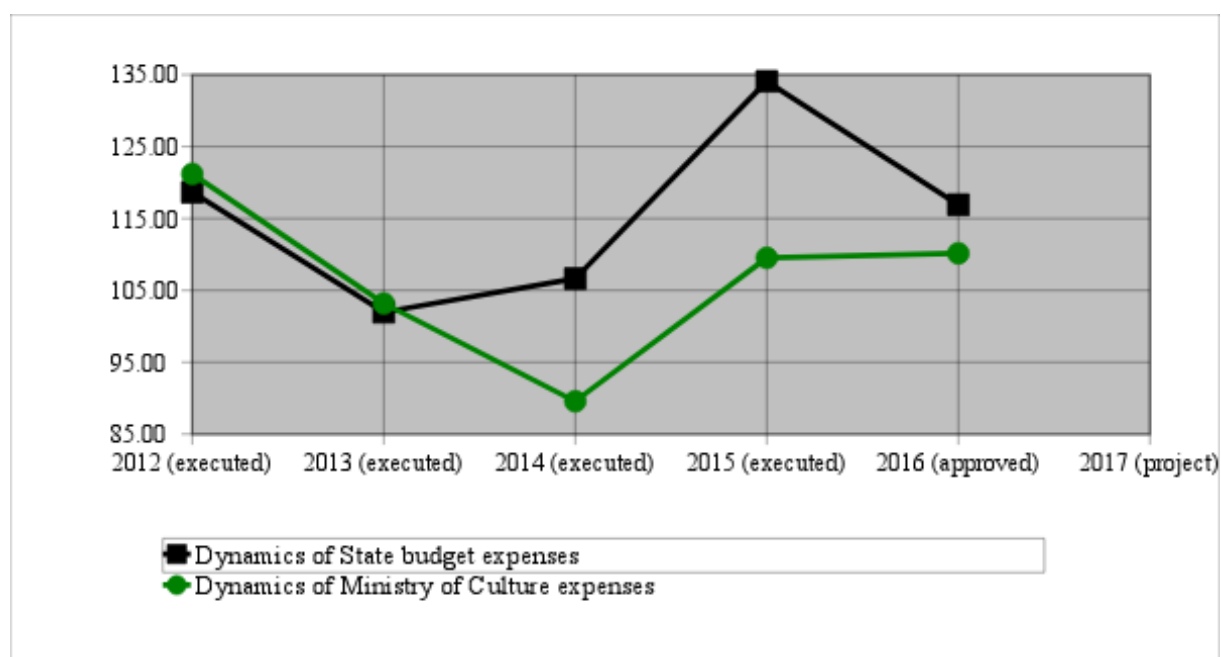
Table 10: State cultural expenditure in Ukraine, 2011-2018, UAH million

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 (project ed)
Total expenditure	1 650.0	2 037.0	2 302.1	2 196.9	2 182.2	2 408.9	4 022.9	5 136.2
Including expenditure for development	50.0	71.8	36.2	55.8	52.15	46.58	187.8	522.7
Share (%) in total	3.0	3.3	1.57	2.5	2.4	1.93	4.7	10.2

Source: State Treasury of Ukraine, 2017, Parliament Committee on Culture and Religions, 2017.

During 2014–2016, the dynamics of the State Budget of Ukraine surpassed the expenses dynamics of the Ministry of Culture of Ukraine. Culture and arts were not funding priorities. This is due to the need to strengthen the defense capacity, to pay off external debts, to refinance and support the banking system of Ukraine. However, a proactive increase in expenses of the Ministry of Culture of Ukraine compared to the general expenses of the State Budget of Ukraine is expected (2017–161,3% against 122,8%; 2018 – 127,0% against 112,7%).

Graph 2: Dynamics of State budget expenses and Ministry of Culture expenses (% comparing to previous year)

Source: Verkhovna Rada Committee on Culture and Religions, 2016; Development Centre “Democracy through Culture”, 2016

After transferring financial liabilities in funding libraries to the local level within the frames of decentralization policies, the state culture expenses in terms of libraries were reduced by national and state libraries (see chapter 3.2) which explains the drastic decrease in the share of expenditure. Museums were funded earlier as well by local governments, thus the share of their expenses in 2016 wasn't practically changed. Besides, more than 5% of additional expenditure was earmarked in 2016 to the National Remembrance Institute, including the Museum of the Revolution of Dignity, reflecting priorities of the culture policy. At the same time, it is necessary to note the significant share of theatre expenditure – 22.7% and State Film Agency support – 10.8%.

Table 11: Share of main State culture expenditure in Ukraine in 2013 and 2016

Country	Year	Libraries	Museum s	Music	Radio, TV, Press
Ukraine	2013	34%	6.5%	3.8%	19%
	2016	appr. 7.5%	6.5%	3.1%	19.3%

Source: State Treasury of Ukraine, 2017.

Table 12: Maximum and minimum culture expenditure in Ukraine in 2011, 2012 and 2016

Year	Highest	Lowest
2011	Radio, TV, Press	Museums and archives
2012	Libraries	Music
2016	Theatres	Applied research in culture

Source: State Treasury of Ukraine, 2017, Development Centre “Democracy through Culture”, 2015.

6.2 Public cultural expenditure

6.2.1 Aggregated indicators

Table 13: Public culture expenditure per capita in 2013 and 2016

Level	Per capita 2013		Per capita 2016	
	UAH	EUR	UAH	EUR
State budget	41	4	56.5	2.1
Regional budgets	31	2.8	22.2	0.8
Municipalities	39	3.2	66.5	2.4
Total	111	9.0	146	5.3

Source: State Treasury of Ukraine, 2017, Development Centre “Democracy through Culture”, 2017.

The visible increase in public culture expenditure per capita between 2013 and 2016 in nominal values (146 UAH in 2016 vs 111 hryvnia in 2013) shows the depreciation of the national currency when visible growth means almost a two time decrease in real values.

The highest level of increase in nominal expenditures for culture and art was seen in 2017. According to the data of the State Treasury of Ukraine, culture expenditures increased by 52% during January-July 2017, in comparison with this period in 2016. This index exceeded the Consolidated Budget dynamics (25.1 %) as well as other social sphere dynamics – education (41.5%) and health protection (35.9%).

In spite of the real increase in the Consolidated Budget expenditure for culture since 2016, it will be impossible in 2018 to reach even the 2014 culture expenditure level. The same situation occurs in education and health (although education will be closer to the pre-crisis level).

Table 14: Culture expenditure as a share of the GDP, Consolidated and State budget, 2011, 2012, 2013 and 2016

Year	Share (%) of cultural expenditure		
	GDP	Consolidated budget	State budget
2011	0.55	1.56	0.83
2012	0.57	1.62	0.75
2013	0.53	1.57	0.61
2016	0.34	1.22	0.37

Source: State Treasury of Ukraine, 2012, 2015, 2017, Development Centre “Democracy through Culture”, 2017.

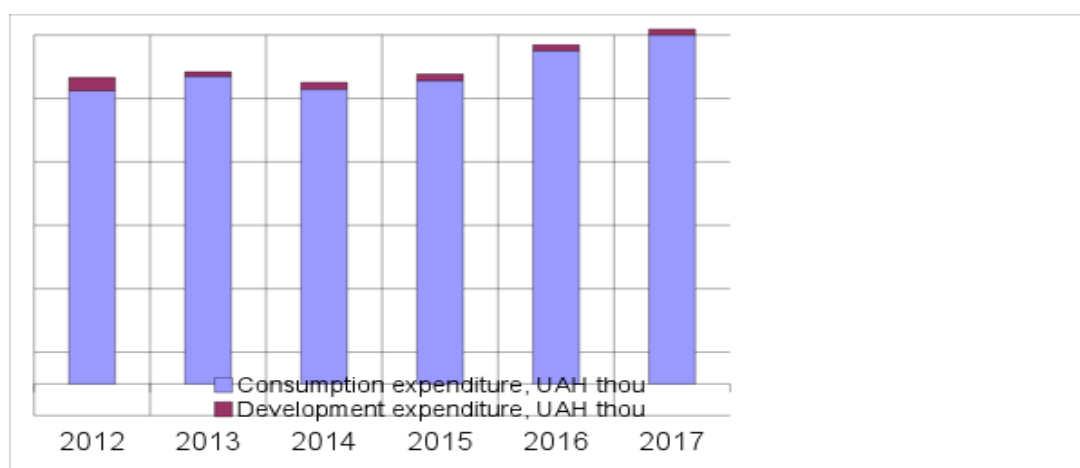
The Ukrainian culture sector contributed at least 4.04% to national GDP. It was far less than the agriculture, forestry and fishing sector with 11.65%, but fully comparable with such sectors as mining and quarrying – 5.72%, financial and insurance activities – 5.11%, construction – 2.67%.

Projected expenditure for development (in 2018) will increase by 2.8 times (from UAH 187.6 million to UAH 522.7 million). Firstly, expenditure for development of the Ministry of

Culture of Ukraine will reach a record 9,6% of the ministerial budget (compared with 2014 - only 2.17%). The highest expenditure for development will be through the following programmes, according to budget classification:

- 1801280 "Construction of cultural objects of national significance" - UAH 223 million (increasing by more than UAH 154 million compared with 2017);
- 1801170 "National activities in culture and arts, safeguarding of cultural heritage, export, import and return of cultural values, national linguistic policy, international relations, religion and protection of national minority rights" - UAH 203 million (increasing by more than 148 million);
- 1801030 "General and special education provided by art schools (artistic, music, choreographic), comprehensive secondary schools (boarding schools), out-of-school educational organisations; methodological supply of educational establishments" - UAH 48 million (increasing by more than 36 million).

Graph 3: Correlation between consumer expenditure and development expenditure in culture in 2012-2017

Source: Parliament Committee on Culture and Religions, 2017 (author: V. Babenko)

6.2.2 Public cultural expenditure broken down by level of government

During 2014 – 2016, the share of local budgets in public culture expenditure constituted about 80%. At the same time, it is expected that the pre-crisis index (75%) will be back in 2017-2018. In 2016, the share of the local budget reached 80.9%.

Table 15: Public cultural expenditure in Ukraine: by level of government, in million UAH, 2014-2016 (executed)

Level of government	Total expenditure			% share of total		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
State	1 539	1 804	2 012	18.1%	20.7%	19.1%
Regional (oblast)	2 978	2 066	2 664	35.1%	23.8%	25.2%
Local (cities of republican, regional subordination)	1 263	1 571	1 980	14.9%	18.1%	18.8%
Local (districts/rayons)	1 371	1 862	2 166	16.2%	21.4%	20.5%
Local (cities of district's subordination)	74	72	89	0.9%	0.8%	0.8%
Local (townships)	148	155	156	1.7%	1.8%	1.5%
Local (villages)	1 106	1 162	1 225	13.1%	13.4%	11.6%
Local (united territorial communities)	-	-	259	0	0	2.5%
Total/Consolidated	8 483	8 694	10 554	100%	100%	100%

Source: Ministry of Finance of Ukraine, 2017, Development Centre "Democracy through Culture", 2017.

6.2.3 Sector breakdown

Table 16: State cultural expenditure: by sector, in million UAH, 2012

Field / Domain / Sub-domain	Direct expenditure	Transfers (to other levels of government)	Total	% of total State / local		Special fund State / local	
Cultural Goods	313.3	397.2	710.5	15.4	6.6	28.6	12.8
Cultural Heritage							
Historical Monuments	524.0	79	603	25.7	1.32	54.2	48
Archives	98.2*	0.0	98.2	0*	0	13.4	2.6
Libraries, museums and exhibitions	416.8	2 297	2 713.8	20.4	38.4	28.6	167.8
Arts	149	499.5	648.5	7.3	8.4	1.8	91.3
Visual Arts (including design)**	0.0	0.0	0		0	0.0	0.0
Performing Arts	677.7	982.7	1 660.4	27.6	20.4	0.0	51.2
<i>Music, dance and circus</i>	313.3	397.2	710.5	15.3	6.6	0.0	22.3
<i>Theatre and Musical Theatre</i>	486.7	791.9	1 278.6	23.9	13.2	0.0	93.1
<i>Multidisciplinary</i>	11.4	0.4	11.8	0.55	0.0	0.0	0.0
Media***	1 387.1	217.1	1 604.2			173.7	2.4
Books and Press	55.2	137.5	192.7			0.0	1.1
<i>Books</i>	20.0	18.9	38.9			0.0	0.25
<i>Press</i>	35.2	118.6	153.8			0.0	0.85
Audio, Audiovisual and Multimedia	1 331.9	79.6	1 411.5	***		135.3	12.8
<i>Cinema</i>	145.9	20.4	166.3	7.1	0.3	0.95	2.5
<i>Television & Radio</i>	1 122.8	52.1	1 174.9	***		121.3	3.2
<i>Other media</i>	63.2	7.1	70.3	5.0	0.1	0.0	6.1
Other	183.4	1 896	2 079.4	9.0	31.7	4.1	286.5
Socio-cultural	0.0	1 896	1 896.0	0.0	31.7	0.0	286.5
Cultural Relations Abroad	128.1	234.0	362.1	6.3	3.9	0.0	142.1
Administration	22.3	00.0	22.3	1.0	0.0	0.0	0.0
Educational Activities	00.0	0.0****	00.0				
Not allocable by domain (Research)	9.9	0.0	9.9	0.4	0.0	4.5	0.0
TOTAL	2 120	5980	8 017	100%		84	706

Source: State Treasury of Ukraine.

* Expenses for archives are in a separate budget item.

** There is no special budget item for visual arts; it is included in the item "Museums" as "exhibition activities". The Academy of Arts of Ukraine is funded separately.

*** Expenses for media are in a separate budget item.

**** Cultural or aesthetic education is in the competence of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Since 2012, it is mostly a competence of the Ministry of Culture.

6.3 Trends and indicators for private cultural financing

In general, studies of private funding for culture do not exist in Ukraine. It is possible only to present some information about household spending for culture (see chapter 6.1). Some special reviews concerning cultural financing analyse only general trends involving banks, trade networks, companies or foundations in funding artistic and cultural events, theatre performances, festivals, exhibitions and / or tours, without concrete statistics. At the same time, it should be important to mention some civic / private initiatives developing

crowdfunding and social responsibility in Ukraine. One such initiative is the activity of the non-governmental organization Garage Gang developing venture philanthropy through the idea of crowdfunding or spilnocosht. Spilnocosht is the first and biggest online crowdfunding mechanism in Ukraine. It helps people find financial support for their projects among colleagues and supporters. Spilnocosht emerged out of the need to support creative, media and educational initiatives, and develops in order to fund innovations in such fields as IT, renewable energy and social entrepreneurship - <http://www.gggg.org.ua/en/>.

7. Public institutions in cultural infrastructure

7.1 Cultural infrastructure: tendencies & strategies

The *Law on Culture* (2011) defines the actors in the cultural field as follows: "physical or legal entities practising cultural activity or realising authorities in the sphere of culture".

During the last years, amendments to the *Law on Culture* and special laws (*On Libraries*, *On Museums*, *On Cinematography*, *On Theatre*) as well as new concepts, laws, government decrees and presidential edicts were aimed to restructure and to reload the administrative system in culture, de-centralise public responsibilities for culture and to delegate basic tasks and responsibilities to the local government level, transferring some services to private or non-government organisations, creating wider and more equal opportunities for all players in the cultural field. Of particular interest in this area are the Law of Ukraine *On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning the Introduction of Contractual Forms in Culture and the Competition Procedure for Appointing Managers of Public and Communal Cultural Establishments* (2016), the Law of Ukraine *On Some Amendments to Legislative Acts of Ukraine Concerning Improvement of the Public Management in Book Publishing* (2016), the Law of Ukraine *On Ukrainian Cultural Endowment* (2017), the Law of Ukraine *On Principles of State Regional Policy* (2015), the Law of Ukraine *On Voluntary Unification of Territorial Communities* (2015), and the *Long-term Development Strategy of Ukrainian Culture (Strategy of Reforms, 2016)*, etc.

The newly and actively emerging private and non-government sector of culture (including art galleries, design centres, events, publishing houses, hubs, co-working centres and the media) has started gradually to play a more visible role in policy-making decisions and funds allocation through various public committees, councils, and programmes.

7.2 Basic data about selected public institutions in the cultural sector

Table 17: Cultural institutions financed by public authorities, by domain

Domain	Cultural institutions (subdomains)	Number (Year: 2016)	Trend (++ to --) compared to the previous year
Cultural heritage	Cultural heritage sites (recognised)	64 (reserves)	++
	Museums (organisations)	576	++
	Archives (of public authorities)	656	--
Visual arts	Public art galleries / exhibition halls	Above 200	--
	Art academies (or universities)	73	++
Performing arts	Symphonic orchestras	85	++
	Music and art schools	1 296	--
	Music / theatre academies (or universities)	8	++
	Dramatic theatres	45	++
	Music theatres, opera houses	24+7	++
	Dance and ballet companies	7 professional ballet companies	++
Books and Libraries	Libraries	17 003	--
Audiovisual	Broadcasting organisations	1 245	--
Interdisciplinary	Socio-cultural centres / cultural houses	17 100	--

Sources: State Statistics Committee, National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine, State Archive Committee, 2017.

7.3 Status and partnerships of public cultural institutions

A cultural institution that has been granted a "national" status is entitled to receive direct financial support from the central government and special standards of material provision. From 1992-1994 the decision to grant this status was the prerogative of the Presidential Administration, through the Cabinet of Ministers. A presidential edict of 1994 reserved the right to grant this status to the President only.

The most important national cultural institutions are:

- National Academy T. Shevchenko Opera Theatre;
- National Academy I. Franko Drama Theatre;
- National Academy L. Ukrayinka Russian Drama Theatre;
- National Philharmonic Society;
- Odesa National Academic Opera and Ballet Theatre;
- Kyiv National Academy Operetta Theatre;
- Ukrainian National Academy Folk Choir Named after H. Veriovka;
- National Merited Dance Company Named after P. Virsky;
- National Merited Bandura Players Company Named after H. Maiboroda;
- National Merited Academy Choir "Dumka";
- National Merited Academy Symphony Orchestra;
- National Folkloric Orchestra;
- National House of Organ and Chamber Music;
- National Circus;
- National Company of Soloists "Chamirate of Kyiv";
- Lviv State Academy M. Zankovetska Ukrainian Drama Theatre;
- Lviv Oblast Philharmonic Society;
- Luhansk Oblast Academic Ukrainian Music and Drama Theatre;
- State Dance and Symphony Orchestra;
- State Brass Band;
- Odesa State Philharmonic Orchestra;
- State Theatre Centre Named after L. Kurbas;
- State Enterprise "State Circus Company of Ukraine";
- Touring Administration of Circus Companies of Ukraine;
- Donetsk State Circus; and State Circus of Dnipropetrovsk, Zaporizhzhia, Kryvyi Rih, Luhansk, Odessa, Lviv, Sevastopol, Simferopol, Kharkiv; and
- Administration of the House of Art Companies (Kyiv).

In addition to the national institutions, the following major cultural institutions are directly under the authority of the Ministry of Culture:

- Enterprise "International Agency Ukraine-Art";
- Ukrainian Centre of Festivals and Concert Programmes;
- Film Studio "Ukrainian Animation";
- National Kinematics of Ukraine;
- Ukrainian Newsreel Studio;
- Odesa Film Studio;
- National History Museum of Ukraine;
- National Art Museum;
- National 1941-1945 War History Museum;
- State Museum of Literature;
- State Open-Air Museum of Architecture;
- Administration of Art Exhibitions;

- National Parliament Library;
- State Historical Library;
- Kharkiv State Scientific Library;
- Odesa State Scientific Library;
- State Children's Library;
- Kyiv State Choreographic School;
- Lviv Cinema Technical School;
- National Chaikovsky Music Academy;
- Odesa State Conservatory;
- Ukrainian Academy of Art;
- Kyiv Theatre Institute;
- Kyiv State University of Culture; and
- National Academy for Managing Personnel in Culture and Art.

In July 2017, the Ministry of the Economy and Trade of Ukraine announced the intention to privatise all state companies related to circus activities. In particular, this related to the National Circus of Ukraine, state companies Kharkiv State Circus named after Yashynov, Dnipropetrovsky State Circus, Odesky State Circus, Zaporizky State Circus, Kryvorizky State Circus, Lvivsky State Circus, State Circus Company of Ukraine, Touring Administration of Circus Companies of Ukraine, Ukrainian Creative Administration for Circus Attractions and Tricks.

8. Promoting creativity and participation

8.1 Support to artists and other creative workers

8.1.1 Overview of strategies, programmes and direct or indirect forms of support

Support to artists includes direct financing and indirect assistance through e.g. low rents for premises, studios, workshops etc. Most regional and municipal councils have special funds to support creative activities through purchasing works of art or services. The lion's share of public funds is directed toward the maintenance of existing cultural institutions, including paying the salaries of their employees.

8.1.2 Special artists' funds

According to the Presidential Edict *On State Scholarships for Outstanding Workers in Science, Education, Culture and Art, Health Care, Physical Culture and Sport, and Information* (2011, with amendments 2013 and 2015), 97 persons related to cultural activities have received such support, including 10 lifelong scholarships and 87 received two-year support. As of 1 October 2016, the number of lifelong scholarship recipients, artists or cultural workers over 70 years old, constituted 298 persons. The amount of the scholarship is about UAH 1 800, that is, appr. 70 Euro.

Every year, the government sets aside a certain amount of the budget to purchase works of art (see also chapter 8.1.1).

8.1.3 Grants, awards, scholarships

The National Shevchenko Prize is the oldest annual award for writers, artists and artists groups for extraordinary achievements in different branches of culture. The Shevchenko Prize Committee receives applications from organisations and initiatives and declares its decision at the beginning of each year, before T. Shevchenko's anniversary on 9 March. Among other literature prizes there are: the *Ukrainian Book of the Year*, the state literature prize of the President of Ukraine established in 2009, *Lesia Ukrainka Prize of the Cabinet of Ministers of Ukraine for books for children and youth*, established in 1970 and revised in 2004, *Koronatsiya Slova (Coronation of a Word)*, a non-governmental contest established in 1998 by the company Kraft Foods Ukraine, the *BBC Book of the Year*, a prize existing since 2005 and founded by the BBC, *LitAkcent of the Year*, a prize founded by the web-portal <http://www.litakcent.com/>, the Joseph Conrad-Korzeniowski prize established in 2007 by the Polish Institute in Ukraine, and the Antonovych award established in 1980 by the International Foundation of Omelian and Tetiana Antonovych (founded by renowned Ukrainian philanthropist Omelian Antonovych (1914-2008), prizes of publishing houses (for example the publishing house *Smoloskyp*), the National Writers' Union awards and others.

There are also awards for special branches of culture given by the Ministry of Culture and the artists' unions. Prizes are also awarded by banks, private foundations and individuals. The Ministry of Culture also grants the title of Honoured or Popular Artist of Ukraine to outstanding artists and cultural workers.

According the Presidential Edict *On Scholarships of the President of Ukraine to Young Artisans* (2011, with amendments 2016), 80 artists representing different traditional arts: pottery, ceramics, embroidery, wood-carving, weaving, painting, puppeteering, etc., received scholarships in 2017. The budget of the Ministry of Culture set aside a special item in the amount of UAH 1 341 000 (48 400 EUR) for this purpose.

8.1.4 Support to professional artists associations or unions

According to the *Law on Professional Artists and Artists' Unions*, the government supports 11 national artists' unions, including the All-Ukrainian Society *Prosvita*, to help them "execute their legal tasks"; in 2016, UAH 6 183 000 or EUR 0.22 million was envisaged for this purpose. Artists' unions use government subsidies to provide their members with scholarships, financial assistance, support in the event of illness or death.

The government approved a Resolution (#535, as of May 17, 2012) which states that professional artists associations and their regional centres should pay for public services by tariffs established for the residents and not for enterprises.

8.2 Cultural consumption and participation

8.2.1 Trends and figures

More than 30 000 libraries under different competences and of different ownership operate in Ukraine. By the end of 2016, there were 17 003 libraries financed by governments of different levels. The Ministry of Culture directly manages and funds four national and two state libraries. Other libraries are under the financial responsibility of local authorities (regions or cities) but must follow the rules and minimum standards provided by the Ministry. The general number includes 3 479 libraries in towns and 13 524 in rural areas.

Table 18: Number of libraries (under the competence of the Ministry of Culture) by the end of 2016

Libraries			Librarian stocks, thou copies		
Total	Urban area	Rural area	Total	Urban area	Rural area
17 003	3 479	13 524	255 439,4	143 502,2	111 937,2

Source: Ministry of Culture of Ukraine.

Due to serious financial problems, libraries are not able to keep up their stocks and purchase new titles. Today, the average number of copies printed for a newly published book, according to the Book Chamber of Ukraine is 2.3 thou. Therefore, most newly issued books are not available in local, especially village libraries. In 2016, the Ministry of Culture received from the Government more than UAH 40 million (EUR 1.4 million), almost by 5 times more than in 2015, for purchasing books for libraries within the special budget programme. However, the procedure of selection and proposal of books for libraries gave rise to criticism from some publishers demanding a more transparent and open process, accessible to all stakeholders.

Table 19: Types and official ownership of libraries in Ukraine, 2015

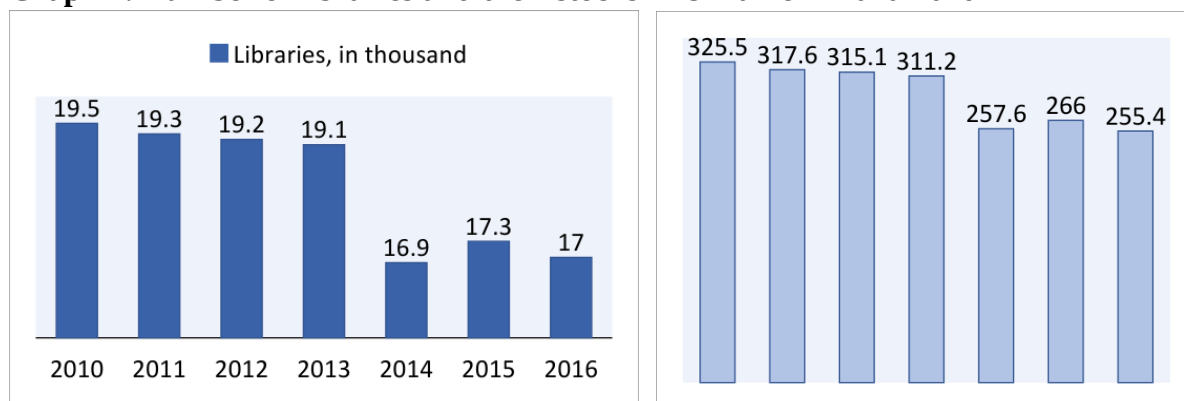
Type and ownership	Number
Public libraries	15 987
Educational libraries	18066
Libraries of Academy of Sciences	96
Libraries of Ministry of Agrarian Policy and National Academy of Agrarian Sciences	185
Medical libraries	700
Libraries of the Ukrainian Association of Blind Persons	62

Source: Verkhovna Rada Committee on Culture and Religions, 2016.

Table 20: Number of libraries and their stocks, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Libraries, in thousands	19.5	19.3	19.2	19.1	16.9	17.3	17.0
Number of copies	325.5	317.6	315.1	311.2	257.6	266.0	255.4

Source: State Statistics Service of Ukraine, 2017.

Graph 4: Number of libraries and their stocks in Ukraine in 2010-2016

Source: State Statistics Service of Ukraine, 2017.

Table 21: Library stocks by languages at the end of 2016 (in thousand)

Total	including										Share of total	% of total
	Ukrainian	Russian	Moldavian	Romanian	Hungarian	Polish	Crimean-Tatar	Bulgarian	English	Other		
255 439,4	112 757,5	136 926,6	265,1	67,7	362,7	145,1	1,5	15,6	180,7	4 716,9	44,1	53,6

Source: Ministry of Culture of Ukraine, 2017.

During the second decade, the number of public libraries reduced by 2 500. Such a trend is related to the financial and economic situation in the country, political process (decentralization) and the losses of administrative territories (Crimea, Donetsk and Luhansk regions).

At the same time, according to the analytical research realised by the company GFK Ukraine, one in four Ukrainians do not read books. 73% of the population don't include books in the sphere of their interests. Experts claim that this decline is due to the outdated library collections and that to be educated is not in fashion now. According to analytical data, only 15% of Ukrainians read books daily, and 19% do it, at least, one time per month.

Table 22: Participation figures for cultural activities in Ukraine, 2000-2016

	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Number of professional theatres	131	135	138	138	136	140	133	132	133	113	113	112
Number of spectators (million)	5.7	6.2	6.6	7.0	6.2	6.6	6.7	6.7	6.9	5,4	5,6	5,8
Number of concert organisations	61	78	79	77	77	83	82	88	85	73	73	76
Number of spectators (million)	3.8	4.4	4.2	4.0	3.8	4.2	4.1	4.6	4.6	2,4	2,5	2,6
Number of museums	378	437	458	478	499	546	570	592	608	543	564	576
Museum visitors (million)	16.0	18.9	21.1	21.9	20.8	21.7	21.8	22.4	22.3	14,2	15,1	15,8
Number of cinema units (in thousand)	6.9	3.3	3.0	2.4	2.2	2.2	2.2	1.7	1.6	1,3	1,1	
Number of tickets sold (million)	6	10	18	11	11	9	15	16	14	11	11	
Number of public libraries (in thousand)	20.7	19.8	20.8	20.6	20.1	19.5	19.3	19.2	19.1	16,9	17,3	17,0
Number of library collections (million copies)	343	330	345	352	338	326	318	315	311	258	266	255
Books (titles)	7 749	15 720	17 987	24 040	22 491	22 557	22 826	26 036	26 323	21796	19958	21330
Books (thousand copies)	44	54	56	58	49	45	47	62	70	55	36	49

Source: State Statistics Committee of Ukraine, 2017.

Table 23: Number of film demonstrators and visits to cinemas in Ukraine

	Demonstrators, thou	Visits, mln
2000	6,9	6
2001	6,0	7
2002	5,3	9
2003	4,1	10
2004	3,6	10
2005	3,3	10
2006	3,2	12
2007	3,0	18
2008	2,4	11
2009	2,2	11
2010	2,2	9
2011	2,2	15
2012	1,7	16
2013	1,6	14
2014	1,3	11
2015	1,1	11

Source: State Statistics Committee of Ukraine, 2016.

According to the Book Chamber of Ukraine, in 11 months of 2017, Ukrainian publishing companies printed 16 546 titles, with the number of copies at 31 331 400. While the number of titles has increased, the number of copies declined indicating that the average number of copies also declined as did the number of books per capita.

Table 24: General information on book-publishing in Ukraine, 2016 and 2017

Product	2016 (as by 28.11)		2017 (as by 28.11)			
	Number of titles	Number of copies	Number of titles	% versus 28.11 2016	Number of copies	% versus 28.11 2016
Books and booklets	16136	35152,4	16546	102,5	31331,4	89,1
in Ukrainian	11115	23329,7	11710	105,4	22203,5	95,2
in Russian	3163	9777,9	3011	95,2	7277,1	74,4

Source: Book Chamber of Ukraine, 2017.

Table 25: Average number of copies and number of books per capita, 2006-2016

Year	Average number of copies (in thousand)	Average number of books per capita
2006	3.4	1.16
2007	3.1	1.21
2008	2.4	1.26
2009	2.2	1.05
2010	2.0	0.74
2011	1.9	0.70
2012	2.0	0.74
2013	1.8	0.68
2014	2.6	1.29
2015	1.7	0.85
2016	2.3	1.14

Source: Book Chamber of Ukraine, 2017.

8.2.2 Policies and programmes

Special reading programmes initiated by the International Publishers' Forum (Lviv), other book fairs, publishing houses and writers' associations are supported by local authorities and government.

The National Parliament Library of Ukraine is creating the electronic library "Culture of Ukraine" with the support of the Ministry of Culture. The objective of this programme is to provide access to the achievements of Ukrainian culture and art through the Internet to the wider public elsewhere in Ukraine.

Now, four collections of the electronic library have been formed:

- history of culture, theory of culture, policy of culture;
- arts;
- ethnography (nations of Ukraine, tangible culture, spiritual culture); and
- cultural institutions (libraries, museums, archives, educational institutions, foundations, associations, societies, Ukrainian centres abroad) (see also chapter 4.2.11).

The National Museum of History of Ukraine has developed a set of special programmes (interactive tours, quests, games, and excursions) for children and adults presenting different aspects of ancient and modern history of Ukraine (<https://nmiu.com.ua/>).

8.3 Arts and cultural education

8.3.1 Institutional overview

According to amendments to the *Law on Education*, culture and art institutions of higher education will remain in the basic system of educational establishments of culture, not moving under the competence of the Ministry of Education.

In 2016, there were 10 state-owned institutes of higher education of I-IV level of accreditation, 54 communal colleges of I-III level of accreditation and 7 specialised technical boarding schools where about 29 000 students studied in 26 areas.

Primary arts education is available at 1 473 art schools, all of which are financed from local budgets and by fees. 344 000 pupils are enrolled and are taught by about 40 000 teachers.

11 higher education establishments, including the National Academy of Music, the National Academy of Arts and Architecture, four State Conservatories, the Theatre, Film and TV Institute, the University of Culture, and National Academy for Chief Managers in Culture and Art provide post-graduate courses, and 4 provide doctorate courses.

3 studios for preparing musicians, singers and dancers operate in Kyiv at well-known art groups – National Chapel of Bandura-Players, National Folk Choir and National Academic Dance Ensemble.

Recently, especially in the regions, e-facilities found in libraries are being actively used to provide students with, on the one hand, computer skills and on the other hand, up to date information during special study sessions in libraries. In several libraries, in the capital and in regional centres, like Dnipro, Khmelnytsky, and Lviv, co-working spaces were created providing training courses and workshops.

8.3.2 Arts in schools (curricula etc.)

According to *Governmental Decree Nr 1717* of 17 November 2000 relating to "State Standards of Primary Education", "Arts" was introduced as an educational sphere in the primary school curriculum. The Decree stated that: "Contrary to the traditional approach to the educational content in primary schools, when two relatively separate disciplines, Music and Visual Arts are taught, the educational sphere of Arts is directed to involve students in creative activities in musical, visual, choreographic, theatrical and screen arts. On the basis of such interaction of different arts, students will form a comprehensive artistic mentality, a system of aesthetic ideals and tastes, and a feeling of real responsibility for preservation of cultural achievements of society. It is reasonable to interconnect this educational sphere with other humanities (for example, choreographic courses can be integrated with "physical education"; elements of theatrical art – with "reading")".

In 2016/2017, there were 1 296 art schools embracing different directions (see Table below).

Table 26: Network and contingent of art schools in 2010/2011 -2016/2017 school years

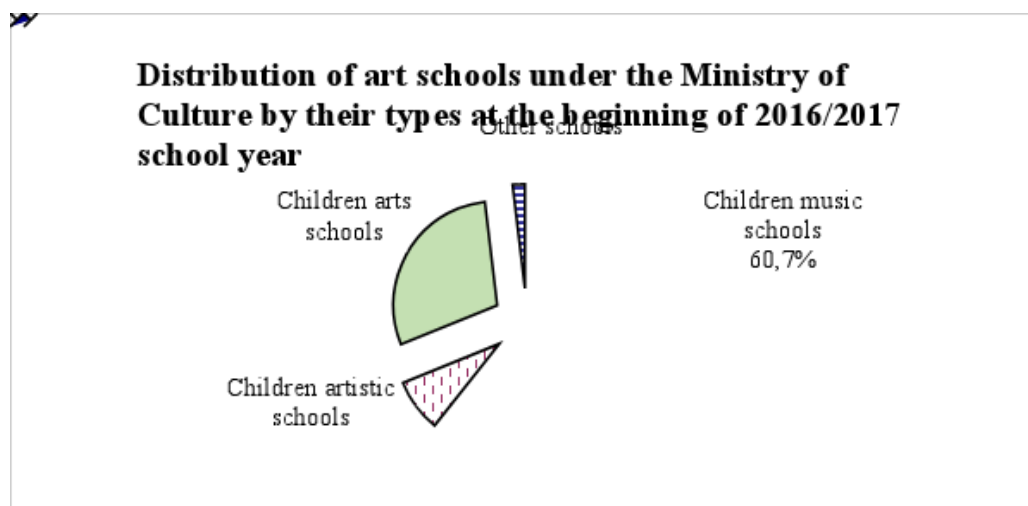
Years	Number of schools					Contingent (thou)				
	2010/11	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2010/11	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Total	1 399	1 395	1 307	1 295	1 296	322,4	328,9	306,1	301,7	304,7
Including										
Children music schools	833	821	797	793	787	172,6	172,5	167,7	165,7	164,4
Night schools of general music education	2	2	2	2	2	0,7	0,7	0,3	0,7	0,7

Ukraine

Children's art schools	118	114	108	109	107	22,1	22,0	20,6	19,8	21,2
Secondary art schools	1	2	2	1	2	0,1	0,5	0,6	1,3	0,6
Children's artistic schools	422	433	377	370	378	121,6	127,8	111,7	109,4	112,9
Children's choreography schools	9	9	9	8	8	1,9	2,1	2,1	1,9	1,9
Children's choir schools	8	8	8	8	8	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4
Secondary specialised music schools	6	6	4	4	4	2,2	2,1	1,9	1,6	1,6

Source: State Statistics Committee of Ukraine, 2017

Graph 5: Art schools mapped at the beginning of the 2016/2017 school year

Source: State Statistics Committee of Ukraine, 2017

Table 27: Network and contingent of art schools under the Ministry of Culture at the beginning of the 2016/2017 school year according to their location

	Number of schools			Contingent, thou		
	Total	Including		Total	including	
		Urban area	Rural area		Urban area	Rural area
Total	1 296	1 046	250	304 701	272 969	31 732
including						
Children's music schools	787	624	163	164 442	146 821	17 621
Night schools of general education	2	2	-	654	654	-
Children's art schools	107	106	1	21 154	21 095	59
Secondary art schools	2	2	-	576	576	-
Children's artistic schools	378	292	86	112 940	98 888	14 052
Children's choreography schools	8	8	-	1 889	1 889	-
Children's choir schools	8	8	-	1 421	1 421	-

Children's special music schools	4	4	-	1 625	1 625	-
----------------------------------	---	---	---	-------	-------	---

Source: State Statistics Committee of Ukraine, 2017

8.3.3 Intercultural education

Each school in Ukraine has special hours dedicated to peace and tolerance when students learn about other cultures. In many educational establishments, including high schools, there are classes on the EU and European values. Intercultural education is mainly administered by the Ministry of Education and Science and respective educational bodies on all levels. The programmes focus mainly on shared European values, tolerance principles, equality and information about world cultures.

Many schools, especially with foreign language education, organise days of specific cultures, festivals, and develop correspondence with respective schools and institutions in other countries. Many international organisations (e.g. the British Council, Goethe Institute) carry out special competitions for literature or journalism or film works about the vision of European history, present or future, among high school or university level students in Ukraine.

8.3.4 Higher arts education and professional training

Higher arts education institutions under the Ministry of Culture include 54 communal- owned establishments of I-III level of accreditation and 10 state-owned establishments of I-IV level of accreditation (see also chapter 8.3.1).

Using the official school curriculum, the percentage of annual instructional hours intended for arts education in relation to the total number of instructional hours for all subjects in the first two years of secondary school (according to UNESCO methodology) were identified (see table 28). The first two years of secondary school are grades 10-11 and data was calculated for these grades using the Standard Curricula for secondary schools adopted by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine (MESU) as of 2015. It's necessary to note that basic skills in drawing, painting, music, dance, applied arts are taught in 5-8 grades. In grades 10-11, arts education could be related to such subjects as "Culture of arts", "World literature", "Ukrainian literature" etc. Other courses allocated to arts education hours are drama, dance, graphics, but they are elective subjects.

Table 28: Arts education hours in grades 10-11 at secondary school level, 2015-2016

Item	Data
Total Number of Instructional Hours	980
Number of Instructional Hours Dedicated to Arts Education	122.5
% of the Number of Instructional Hours Dedicated to Art	12.5%

Source: MESU, Secondary school curricula (2015-2016).

8.3.5 Basic out-of school arts and cultural education (music schools, heritage, etc.)

The network of special art schools (music, choreographic, art, choral, etc.) consists of 1 256 institutions, among which 250 schools are located in rural areas. The number of students constitutes 304 701 (including 31 732 in rural areas). Compared to 2013, the number of schools decreased almost by 100 (see also chapter 8.3.2).

Almost all special art schools are financed from local budgets. Teachers and managers of these schools organise performances or exhibitions of their students' works at the end of a school year. Special events can be planned to commemorate famous dates or persons, and they hold literary parties. Thematic excursions to museums, art galleries, theatres, historic sites constitute an essential part of the educational process.

Besides art schools, there are a lot of study groups at local centres for children and youth creativity which offer pre-school and after school training for children. There are also special studios for senior pupils where they can train under supervision of professional artists.

8.4 Amateur arts, cultural associations and civil initiatives

8.4.1 Amateur arts and folk culture

Each locality of Ukraine is traditionally rich in authentic folk arts and amateur arts. During the last years, local communities not only preserved the existing amateur arts but also developed new ones including youth and national minority subcultures. Now, along with such traditional types of the amateur arts in Ukraine as brass band music, orchestras of folk instruments, choral singing, choreographic art and dancing, amateur theatre, decorative and applied art, embroidery, etc. one can enjoy modern genres generated by new technologies and social evolution: pop song studios, groups of acoustic music, multimedia art, computer graphic, etc.

In each regional city of Ukraine, there is a regional centre of amateur art and folk culture. A regional centre is an institution providing proper conditions for the development of folk culture and amateur art and leisure activities. It is a creative and methodological centre for houses of culture or clubs in each region. A regional centre supports activities for preserving intangible cultural heritage and cultural diversity.

According to the Ministry of Culture of Ukraine database, there are about 350 amateur theatres and 60 folk and amateur orchestras. To illustrate the multiplicity of amateur groups and artists in Ukraine it is sufficient to examine a separate region or town (see Annex: Dnipropetrovsk oblast review – in Ukrainian). For instance, in the Ternopil oblast (Western Ukraine) with a population of 1.14 million persons (2.3% of the population of Ukraine) of which (57.3%) reside in rural areas, there are about 3 500 amateur groups (incl. 1 558 children's amateur groups) involving more than 50 000 persons (17 905 children). Only in a separate locality, Gusiатыn rayon, which has 65 small towns, villages and settlements with a total population of 68 000 persons, there are 192 amateur groups involving 2 535 persons.

The most popular kinds of folk decorative and applied arts are embroidery, folk painting, fine weaving, studio pottery, puppet making and carving. There are about one hundred popular artists in each region of Ukraine, for example, only Zaporizka oblast, with a population 1.775 million persons has 1650 masters.

8.4.2 Cultural houses and community cultural clubs

The preservation of the network of cultural clubs and centres inherited from Soviet times has been a priority of the Ministry of Culture over the last years. Now, with acceleration of the decentralization process in Ukraine, this responsibility is given to local authorities and local communities.

In the rural communities these clubs and centres remain the main centre of cultural life and the platform for the development of amateur arts. For example, there are 976 clubs in the Poltava region with a population of 1.7 million. These clubs run 5 250 amateur circles, groups and associations, with 63 434 persons attending. In Kirovograd region with a population of 1.05 million, there are 582 clubs, which run 2 809 amateur groups. Lack of financing and the transformation from state run institutions into community property led to a significant decrease in the number of clubs and cultural centres (see Table 29). The main problems of these institutions are maintenance and personnel: only about 5% of all clubs and cultural centres in the rural areas are provided with modern technology, and only 60% of staff are cultural specialists, 6% of whom have higher education. 35.7% of existing cultural clubs (or

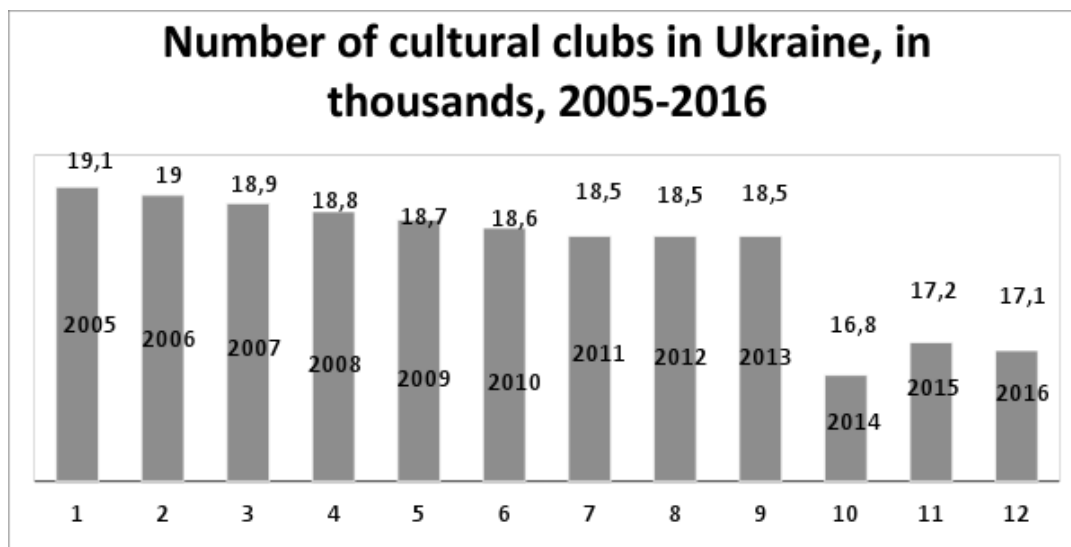
6589) require repair or renewal; in some regions (Dnipropetrovsk, Zaporizhia, Odessa, Poltava, Donetsk, Kherson) this number is above 50%. In most regions, many cultural clubs are not heated in winter. With some decrease in 2014, local communities began to renovate or restart activities of cultural club/house establishments in successive years.

Table 29: Number of cultural clubs in Ukraine, in thousands, 2005-2016

Year	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Clubs	19.1	19.0	18.9	18.8	18.7	18.6	18.5	18.5	18.5	16,8	17,2	17,1

Source: State Statistics Committee, 2017.

Graph 6: Dynamics of cultural clubs in Ukraine, 2005-2016

Source: State Statistics Committee, 2017.

New multi-functional cultural institutions were formed during last years in many regions, like cultural centres, folk and craft centres, club-museums, club-libraries, etc.

Table 30: Cultural clubs in Ukraine at the end of 2016

Number of clubs			Capacity seating		
Total	Including		Total	including	
	Urban areas	Rural areas		Urban areas	Rural areas
17 133	1 599	15 534	4 231 005	665 594	3 565 411

Source: Ministry of Culture of Ukraine, 2017.

8.4.3 Associations of citizens, advocacy groups, NGOs, and advisory panels

See chapter 3.4.5, chapter 4.2.4 and chapter 4.3.

9. Sources and links

9.1 Key documents on cultural policy

European Programme of Cultural Policy Reviews – Cultural Policy in Ukraine National Report (English and Ukrainian version) – <http://www.culturalstudies.in.ua>

Also available– English version from:

http://www.coe.int/t/e/cultural_cooperation/culture/policies/reviews/Ukraine.asp#TopOfPage

Ukrainian version from: <http://www.mincult.gov.ua>

Council of Europe, Steering Committee for Culture (CDCULT), National Cultural Policy Review of Ukraine, Experts' Report (CDCULT (2007) 15, 23 April 2007), presented at the 6th Plenary Session, Strasbourg, 9 – 11 May 2007

http://www.coe.int/t/e/cultural_cooperation/culture/policies/reviews/Ukraine.asp#TopOfPage

White Paper on Intercultural Dialogue. Living Together as Equal in Dignity. Ukrainian version. Council of Europe, Ministry of Culture of Ukraine, Development Centre «Democracy through Culture ». Kyiv: 2010. See also: <http://www.mincult.gov.ua>

Jorge Martinez-Vazquez, Wayne R. Thirsk: Fiscal Decentralisation in Ukraine. Accomplishments and Challenges in the Transition. New York: Nova Science Publishers, Inc., 2011

Cultural Planning in The City of L'viv: Cultural Mapping (<http://www.kultura.org.ua/wp-content/uploads/Webeng.pdf>)

Cultural practices and cultural policy. Actual issues of socio-cultural modernisation in Ukraine. Analytical report. Kyiv-2012, Centre for Social Studies "Sofia". Only in Ukrainian.

A Report on the Condition of Culture and NGOs in Ukraine. A trilingual (Polish, Ukrainian, English) special issue of the monthly web magazine: articles, studies, report summaries, interviews of outstanding experts and practitioners, predominantly Ukrainian and also Polish. Fundacija Kultura Enter, Fundacija Open Culture. Lublin, 2012. Also available at: <http://www.kulturaenter.pl>

Oleksandr Butsenko. Where we are // The Ukrainian Week, #8 April 2013)

<http://img.tyzhden.ua/Content/Digest/week/2013/may/03/Book8.pdf>

Verkhovna Rada Committee on Culture and Religions. Long-term Development Strategy of Ukrainian Culture (Strategy of Reforms) in Ukrainian only -

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80#n7>

Council of Europe, Ukraine Cultural Policy Peer Review 13-15 March 2017 -

<https://rm.coe.int/ukraine-cultural-policy-peer-review-13-15-march-2017-peer-review-team-/1680734596>

Culture and Creativity, EU-Eastern Partnership Programme. UNESCO Culture for Development Indicators. Ukraine's Analytical Brief -

<http://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/31855.pdf>

9.2 Key organisations and portals

Cultural policy making bodies

Ministry of Culture of Ukraine

<http://mincult.kmu.gov.ua/>

Verkhovna Rada (Parliament) of Ukraine, Committee for Culture and Spirituality

<http://kompkd.rada.gov.ua/>

Presidential Administration

<http://www.president.gov.ua/>

Professional associations

National Writers' Union of Ukraine

<http://www.nspu.org.ua>

Association of Composers of Ukraine

<http://www.composersukraine.org/>

National Union of Artists of Ukraine

<http://www.nshu.org.ua/>

National Union of Architects of Ukraine

<http://nsau.org/>

Ukrainian Cultural Network

<http://www.ukrkult.net>

National Union of Theatrical Workers of Ukraine

<https://nstdu.com.ua>

National Union of Cinematographers of Ukraine

<http://www.ukrkino.com.ua/home/>

Grant-giving bodies

Information resource "Civic Space"

<http://www.civicua.org>

International Renaissance Foundation

<http://www.irf.ua>

British Council Ukraine

<http://www.britishcouncil.org.ua>

Delegation of the European Commission in Ukraine

<http://www.delukr.cec.eu.int>

Polish Institute

<http://www.polinst.kiev.ua>

Foundation Open Ukraine
<http://www.openukraine.org/en>

Cultural statistics and research

Ministry of Culture of Ukraine
<http://mincult.kmu.gov.ua/>

State Statistics Committee of Ukraine
<http://www.ukrstat.gov.ua>

The National Institute for Strategic Studies
<http://www.niss.gov.ua>

International Centre of Perspective Studies
<http://www.icps.com.ua>

Culture / arts portal

International Film Festival "Molodist"
<http://www.molodist.com>

Platform for Cultural Initiatives Izolyatsia
<http://www.izolyatsia.org/>

Art-portal - Modern Arts
<http://www.artportal.org.ua>

Modern Ukrainian Theatre
<http://www.virtep.org>

National Academy I. Franko Drama Theatre
<http://www.franko-theatre.kiev.ua>

National Academy L. Ukrayinka Russian Drama Theatre
<http://www.rusdram.kiev.ua>

National Philharmonic Society
<http://www.filarmonia.com.ua>

National portal Kinokolo
<http://www.kinokolo.ua>

Centre for Ukrainian Culture and Art
<http://www.dolesko.com/>

Dzyga Art Centre
<http://www.dzyga.com.ua>

Theatre-StudioArabesques
<http://www.arabesky.org.ua>

Lviv Publishers Forum

<http://www.bookforum.com.ua>

GogolFEST

<http://www.gogolfest.org.ua/>

Festival Fayne Misto

<http://fainemisto.com.ua/>

International literature corporation «Meridian Chernovic»

<http://www.meridiancz.com>

Chernozem – Information portal of visual culture

<https://chernozem.info/>

PinchukArtCentre

<http://pinchukartcentre.org/en>

Cultural Centre "Gallery XXI"

<http://intershik.com/gallery/>

Human Rights Documentary Film Festival

<http://docudays.org.ua>

ANNEX

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ, УКРАЇНА
аналітичний огляд культурної політики

Виконано:

Управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської обласної державної адміністрації

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Керівник проекту:

Начальник Управління культури, національностей і релігій **Н. Г. Першина**

Авторський колектив:

Л. Л. Прокопенко, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри права та європейської інтеграції Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Г. Д. Голубчик, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціології державного управління Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Проект виконано при консультативному сприянні:

Центру розвитку «Демократія через культуру»

1. КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ІНСТРУМЕНТИ В ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ ..	
2. ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ТА ПРИНЦИПИ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ.....	
2.1 Основні риси діючої моделі культурної політики.....	
2.2 Визначення культури в регіональних документах.....	
2.3 Цілі культурної політики Дніпропетровської області.....	
3. ПОВНОВАЖЕННЯ, ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ Й УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ.....	
3.1 Загальний опис системи.....	
3.2 Взаємодія відомств і рівнів влади.....	
3.3 Міжнародне культурне співробітництво.....	
4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ	
4.1 Головні питання культурної політики та її пріоритети.....	
4.2 Основні підходи до реалізації культурної політики	
5. ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРИ В ОБЛАСТІ	
5.1 Агреговані показники.....	
5.2 Видатки на культуру за рівнями бюджетної системи.....	
5.3 Структура видатків на культуру.....	
5.4 Додаткові джерела фінансування культури: тенденції та показники.....	
6. ДЕРЖАВНІ УСТАНОВИ В ІНФРАСТРУКТУРІ КУЛЬТУРИ.....	
6.1 Інфраструктура сфери культури: тенденції і стратегії.....	
6.2 Основні дані, що характеризують державні установи сфери культури.....	
6.3 Місцеві заклади культури: статус і партнерство.....	
6.4 Напрями регіональної політики в галузі культури на 2016 рік.....	
7. ПІДТРИМКА ТВОРЧОСТІ І КУЛЬТУРНОЇ УЧАСТІ.....	
7.1 Підтримка художників, артистів та інших творчих працівників.....	
7.2 Культурне споживання та участь.....	
7.3 Освіта в галузі культури і мистецтва.....	
7.4 Аматорське мистецтво.....	
8. ДЖЕРЕЛА І ПОСИЛАННЯ	
8.1 Основні документи з питань культурної політики.....	
8.2 Основні організації і портали.....	

1. КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ІНСТРУМЕНТИ В ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Розташована майже у центрі України, Дніпропетровська область є одним з найбільш економічно розвинених регіонів країни. Завдяки вигідному географічному положенню, багатим ресурсам, у тому числі й людським, вона має потужний промисловий і науковий потенціал, розвинуту аграрну галузь, розгалужену мережу транспорту і зв'язку, соціально-культурної сфери, багаті культурні традиції. Дніпропетровську область створено 27 лютого 1932 р. На території 31,9 тис. кв. км (5,3 % площі України) мешкають, за даними на 1 січня 2015 р., 3 276,6 тис. осіб (7,6 %). Високий рівень урбанізації (83,6 % жителів проживають у 66 міських поселеннях) визначає найвищу в Україні щільність населення – 102,7 на один кв. км. В адміністративно-територіальному розрізі Дніпропетровська область поділяється на 22 райони та 13 міст обласного підпорядкування. На території області налічується 1 501 населений пункт, з них – 66 міських. В області проживають представники більш ніж 80 національностей.

Минуле Дніпропетровщини характеризується строкатістю і зміною культур, народів, різноманітням життя, насиченістю подій, доленосними перетвореннями. Саме це визначає своєрідність культурного потенціалу регіону, багатство культурної спадщини.

Заселення краю, як свідчать археологічні знахідки, розпочалося близько 100 тисяч років тому, з доби палеоліту. На берегах Дніпра і Самари (в межах Верхньодніпровського, Дніпропетровського, Павлоградського, Петропавлівського і Солонянського районів) існує понад 80 місць, де знайдені кременеві знаряддя праці, поселення доби палеоліту.

За часів неоліту (X-III тисячоліття до н. е.) та доби міді і бронзи (кінець III – початок I тисячоліття до н. е.) відбувається перехід від присвоюючого до продуктивного типу господарства, розпочався процес одомашнення багатьох видів тварин, зокрема коня. У цей час наші степи були заселені скотарськими племенами ямної (середина III – початок II тисячоліття до н. е.), катакомбної (початок II тисячоліття до н. е.) та зрубної (друга половина II тисячоліття до н. е. – початок I тисячоліття до н. е.) культур, а також землеробськими трипільськими племенами, часто використовують іншу назву – «Кукутень-Трипільля» (IV-III тисячоліття до н. е.).

На території Дніпропетровщини виявлено безліч пам'яток цих народів, зокрема племен ямної культури, яких вважають легендарними аріями. У кургані Сторожова Могила поблизу м. Дніпра археологи знайшли залишки дерев'яного двоколісного візка, що є першою такою знахідкою в Україні. До визначних пам'яток зрубної культури відноситься поселення поблизу села Волоське Дніпропетровської області, де знаходилась ливарна майстерня з близько 70 ливарними формами з талькового сланця, який у ті часи видобували на Криворіжжі і в значних обсягах використовували не тільки в нашому краї, але й вивозили на інші території, де існувало ливарне виробництво. Найбільш відомою пам'яткою доби енеоліту є Керносівський ідол – кам'яна статуя III тис. до н. е., знайдена в 1973 р. у селі Керносівка Новомосковського району Дніпропетровської області.

Широке застосування заліза, що мало величезне значення для подальшого економічного розвитку суспільства, пов'язане з кочовими скотарськими племенами кіммерійців (VIII ст. до н. е.) та скіфів (VII-II ст. до н. е.), які належали до іранської групи індоевропейських племен. Скіфи, підкоривши осілі землеробські племена, створили потужне об'єднання племен під назвою Скіфія.

Артефакти скіфської доби знаходяться в знаменитих скіфських курганах, які впродовж XIX-XX ст. досліджували археологи. Неподалік сучасного Нікополя знаходився курган Чортотлик висотою 20 метрів і окружністю близько 350 метрів. Тут були поховані цар, цариця, 6 воїнів і 11 коней. У поховальних камерах знайдено велику кількість цінних речей – мечів, прикрас, коштовного посуду, решток кінської упряжі. Найвизначнішою знахідкою є срібна амфора, прикрашена рельєфними зображеннями скіфів, що приборкують диких коней. Інший знаменитий курган – Товста Могила – знаходився біля міста Орджонікідзе, під час розкопок у 1971 р. тут знайдено справжній шедевр – золоту пектораль із зображенням сцен кочового побуту скіфів.

У II ст. до н. е. з Нижньої Волги і Дону в наші степи вторглися кочові скотарські племена сарматів. Витіснивши скіфів у Крим і на Дунай, вони впродовж кількох століть

панували в причорноморських степах. До сарматського часу відноситься унікальний курганий могильник біля с. Усть-Кам'янка Апостолівського району Дніпропетровської обл.

Багато століть сармати були південними сусідами слов'ян, що позначилось на культурі землеробського населення українського Лісостепу. На початку IX ст. лісостепове Придніпров'я стало ядром ранньофеодальної Давньоруської держави. Дніпром проходив відомий «Шлях з варяг у греки», який мав важливе торговельне та військово-стратегічне значення для Давньоруської держави. У цей період придніпровські землі, зокрема, прирічна смуга вздовж Надпоріжжя, фактично перебували під контролем Давньоруської держави, що сприяло зміцненню на цій території позицій слов'янських племен, які мешкали тут у VI–XIII ст.

Водночас в степу продовжували кочувати тюрко-болгарські племена печенігів (X ст.), половців (XI–XIII ст.), що нахлинули зі сходу. Про їх перебування тут свідчать стародавні кургани, а також скульптурні кам'яні статуї – «баби», яких особливо багато знайдено на лівобережжі Дніпра. У колекції Дніпропетровського національного історичного музею імені Д.І. Яворницького зберігається 60 половецьких статуй.

Після монголо-татарської навали у XIII ст., яка спустошила руські землі, степи між Дніпром і Доном стали називатись «Диким полем». Заселення Придніпров'я пов'язано з добою українського козацтва, виникнення якого відноситься до другої половини XV ст. Центром українського козацтва стала Запорізька Січ – «християнська республіка». Перша Запорозька Січ була заснована в 40-х рр. XVI ст. на території сучасної Дніпропетровщини, на острові Томаківка (неподалік сучасного м. Марганець). Із восьми Запорозьких Січей, які існували за часів козацтва, п'ять знаходилося на території області. Видатною пам'яткою козацького часу є споруджений у 1772–1781 рр. Троїцький собор у м. Новомосковську – винятковий мистецький твір дерев'яної архітектури України, єдиний збережений в Україні дев'ятидільний храм, який належить до 100 найкращих дерев'яних споруд світу.

Протягом усієї своєї історії (XV–XVIII ст.) запорізьке козацтво відігравало визначну роль у боротьбі проти татаро-турецької експансії. Козацтво відігравало ключову роль і в Визвольній війні 1648–1657 рр. Саме в Микитинській Січі у січні 1648 р. Богдан Хмельницький був обраний гетьманом Війська Запорізького. Після завершення Визвольної війни Запорізька Січ продовжувала бути адміністративно-військовим центром усього Запоріжжя – Вольностей Війська Запорозького. Починаючи з другої половини XVIII ст. російська влада почала проводити політику обмеження адміністративного і військового впливу козацтва, поступового ослаблення Січі і її ліквідації у 1775 р.

Після ліквідації Запорізької Січі, на територію колишніх Вольностей Війська Запорізького, які увійшли спочатку до складу Катеринославського намісництва, був поширений загальноімперський адміністративно-територіальний устрій, почалося роздавання земель у приватну власність царським сановникам, генералам і офіцерам російської армії, козацькій старшині, відбулося закріпачення селянства. Разом з тим уряд стимулював господарське освоєння краю. Протягом короткого часу засновуються і швидко розвиваються такі міста, як Катеринослав (Дніпро) – 1776 р., Верхньодніпровськ – 1779 р., Павлоград – 1779 р., Новомосковськ – 1784 р., інші міста півдня України: Олександрівськ (Запоріжжя) – 1770 р., Херсон – 1778 р., Маріуполь – 1779 р., Севастополь – 1783 р., Сімферополь – 1784 р., Миколаїв – 1789 р., Одеса – 1792 р. тощо.

У 1802 р. була створена Катеринославська губернія, яка займала всю південно-східну Україну і частину території нинішньої Ростовської області Російської Федерації. З 1887 р. Таганрозьке градоначальство і Ростовський повіт відносились до Області війська Донського, а більша частина нинішніх Донецької, Луганської і Запорізької областей до 1920 р. належали до Катеринославської губернії.

У XIX ст., особливо після реформ 1860-х – 1870-х рр., стрімко розвивається економіка: зростає видобуток вугілля в Донбасі, залізної руди на Криворіжжі, марганцевої руди у Марганецькому басейні, будуються металургійні заводи, підприємства обробної промисловості. Цьому значною мірою посприяло будівництво залізниць, зокрема Катерининської залізниці, яка була введена в експлуатацію 1884 р. і з'єднала Донецький кам'яновугільний та Криворізький гірничорудний басейни.

Катеринославська губернія перетворюється на центр промисловості півдня Російської імперії, на початку XX ст. вона посідала перше місце в Україні по концентрації промисловості. Тут працювало 5 металургійних заводів, які випускали чверть загальноросійського чавуну.

Значно зросло населення: якщо у 1884 р. в губернії проживало 1 400 тис. жителів, то в 1901 р. – 2 800 тис.

Протягом XIX – початку XX ст. Катеринослав стає визначним центром культури і освіти Придніпров'я. У 1806 р. у місті відкрився перший театр під назвою «Шляхетний театр», а в 1847 р. влаштовано перший постійний театр. З 1834 р. почала діяти губернська бібліотека.

У 1838 р. у місті почала виходити перша газета – «Екатеринославские губернские ведомости», яка протягом кількох десятиліть залишалася єдиним періодичним виданням краю. У 1872 р. почало виходити друге періодичне видання – часопис «Екатеринославские епархиальные ведомости», у 1877 р. – часопис катеринославського «Общества любителей музыки, пения, драматического искусства», а з кінця XIX ст. – цілий ряд масових видань: «Приднепровский край», «Вестник Юга», «Южная заря», «Русская правда», «Вестник Екатеринославского земства», «Екатеринославский листок», «Верхнеднепровский земский листок», «Александровский городской вестник», «Известия Екатеринославского городского общественного управления». Згодом, видавались галузеві та наукові часописи: журнал «Пчела», «Врачебно-санитарная хроника Екатеринославской губернии», «Записки Екатеринославского отделения Императорского Русского технического общества», «Известия Екатеринославского высшего горного училища», «Литейное дело», «Вестник Екатерининской железной дороги», «Сборник статей Екатеринославского научного общества», «Летопись Екатеринославской учёной архивной комиссии». Перший україномовний часопис краю вийшов під назвою «Запоріжжє» 23 лютого 1906 р.

У лютому 1849 р. в Катеринославі за ініціативи директора місцевої гімназії Я. Д. Грахова та губернатора А. Я. Фабра був створений «Музеум древностей Екатеринославской губернии» – один з перших музеїв на теренах Південної України. Його заснування поклало початок створенню колекції сучасного Національного історичного музею імені Д. І. Яворницького. У 1887 р. почесний громадянин Катеринослава і його видатний діяч О. М. Поль відкрив в місті перший приватний музей, колекція якого налічувала більше 4 770 предметів. Після смерті Поля у 1890 р. громадськість міста виступила з ініціативою створення губернського музею його імені.

Згодом, фонди названих музеїв склали основу колекції Обласного музею ім. О. М. Поля, що був урочисто відкритий 6 травня 1902 р. Музей зберігає зібрання археологічних знахідок різних періодів і культур, запорізьких козацьких реліквій, церковних старожитностей, етнографічних, нумізматичних, живописних предметів, виробів народно-прикладного мистецтва, книг і документів, фотоматеріалів.

З історією регіону пов'язано багато імен видатних діячів культури і мистецтв. Відомою письменницею XIX ст. була Олена Ган (Зенеїда Р-ва) (1814-1842), яка у своїх творах гостро піднімала питання щодо ролі жінки в тогочасному суспільстві. Олена Ган мала двох дочок, які також стали письменницями. Найбільш відомою з них є Олена Блаватська (1831-1891) – письменниця теософічного напрямку (відома під псевдонімом Радда-бай), яка спробувала синтезувати міфологічні, релігійні, окультні, філософські та наукові доктрини Заходу і Сходу.

З 1804 р. у Катеринославському головному народному училищі, а потім Катеринославській гімназії працював учителем малювання відомий художник Фрол Репнін-Фомін, який закінчив Академію мистецтв в Санкт-Петербурзі. З 1815 р. він перейшов на викладацьку роботу до Харківського університету. На посаді вчителя його змінив теж випускник Академії мистецтв М. К. Королькевич, який навчав гімназистів малюванню і кресленню наступну чверть століття. Його наступником у 1840-1850 рр. був талановитий художник І. І. Гродницький (Гродницький). Їх картини експонуються зараз у місцевому художньому музеї.

Серед інших імен варто назвати Данила Сахненка, який у 1911 р. зняв у місті перший український фільм «Запорізька Січ».

Розвивалась освіта: у 1912 р. в Катеринославській губернії діяло 58 середніх навчальних закладів, 2 455 початкових шкіл, 120 бібліотек. Наприкінці XIX ст. був відкритий перший вищий навчальний заклад – Катеринославське вище гірниче училище, яке у 1912 р. перетворили на гірничий інститут. У той період в інституті працювали відомі вчені: в галузі гірничих наук О. М. Терпигорєв, М. М. Протоцьконов, Л. Д. Шевяков, М. М. Федоров, геолог М. Й. Лебедев, механік О. М. Динник, металурги М. О. Павлов, Л. М. Фортунато, хімік Л. В. Писаржевський, математик Д. М. Синцов.

На початку ХХ ст. у Катеринославі працювали відомі історики Д. І. Яворницький, В. О. Біднов, Д. І. Дорошенко, А. С. Синявський, В. І. Пічета, ботаник І. Я. Акінфієв. У 1901 р. було створене Катеринославське наукове товариство.

В губернії було розвинуте народне образотворче мистецтво. Петриківка, Царичанка і Мишурин Ріг були відомі завдяки настінному розпису. В окремих волостях були поширені килимарство, різьблення по дереву, художня обробка металу.

9 квітня 1817 р. був офіційно затверджений генеральний план розвитку Катеринослава, розроблений архітектором В. Гесте, з використанням первісного планування міста 1790-х рр. архітектора І. Є. Старова (одного з засновників «російського класицизму», академіка і професора Петербурзької академії мистецтв). З цього часу почалася інтенсивна забудова території міста. Пам'ятки архітектури представляють різні стилі: від класицизму (палац Потьомкіна, кафедральний Преображенський собор), неовізантійського (Успенський, Троїцький собори) до модерну, в тому числі українського модерну (будинок Хреннікова) і конструктивізму в радянські часи (Придніпровська академія будівництва та архітектури, палац Ільїча).

У радянські часи відбулося кілька адміністративно-територіальних реформ. Спочатку, у червні 1925 р. Катеринославську губернію було ліквідовано і створено Катеринославський округ. У липні 1926 р. Катеринослав перейменували на Дніпропетровськ, а округ – на Дніпропетровський. Потім були скасовані округи, а на початку 1932 р. в Україні був запроваджений обласний поділ, наслідком чого стало створення 27 лютого 1932 р. Дніпропетровської області.

У довоєнний і післявоєнний час Дніпропетровщина стала потужним промисловим, аграрним, науковим, освітнім і культурним центром України, увійшла в число десяти найбільших областей Радянського Союзу за рівнем промислового виробництва. Фундаментом її промислового потенціалу залишався гірничо-металургійний комплекс. У середині ХХ ст. характерною рисою промислового потенціалу Дніпропетровської області стала ракетно-космічна галузь. Південний машинобудівний завод (Південмаш) перетворив Дніпропетровськ на ракетно-космічну столицю України. Економічний розвиток Придніпровського регіону значною мірою визначався діяльністю науково-дослідних інститутів та проектних установ, у 80-ті роки Придніпровський науковий центр Академії наук України об'єднував зусилля семи установ і підрозділів Академії наук, 80 науково-дослідних і проектних інститутів та їх філій.

Діяло 13 вищих навчальних закладів, у тому числі Дніпропетровський університет, заснований у 1918 р. Якщо у 1950 р. кількість студентів у вищих навчальних закладах регіону з розрахунку на 10 тис. населення становила 54, то в 1991 р. – 179.

24 серпня 1991 р. розпочалася нова сторінка в історії українського народу та побудови суверенної держави. Станом на 1996 р. в області працювало 837 клубів, 2 207 бібліотек, 8 театрів, 146 музеїв, 2 цирки, 2 концертні організації, 90 шкіл естетичного виховання, 6 вищих мистецьких навчальних закладів, 9 парків культури і відпочинку, 29 кінотеатрів.

Отже, в основі сучасного стану і подальших перспектив розвитку культурної галузі Дніпропетровщини – її давня, багата на імена, події, прояви культури історія, втілена у пам'яті цілого регіону. Це зумовлює нинішні традиції, специфіку і потреби культурного життя області.

Сьогодні Дніпропетровщина залишається провідним промисловим, науковим і культурним центром України, вона виробляє майже п'яту частину усієї реалізованої промислової продукції країни. Значна увага приділяється розвитку культурного потенціалу регіону і це зрозуміло: культура – наріжний камінь самоідентифікації народу та самопрезентації країни у світі. В добу глобалізації та розвитку інформаційних технологій, коли роль культури набуває ключового значення, зростає значення державної культурної політики. В новітню добу культурна галузь зазнає трансформацій: розширюються її межі, змінюється структура, поглиблюється роль у житті людей. Культурний, творчий складник зростає в сучасній економіці, окремі її галузі (мас-медіа, туристична і рекреаційна індустрія) своїм успіхом завдячують саме використанню культурного потенціалу.

Стратегічна роль культури проявляється у збереженні й актуалізації культурної спадщини; забезпеченні доступу до культурного надбання; розвитку творчого потенціалу суспільства; сприянні культурному різноманіттю. Сучасна демократична держава дбає про різноманіття творчих проявів у суспільстві, про збереження й збагачення культурного

потенціалу. Унезалеження України засвідчило життєздатність української культури, відкрило нові можливості і породило нові виклики розвитку.

Держава регулює культурні процеси за допомогою законодавства, з використанням фінансових, економічних, адміністративних і політичних засобів. Закони регламентують діяльність системи освіти та науки, ЗМІ, охорону культурної спадщини і авторських прав, регламентується право людини на задоволення культурних потреб. Розвинені держави спрямовують значні кошти на фінансування освіти, науки, підтримку закладів культури, охорону і реставрацію пам'яток культури.

Разом з тим, інноваційний потенціал культури містить небезпеку стихійного розвитку, спотворення гуманістичного значення культурного потенціалу. Тому одним з важливих завдань держави є вироблення культурної політики, яка визначає цілі культурного розвитку, принципи, методи і засоби регулювання культурних процесів у суспільстві.

Сьогодні в українському суспільстві формується нова культурна реальність, особлива система цінностей, норм і правил, культурних потреб та засобів їх задоволення, нові форми культурного буття, стилю і способу життя. Актуалізуються нові зони соціально-культурного напруження (доступ до культурних цінностей, інформації тощо). Якісним стрижнем стає національна культура як чинник прогресу суспільства, державності, формування національної ідентичності.

Першочерговими завданнями державної політики в сфері культури є виховання громадян, збереження культурної самобутності, дотримання ритуалів, норм, традицій, а також підтримка творчої діяльності, духовної культури.

2. ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ТА ПРИНЦИПИ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Основні риси діючої моделі культурної політики

Концепцію культурної політики Дніпропетровської області представлено в Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року (затверджено рішенням обласної ради від 26.09.2014 р. № 561-27/VI) (далі – Стратегія). Дніпропетровська область – перший регіон, який ухвалив регіональну стратегію до 2020 року, яка повністю синхронізована з Національною стратегією регіонального розвитку. Місією цього документу є примноження економічного багатства області та конвертування його в комфортні та безпечні умови проживання її мешканців. Однією з чотирьох стратегічних цілей Стратегії є розвиток людського потенціалу. Збереження та розвиток людського потенціалу покладено в основу соціальної політики однієї з найбільш густо населених областей України. Стратегія має на меті, серед іншого, стабілізацію та забезпечення розвитку населення через зменшення спектру дисбалансів в регіоні (у тому числі – культурних). Серед основних проблем розвитку людського ресурсу регіону, у Стратегії зазначено відсутність належних можливостей для отримання якісних послуг, зокрема в царині культури.

Таким чином, модель культурної політики Дніпропетровської області вирізняється:

- людиноцентричним підходом до розвитку сфери культури;
- інструменталізацією сфери культури (вписуванням культури у широкий соціально-економічний контекст розвитку регіону).

Такий підхід дає принципово нове управлінське тлумачення культурної галузі, піднімає її значення з другорядних видаткових статей бюджету до повноцінного інструменту публічного управління, задіяного у найважливіших соціально-гуманітарних процесах регіону. Це також дозволить подолати певну окремішність галузі, відірваність її процесів, інфраструктури та працівників від потреб соціально-економічного поступу регіону.

2.2. Визначення культури в регіональних документах

Тлумачення культури в засадничих документах з розвитку культурної галузі в Дніпропетровській області базується на визначеннях культури в законодавстві України.

Регіональні акти в галузі культури спираються на відповідне національне законодавство і мають на меті «створення сприятливих умов для розвитку культурних і творчих ініціатив з

урахуванням місцевих особливостей розв'язання проблем національно-культурного розвитку, збереження культурної та природної спадщини, задоволення інтелектуальних та духовних потреб населення».²

Зокрема, Закон України «Про культуру» визначає культуру як «сукупність матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації), нагромадженого, закріпленого і збагаченого протягом тривалого періоду, що передається від покоління до покоління, включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти»³.

Таке визначення культури на національному рівні цілком корелює з базовим визначенням культури, прийнятим світовою спільнотою, що закріплене у декларації Всесвітньої конференції ЮНЕСКО щодо політики у сфері культури: «культура у найширшому розумінні може розглядатися як сукупність яскраво виражених рис, духовних і матеріальних, інтелектуальних і емоційних, які характеризують суспільство або соціальну групу». ⁴ Додамо, що Стратегія і пакет чинних регіональних програм в галузі культури, цілком відбивають людиноцентричну і людинотворчу сутність культури, що визначена у Декларації ЮНЕСКО: «Культура охоплює, крім мистецтва й літератури, спосіб життя, основні права людини, системи цінностей, традиції та віри; культура – це здатність людини мислити, аналізувати себе і своє оточення. Саме культура перетворює нас у гуманних, розумних, критично мислячих істот із моральними зобов'язаннями. Саме з допомогою культури ми розрізняємо цінності та робимо вибір. Через культуру людина пізнає себе, усвідомлює себе як незавершений продукт природи, критично осмислює свої досягнення, невтомно шукає новий сенс існування і творить те, що відображає її сутність».⁵

Регіональний рівень культури інтегровано також до всесвітнього, зокрема, йдеться про рішення 8-ї сесії Міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО від 5 грудня 2013 р. про внесення до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства об'єкта «Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX – XXI ст.».

Таким чином, культура визначається і як універсальна збірка зразків витворів, так і джерело розвитку особистості й суспільства, а також гармонізації і інтеграції останнього. Такий підхід до культури дозволить зробити в перспективі перехід від застарілого адміністративного тлумачення культури як лише інфраструктури, мережі закладів (притаманне радянському і пострадянському суспільству), до розуміння культури як важливого суспільного процесу.

2.3 Цілі культурної політики Дніпропетровської області

У Дніпропетровській області цілі культурної політики реалізуються через «Стратегію розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року» та низку цільових програм різного рівня. Культурну політику Дніпропетровської області сфокусовано довкола таких головних цілей:

1. Розвиток людського капіталу (формування активних громадян і задоволення їх культурних потреб; поліпшення умов для самореалізації молоді; підвищення громадської активності мешканців області, їх різноманітної, зокрема, мистецької, самореалізації; розвиток національних культур).

2

Про Програму збереження та розвитку об'єктів культурної і природної спадщини, розташованих на території Дніпропетровської області, на 2014 – 2019 роки : Рішення Дніпропетровської обласної ради від 31.01.2014 р. № 524-25/VI

3

Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. – режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>

4

Декларація Мехіко щодо політики у сфері культури ЮНЕСКО http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_730

5

Там само.

2. Збереження культурної спадщини (з урахуванням актуальних потреб і процесів у цій царині загальнодержавного та регіонального масштабів: інвентаризація об'єктів історичної спадщини регіону; патріотичне виховання громадян та розвиток музейної справи).

3. Розвиток громад (потреба у підвищенні якості життя, що включає в себе доступ до послуг культури; культура як інструмент самоідентифікації громад і гармонізації суспільства).

4. Розвиток культурної складової міжнародного іміджу Дніпропетровщини (популяризація елементів традиційної культури Дніпропетровщини).

Культурна політика представлена в одній з чотирьох стратегічних цілей вказаного документу, а саме – у стратегічній цілі 4 «Розвиток людського капіталу». Необхідність постановки цієї цілі пояснюється, зокрема, відсутністю належних можливостей для отримання якісних послуг в культурологічній царині, потрібної інформації.

Стратегічна ціль «Розвиток людського капіталу» передбачає стабілізацію демографічних процесів через створення на території області умов щодо якісної, перспективної освіти для молоді, поліпшення інфраструктурного забезпечення населених пунктів, розвиток громад через активізацію діяльності місцевого населення, реалізацію місцевих ініціатив, упровадження практики поєднання ресурсів територіальних громад.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію трьох операційних цілей: «4.1. Освіта для зайнятості»; «4.2. Підвищення громадської активності мешканців»; «4.3. Розвиток громад». У свою чергу, кожна операційна ціль передбачає низку завдань і сфери їх реалізації.

В межах операційної цілі «4.1. Освіта для зайнятості» передбачено завдання «4.1.1. Створення умов для інтеграції системи ВНЗ у європейський освітній простір», яке реалізується у таких напрямках як промоція Дніпропетровської області як освітнього, наукового та культурного центру та підтримка міжнародних навчальних та культурологічних програм і проектів.

Операційна ціль «4.2: Підвищення громадської активності мешканців», серед іншого, орієнтується на забезпечення збереження культурного надбання, підтримку й розвиток культури Дніпропетровщини та культури народів національних меншин, які мешкають на теренах області. Завдання «4.2.1. Поліпшення умов для самореалізації молоді» даної операційної цілі передбачає у культурній площині проведення просвітницьких кампаній і культурологічних заходів для молоді з питань реагування на виклики сучасності.

Важливі цілі культурної політики Дніпропетровщини сформульовано у завданні «4.2.3. Збереження культурної спадщини та підтримка розвитку культури», реалізація якого передбачає:

- проведення конкурсів народної творчості, фестивалів, концертів, імпрез;
- підтримку діяльності гуртків народної творчості;
- підтримку та розвиток традиційних народних промислів і мистецьких творчих доробків;
- розвиток міжрегіональних і міжнародних зв'язків та співпраця з міжнародними організаціями;
- проведення інвентаризації об'єктів культурної спадщини регіону;
- розвиток козацтва в контексті культурологічної історії Наддніпрянщини;
- популяризацію елементів традиційної культури Дніпропетровщини;
- відкриття нових мистецьких закладів та реформування музичних шкіл у школи мистецтв;
- проведення мистецьких заходів: концертів, ярмарків, фестивалів, виставок, презентацій для взаємозбагачення національних культур.

Завдання «4.2.4. Патріотичне виховання громадян» передбачає створення музеїв та виставок із патріотичної тематики, а також проведення щорічних літературних конкурсів серед школярів і студентства на патріотичну тематику.

Операційна ціль «4.3. Розвиток громад» впливає з необхідності забезпечення високої якості життя на всій території області, зокрема й щодо створення дійсно якісних умов доступу населення до культурних послуг.

Узагальнену схему операційних цілей та завдань за стратегічною ціллю 4 наведено в Додатку 1.

В області діє низка регіональних, районних та міських цільових програм у сфері культури, зорієнтованих на збереження та розвиток об'єктів культурної та природної спадщини та розвиток людського капіталу.

У галузі забезпечується реалізація 4 обласних програм:

- Програма розвитку культури в Дніпропетровській області до 2016 року;
- Програма розвитку туризму у Дніпропетровській області на 2014-2022 роки;
- Програма збереження та розвитку об'єктів культурної і природної спадщини, розташованих на території Дніпропетровської області, на 2014-2019 роки;
- Регіональна програма збереження пам'яток борцям з нацизмом (1941-1945 роки) на період до 2020 року.

Згідно Конституції України, держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України (ст. 11). Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Культурна спадщина охороняється законом (ст. 54).

Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами. Як і в усій Україні, в Дніпропетровській області основною ціллю культурної політики є забезпечення реалізації культурних прав громадян України, головними з яких є право на освіту (ст. 53 Конституції України) та право на свободу культурної, наукової та творчої діяльності (Ст. 36, 54 Конституції України).

3. ПОВНОВАЖЕННЯ, ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ Й УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ

3.1 Загальний опис системи

В Україні існує система органів управління в галузі культури – це юридично самостійні державні, самоврядні й громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в галузі культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, а також у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України.

Державне управління в галузі культури, відповідно до законодавства України здійснюють Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважені державні органи, а також місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Органи державного управління з регулювання відносин в сфері культури наділені відповідними повноваженнями.

Верховна Рада України, як єдиний орган законодавчої влади в Україні: визначає основні напрямки державної політики в галузі культури; затверджує державні програми соціально-культурного розвитку; визначає правові основи регулювання відносин у галузі культури.

Кабінет Міністрів України, як вищий орган у системі органів виконавчої влади, відповідає за реалізацію визначеної Верховною Радою України державної культурної політики; забезпечує проведення політики у сфері освіти, науки і культури; розробляє і здійснює загальнодержавні програми культурного розвитку України.

Міністерство культури України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері кінематографії, відновлення та збереження національної пам'яті.

Мінкультури є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин.

Основними завданнями Мінкультури є:

- 1) забезпечення формування та реалізація державної політики у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин;

2) забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері кінематографії, відновлення та збереження національної пам'яті.

При Міністерстві культури діє низка консультативно-дорадчих органів.

Система державних органів у сфері культури включає 24 обласні і 2 міські департаменти і управління культури, національностей і релігій. Обласним і міським департаментам і управлінням культури, національностей і релігій підпорядковані районні відділи культури, що є структурними підрозділами районних державних адміністрацій. Зазначені органи утворюється головою відповідної держадміністрації, підзвітні та підконтрольні голові обласної державної адміністрації та Міністерству культури України.

Управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської обласної державної адміністрації (далі – Управління) утворюється головою обласної державної адміністрації, входить до її складу і в межах Дніпропетровської області забезпечує виконання покладених на цей підрозділ завдань.

Управління у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, розпорядженнями голови обласної державної адміністрації, а також Положенням про Управління культури, національностей і релігій.

Основним завданням Управління є реалізація державної політики у сферах культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, а також у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України.

Управління відповідно до визначених галузевих повноважень виконує такі завдання:

1) організовує виконання Конституції і законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, розпоряджень голови обласної державної адміністрації та здійснює контроль за їх реалізацією;

2) аналізує стан та тенденції культурного розвитку, охорони культурної спадщини, а також сфери міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин на території Дніпропетровської області та вживає заходів до усунення недоліків;

3) бере участь:

у підготовці пропозицій до проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської області;

у підготовці заходів щодо регіонального розвитку в межах повноважень Управління;

4) у межах повноважень вносить пропозиції щодо проекту обласного бюджету;

5) розробляє проекти розпоряджень голови обласної державної адміністрації, проекти нормативно-правових актів з питань реалізації повноважень Управління;

6) контролює органи місцевого самоврядування та надає методичну допомогу з питань здійснення наданих їм законом повноважень органів виконавчої влади;

7) здійснює повноваження, делеговані органами місцевого самоврядування;

8) створює умови для розвитку:

усіх видів професійного та аматорського мистецтва» художньої творчості, а також для організації культурного дозвілля населення, здобуття освіти у сфері культури і мистецтва;

базової мережі закладів культури, підвищення рівня її матеріально-технічного забезпечення;

9) сприяє:

формуванню репертуару театрів, кінотеатрів, кіно- і відеоустановок, концертних організацій і мистецьких колективів, комплектуванню та оновленню фондів музеїв, картинних галерей, бібліотек, організації виставок, розповсюдженню кращих зразків національного кіномистецтва, відродженню та розвитку народних художніх промислів, збереженню культурної спадщини;

захисту прав споживачів національного культурного продукту;

комплектуванню та використанню бібліотечних фондів;

збереженню і відтворенню традиційного характеру середовища та історичних ареалів населених місць, відродженню осередків традиційної народної творчості, народних художніх промислів і ремесел;

збереженню та розвитку культури української нації, етнічної, культурної і мовної самобутності корінних народів і національних меншин;

проведенню роботи з фіксації зразків національної нематеріальної культурної спадщини;

- діяльності творчих спілок, національно-культурних товариств, громадських організацій, що функціонують у сфері культури;
- соціальному захисту працівників підприємств, установ та організацій у сфері культури;
- здійсненню заходів для забезпечення громадянам гарантованого права на свободу світогляду, створення умов і можливостей для сповідання релігії;
- зміцненню взаєморозуміння між релігійними організаціями різних віросповідань;
- 10) проводить аналіз потреби у працівниках у сфері культури та мистецтв, охорони культурної спадщини;
- 11) подає Міністерству культури України пропозиції щодо:
- формування державної політики у сфері культури, охорони культурної спадщини, а також державної мовної політики, зокрема стосовно вдосконалення нормативно-правового регулювання у зазначеній сфері;
- надання творчим колективам статусу академічного;
- визнання осередків народних художніх промислів, що потребують особливої охорони, заповідними територіями народних художніх промислів;
- занесення:
- об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення змін до нього;
- відповідної території до Списку історичних населених місць України;
- музейних предметів Музейного фонду України до Державного реєстру національного культурного надбання;
- нематеріальної культурної спадщини до Національного списку (реєстру) нематеріальної культурної спадщини України;
- 12) бере участь у:
- розробленні проектів програм соціально-економічного розвитку, державних цільових і регіональних програм;
- реалізації міжнародних проектів у сфері культури та охорони культурної спадщини, а також у сфері міжнаціональних відносин;
- організації та проведенні вітчизняних і міжнародних виставок, виставок-ярмарків, методичних і науково-практичних семінарів, конференцій тощо;
- залученні інвестицій для розвитку культури;
- 13) надає організаційно-методичну допомогу підприємствам, установам та організаціям у сфері культури та охорони культурної спадщини, а також у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України;
- 14) здійснює:
- координацію діяльності базової мережі закладів культури;
- заходи щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників у сфері культури та мистецтв, охорони культурної спадщини;
- заходи щодо формування толерантності в українському суспільстві та запобігання розпалюванню міжетнічної ворожнечі, а також проявам дискримінації, нетерпимого ставлення осіб за ознаками раси, етнічного походження, мовними ознаками;
- 15) забезпечує:
- доступ юридичних і фізичних осіб до інформації, що міститься у витягах з Державного реєстру нерухомих пам'яток України, а також надає інформацію щодо програм та проектів змін у зонах охорони пам'яток культурної спадщини та в історичних ареалах населених місць;
- захист об'єктів культурної спадщини від загрози знищення, руйнування або пошкодження;
- функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя;
- збирання та оброблення статистичних даних у сфері культури та охорони культурної спадщини і контроль за їх достовірністю;
- 16) визначає межі територій пам'яток культурної спадщини місцевого значення та затверджує зони їх охорони;
- 17) установлює режим використання пам'яток культурної спадщини місцевого значення, їх територій, зон охорони;
- 18) інформує Міністерство культури України про:
- музеї, утворені у складі підприємств, установ та організацій, навчальних закладів державної і комунальної форми власності, в яких зберігаються музейні колекції та музейні

предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України;

пошкодження, руйнування, загрозу або можливу загрозу пошкодження, руйнування пам'яток культурної спадщини;

19) організовує:

проведення фестивалів, конкурсів, оглядів професійного та аматорського мистецтва, художньої творчості, виставок народних художніх промислів та інших заходів з питань, що належать до його повноважень;

надання інформаційних і правових послуг, методичної допомоги з питань культури та охорони культурної спадщини, а також у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України;

20) погоджує:

програми та проекти земляних робіт, виконання яких може позначитися на стані пам'яток культурної спадщини місцевого значення, їх територій, зон охорони, та виконує інші повноваження у сфері охорони культурної спадщини, делеговані йому Міністерством культури України відповідно до закону;

проекти відведення та надання земельних ділянок, зокрема для сільськогосподарських потреб, зміну землевласника, землекористувача в межах делегованих йому Міністерством культури України повноважень;

розміщення реклами на пам'ятках культурної спадщини місцевого значення, в межах зон їх охорони;

відчуження або передачу пам'яток культурної спадщини місцевого значення їх власниками чи уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління;

21) видає дозволи на:

проведення робіт на пам'ятках культурної спадщини місцевого значення (крім пам'яток археології), їх територіях та в зонах охорони;

відновлення земляних робіт;

22) реєструє дозволи на проведення археологічних розвідок, розкопок;

23) вживає заходів щодо зміцнення міжнародних і міжрегіональних культурних зв'язків;

24) веде облік музеїв, утворених у складі підприємств, установ та організацій, навчальних закладів;

25) сприяє українцям, які проживають за кордоном, у задоволенні їх мовних і культурних потреб;

26) роз'яснює через засоби масової інформації зміст державної політики у сфері культури, охорони культурної спадщини, державної мовної політики, а також у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України;

Управління в установленому законодавством порядку та у межах повноважень взаємодіє з іншими структурними підрозділами, апаратом обласної державної адміністрації, органами місцевого самоврядування, територіальними органами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, а також підприємствами, установами та організаціями з метою створення умов для провадження послідовної та узгодженої діяльності щодо строків, періодичності одержання і передачі інформації, необхідної для належного виконання покладених на нього завдань та здійснення запланованих заходів.

Управління утримується за рахунок коштів державного бюджету.

Важлива роль в управлінні в галузі культури належить в Україні місцевому самоврядуванню – формі публічної влади, що реалізується специфічними суб'єктами – територіальними колективами і сформованими ними органами. Сільські, селищні, міські ради є органами місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією України та законами України.

Обласні та районні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, у межах повноважень, визначених Конституцією України, законами України, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

До повноважень **районних і обласних рад у сфері розвитку культури** відноситься:

- затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно району, області, цільових програм з інших питань, заслуховування звітів про їх виконання;
- внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення об'єктів, що мають історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками історії або культури, які охороняються законом.

Водночас частину своїх повноважень у сфері культури районні та обласні ради **делегують** відповідним місцевим державним адміністраціям, зокрема:

- організація охорони, реставрації, використання пам'яток історії та культури, архітектури і містобудування, палацово-паркових, паркових та садибних комплексів;
- забезпечення відповідно до законодавства розвитку науки, усіх видів освіти, культури; сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел, роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері освіти, культури;
- внесення пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення природних та інших об'єктів, що мають історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками історії або культури, які охороняються законом;

Районні та обласні ради затверджують районні та обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проектів та з коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів для реалізації спільних програм, контролюють їх виконання.

Місцеві державні адміністрації є підзвітними відповідним районним, обласним радам у виконанні програм культурного розвитку.

Органи та посадові особи місцевого самоврядування є підзвітними, підконтрольними і відповідальними перед територіальними громадами. Вони періодично, але не менш як два рази на рік, інформують населення про виконання програм культурного розвитку, звітують перед територіальними громадами про свою діяльність.

До компетенції сільських, селищних, міських рад належить затвердження програм культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, внесення пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення об'єктів, що мають історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками історії або культури, які охороняються законом. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо політики у сфері культури:

- підготовка програм культурного розвитку сіл, селищ, міст, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;
- забезпечення складання балансів ресурсів, доходів і видатків, необхідних для управління культурним розвитком відповідної території;
- подання до районних, обласних рад необхідних показників та внесення пропозицій до програм культурного розвитку відповідно районів і областей, а також до планів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, з питань, пов'язаних із культурним розвитком території;

До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:

- управління закладами освіти, культури, які належать територіальним громадам або передані їм;
- вирішення питань про надання професійним творчим працівникам на пільгових умовах у користування приміщень під майстерні, студії та лабораторії, необхідних для їх творчої діяльності;
- створення умов для розвитку культури, сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел;
- сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері культури;
- забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання.

3.2 Взаємодія відомств і рівнів влади

Взаємодія з управління культурною галуззю між органами місцевої державної влади та органами місцевого самоврядування здійснюється в інституційних, правових, організаційних, інформаційних, матеріально-фінансових формах:

- інституційні форми передбачають створення спільних, координаційних, консультативних, дорадчих органів з метою координації дій місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування. Інституційні форми взаємодії рівнів влади в сфері управління культурою в Дніпропетровській області представлені низкою дорадчих органів, наприклад: Громадська рада при обласній державній адміністрації (комітет з питань культури і спорту); колегія при Управлінні культури, національностей і релігій Дніпропетровської обласної державної адміністрації; Дніпропетровська обласна тристороння соціально-економічна рада; Редакційна колегія науково-документальної серії книг «Реабітовані історією»; Редакційна колегія та робоча група обласного тому «Зводу пам'яток історії та культури України. Дніпропетровська область»; художня рада при Дніпровській міській раді; Науково-методична рада з питань охорони культурної спадщини та Методична рада з питань увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій при Дніпропетровському обласному Центрі з охорони історико-культурних цінностей. До складу таких органів входять провідні митці, науковці, громадські діячі;
- правові – участь у розробці галузевих правових актів (зокрема, рішень Міністерства культури України) та програм;
- організаційні – проведення спільних заходів (розширених колегій місцевих державних адміністрацій, нарад, семінарів, конференцій, круглих столів, перевірок тощо), участь посадових осіб місцевих державних адміністрацій у засіданнях органів місцевого самоврядування чи депутатів і службовців місцевого самоврядування у роботі державних адміністрацій тощо;
- інформаційні – обмін інформацією з питань розвитку культури (листування, телефонні переговори, надсилання проектів рішень і копій прийнятих актів тощо);
- матеріально-фінансові – спільне фінансування проектів регіонального значення, спільне виконання завдань регіональних програм розвитку культури.

3.3 Міжнародне культурне співробітництво

Дніпропетровщина – регіон, відкритий для співробітництва в різних сферах (економіка, культура, освіта). Регіоном укладено міжнародні договори щодо співробітництва з низкою регіонів країн ЄС, зокрема: департаментом Рона-Альпи (Франція), Нижньосілезьким воєводством (Польща), Вільнюським повітом (Литва). Адміністративний центр Дніпропетровської області, м. Дніпро, має 10 міст-побратимів. Це, зокрема, міста Вільнюс (Литва); Ташкент (Узбекистан); Сіань та Далянь (Китай); Салоніки (Греція); Жиліна (Словаччина); Герцлія (Ізраїль); Кутаїсі (Грузія).

Євроінтеграційні процеси в Україні поставили на порядок денний виконання певних програм міжнародного співробітництва Дніпропетровської області у різних галузях і напрямках.

Провідні вищі навчальні заклади області активно виконують міжнародні та європейські освітні програми. Особливої уваги заслуговує досвід Дніпропетровського національного університету, Дніпропетровського університету економіки та права, Дніпропетровського державного аграрного університету, Дніпропетровської національної металургійної академії України та багатьох інших вузів регіону, зокрема їх участь у програмах TACIS TEMPUS, Erasmus Mundus тощо. Дніпропетровську область залучено до реалізації пілотного проекту TWINNING, започаткованого Європейською Комісією, стосовно запровадження нової системи державного внутрішнього фінансового контролю.

Керівники області, представники громадських організацій, учені, представники бізнес-структур регіону регулярно беруть участь у заходах міжнародного рівня, в діяльності міжнародних організацій, обмінах та візитах, що дозволяє розширити регіональне співробітництво в економічній, інвестиційно-інноваційній, науково-технічній, освітній та культурній галузях.

10–14 червня 2013 р. у штаб-квартирі ЮНЕСКО спільно з Дніпропетровською облдержадміністрацією та Дніпропетровською облрадою було організовано експозицію «Петриківський розпис – кольори традиції». Цей захід відбувся у рамках відзначення 10-річчя Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини від 2003 року. Рішенням 8-ї сесії Міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО від 5 грудня 2013 р. до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства внесено об'єкт «Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX – XXI ст.».

Станом на сьогодні Секретаріат ЮНЕСКО вивчає питання про можливе внесення у 2016 р. українського елемента «Козацькі пісні Дніпропетровщини» до списку об'єктів нематеріальної культурної спадщини.

Міжнародне культурне співробітництво у регіоні можна представити за двома напрямками: культурне співробітництво як таке, і культура як складова інших міжнародних заходів. Вказані напрями сприяють підвищенню інвестиційної привабливості і формуванню унікального бренду регіону.

На Дніпропетровщині відбуваються міжнародні культурно-мистецькі заходи. Зокрема, у м. Дніпро, за міжнародної підтримки на базі Академії музики ім. М. Глінки з 2004 р. раз на два роки проходить Всеукраїнський конкурс вокального мистецтва ім. Б. Гмирі; у м. Кам'янське (Дніпродзержинськ) з 1993 р., регулярно відбувається Міжнародний театральний фестиваль «Класика сьогодні».

Протягом 2011-2015 рр. м. Павлоград співпрацювало з Центром розвитку «Демократія через культуру» в рамках програми «Українська платформа інтеркультурних міст», яка дала змогу мешканцям міста розвивати дружні, соціально-культурні, творчі та економічні зв'язки з містами України та з країнами Європи. Протягом 2012-2013 рр. делегації м. Павлограда брали активну участь у форумах, навчальних семінарах, організованих Центром розвитку «Демократія через культуру», в підготовчому етапі спільного українсько-шведського проекту «Подолання стереотипів» у м. Ботчирка (Швеція). У жовтні 2013 р. м. Павлоград підписав угоду про співробітництво з м. Горі (Грузія). Центр розвитку «Демократія через культуру» спільно з муніципалітетом міста Ботчирка (Швеція), за підтримки Шведського Інституту реалізував українсько-шведський проект «Подолання стереотипів для побудови довіри та надії» в межах проекту Ради Європи «Інтеркультурні міста» та Української платформи інтеркультурних міст.

Міжнародне співробітництво закладів культури регіону представлено цілою палітрою заходів. Це, зокрема:

- гастролі артистів Дніпровського академічного театру опери і балету (КНР, Італія);
- показ вистав Дніпровського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка (Польща, Чехія);
- концерти академічного симфонічного оркестру Дніпровської філармонії імені Л. Б. Когана і його солістів (Великобританія, Сінгапур, Ізраїль, Франція, Німеччина, Польща, Болгарія, Швейцарія, Японія);
- експонування художніх творів з колекції Дніпровського художнього музею (Німеччина, Франція, Польща, США);
- участь студентів Криворізького обласного музичного училища у міжнародних конкурсах (Болгарія, Румунія);
- стажування окремих працівників культури і мистецтв;
- творчі зустрічі з іноземними діячами мистецтв в Україні;
- програми книгообміну Дніпровської обласної універсальної бібліотеки (Білорусь, США).

В регіоні діють низка зарубіжних і вітчизняних культурно-просвітницьких організацій:

- Дніпровська міська громадська асоціація «Альянс Франсез»;
- Об'єднання громадян «Товариство поляків»/польське товариство ім. Ф. Шопена (єдине в Україні);
- Центр німецької мови у Дніпрі та Українсько-німецький культурний центр Goethe-Institut.
- Дніпровське відділення Британської ради.

4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ

4.1 Головні питання культурної політики та її пріоритети

Сьогодні Дніпропетровська область є однією з найбільш розвинених в Україні. Проте, як зазначається в «Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року», високий економічний розвиток має зворотний бік – забруднення території, деградація земель, руйнування традиційних цінностей. Тому при розробці «Стратегії», було прийняте рішення про перехід до нової парадигми розвитку: економічне багатство регіону має конвертуватись у гідне та безпечне життя його мешканців.

Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року розроблялась спільними зусиллями працівників місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, науковців та громадських діячів, міжнародних консультантів. Розроблена на засадах сталості, принципах екологічної та демографічної безпеки, дана Стратегія є інноваційним для всієї України досвідом створення документу для розвитку регіону.

В Україні питанням регіонального розвитку приділялось недостатньо уваги як на національному, так і на регіональному рівнях. Фактично в державі не було створено механізмів для стимулювання регіонального розвитку, які б сприяли вирівнюванню розвитку регіонів. Прийняття Закону України від 08 вересня 2005 р. № 2850-IV «Про стимулювання розвитку регіонів» дало певний поштовх до започаткування стратегічного планування регіонального розвитку. Цим Законом запроваджено розробку та ухвалення стратегій розвитку регіонів, а також передбачено такий інструмент регіонального розвитку, як угода між областю (в особі обласної ради) та Кабінетом Міністрів України. Проте практика показала недостатню ефективність механізму угод для регіонального розвитку, а угоду між Дніпропетровською областю та Урядом не було укладено.

На початку 2011 р. в Україні задекларовано нові підходи до реформування системи управління регіональним розвитком на основі створення нового фінансового інструменту – Державного фонду регіонального розвитку. Протягом 2012 – 2013 рр. також було окреслено нові підходи до формування й реалізації державної регіональної політики та політики розвитку регіонів України.

За таких політичних та законодавчих умов у Дніпропетровській області було розроблено Стратегію, що базується на чинному законодавстві, кращій світовій практиці, спрямовану на здійснення позитивних змін, забезпечення привабливості регіону для вкладення місцевих, регіональних, донорських та приватних коштів.

Зміна підходів до регіонального розвитку, що відбулась в Європі та відбувається в Україні, спрямована на посилення ролі регіонів, органів публічної влади в регіонах у власному стратегічному плануванні та власному розвитку.

При розробці Стратегії враховані політичні напрями щодо реформи регіонального розвитку, а також напрями регіонального розвитку, визначені Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, ухваленою у 2014 р.

Стратегія розроблена робочою групою, яку було створено у 2012 р., шляхом проведення низки семінарів та дискусій протягом 2013 р. за технічного сприяння з боку проекту «Місцевий економічний розвиток міст України». У Стратегії враховано й використано результати демографічного та економічного прогнозів для Дніпропетровської області, які підготовлені в межах проекту «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей та міст України».

Розробка Стратегії, крім підготовки самого документа, стала важливим інструментом налагодження партнерства між різними рівнями влади, представниками науки і громадянського суспільства для того, щоб стратегічний документ став надбанням усіх заінтересованих сторін та згодом було забезпечено суспільну підтримку заходів і проектів із реалізації Стратегії.

Процес колективної роботи над Стратегією різних суб'єктів регіонального розвитку в рамках робочої групи дозволив залучити до розробки десятки організацій та активних людей області з різних секторів суспільства, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, наукових установ та громадських організацій. Фактично, цей документ засвідчує суспільний договір щодо подальшого розвитку регіону.

Стратегія є плановим документом найвищого рівня в регіоні, тому її реалізація вимагає зосередження фінансових, фізичних та людських ресурсів. Саме людина стає центром і пріоритетом розвитку. Диверсифікація економіки, стимулювання центрів зростання та периферійних районів є лише інструментами досягнення мети.

Стратегія визначає три основні стратегічні підходи, що закладають підвалини ефективного розвитку області: висхідний підхід до консолідації можливостей економіки, територій і людей; засвоєння методів, механізмів та інструментів стратегічного планування із застосуванням практики ЄС, які регулюють освоєння коштів структурних фондів; налагодження системи взаємопов'язаних операційних програм для впровадження Стратегії в рамках середньострокових планів її реалізації.

На цьому шляху Стратегія забезпечує радикальне реагування, спрямоване на досягнення нових цілей у широкій концепції розвитку регіону та припинення застою у сфері розвитку, головним чином, за економічними, соціальними та екологічними вимірами.

При розробці Стратегії в основу її підготовки покладено, зокрема, принципи партнерства, спільної участі представників влади та приватного сектору, інтеграції, інновації, інституційної пам'яті, субсидіарності. Було обрано конфігурацію стратегічних і оперативних цілей, здатних у довгостроковій перспективі не лише підвищити якість життя мешканців Дніпропетровщини в умовах інерційного розвитку існуючих факторів впливу, але й запобігти окремим прогнозованим на сьогодні ризикам.

Культурна політика, представлена в Стратегії, визначається багатовекторністю моделі, гнучкою системою заходів на підтримку і розвиток культури, органічним включенням культурної галузі в широкий контекст регіонального розвитку.

Прийнятий у лютому 2015 р. Закон України «Про засади державної регіональної політики», акцентував увагу на історичних особливостях регіонів, їх культурній самобутності як на чинниках державної регіональної політики. До принципів останньої в Україні віднесено принцип історичної спадкоємності – врахування та збереження позитивних надбань попереднього розвитку регіонів та принцип етнокультурного розвитку – відродження етнічної самосвідомості та збереження духовної і матеріальної культури етносів, сприяння розвитку їхньої етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності.

Ці положення і принципи знайшли відображення в таких регіональних програмах:

- Програма розвитку міжнародного співробітництва, євроінтеграційних процесів та формування позитивного іміджу Дніпропетровської області на 2016 – 2020 роки, що має на меті організацію і проведення органами виконавчої влади регіону інформаційної кампанії, спрямованої на підвищення рівня інформованості міжнародного співтовариства про Дніпропетровську область та Україну, зміцнення їх міжнародного авторитету у сфері політики, економіки та культури для забезпечення захисту національних інтересів нашої держави, дотримання стратегічного курсу на європейську інтеграцію тощо;

- Регіональна програма розвитку телерадіоінформаційного простору Дніпропетровської області на 2004 – 2017 роки, спрямована на збільшення в телерадіоінформаційному просторі області частки передач телерадіоорганізацій, що творять і поширюють місцевий масово-інформаційний продукт, забезпечують створення та поширення суспільно значущих економічних, публіцистичних, культурно-освітніх, художніх, навчальних, розважальних, спортивних програм, програм для дітей та юнацтва;

- Регіональна програма збереження пам'яток борцям з нацизмом (1941 – 1945 роки) на період до 2020 року, створена для впорядкування військових меморіалів, братських, індивідуальних могил та монументів на місцях форсування ріки Дніпро та найбільших військових операцій;

- Програма розвитку Українського козацтва в Дніпропетровській області на 2008–2017 роки, що має на меті відродження і розвиток історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій і цінностей Українського козацтва, виховання у громадян національної свідомості, поваги до історії України, консолідації українського народу, збереження історико-культурної спадщини;

- Програма розвитку культури у Дніпропетровській області до 2016 року, метою якої є створення економічних та організаційних умов для подальшого збереження і розвитку культурно-мистецької сфери області – документ, що передбачає створення економічних та організаційних умов для подальшого збереження і розвитку культурно-мистецької сфери області;

– Програма збереження та розвитку об'єктів культурної і природної спадщини, розташованих на території Дніпропетровської області, на 2014 – 2019 роки. Ця комплексна Програма є документом, що визначає стратегію збереження та розвитку об'єктів культурної і природної спадщини Дніпропетровщини. Основною метою Програми є розвиток, збереження та забезпечення життєздатності, цілісності та автентичності об'єктів культурної та природної спадщини, розташованих на території Дніпропетровського регіону.

4.2 Основні підходи до реалізації культурної політики

4.2.1. Принципові підходи до політики в сфері мистецтва

Розвитку духовності та естетичному вихованню населення в Дніпропетровській області сприяє 13 професійних театрів, Будинок органної та камерної музики, Дніпропетровська філармонія, 806 бібліотек, 25 музеїв.

Підходи до політики в сфері мистецтва в Дніпропетровській області визначаються з позиції формування людського капіталу регіону як однієї з стратегічних цілей його розвитку, а також культурних прав громадян, визначених Конституцією України. Йдеться про формування свідомих, освічених громадян – активних учасників суспільно-економічного розвитку регіону. Виходячи з цього, пріоритетними напрямками політики в сфері мистецтва, що провадить Управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської обласної держадміністрації є :

- створення умов для розвитку усіх видів професійного та аматорського мистецтва, художньої творчості, а також для організації культурного дозвілля населення, здобуття освіти у сфері культури і мистецтва;
- сприяння формуванню репертуару театрів, кінотеатрів, концертних організацій і мистецьких колективів, комплектуванню та оновленню фондів музеїв, картинних галерей, бібліотек, організації виставок, розповсюдженню кращих зразків національного кіномистецтва, відродженню та розвитку народних художніх промислів;
- відродження осередків традиційної народної творчості, народних художніх промислів і ремесел;
- організація проведення фестивалів, конкурсів, оглядів професійного та аматорського мистецтва, художньої творчості, виставок народних художніх промислів та інших заходів з питань, що належать до його повноважень.

Підтримуються проекти, що стимулюють розвиток мистецтва і формують імідж Дніпропетровщини і всієї України.

Дніпро є одним з 6 міст України, де працює оперний театр та вищий навчальний заклад музичного профілю – академія музики. В місті також діє обласна філармонія, регіональне відділення Спілки композиторів. Тут проводились фестивалі джазової музики «Джаз на Дніпрі» (у 1987 – 1990 та 1999 – 2006 роках), проводяться юнацький фестиваль «Дніпровські зорі», фестиваль музичного мистецтва «Музика без меж». Діють два драматичні театри – Дніпропетровський академічний український музично-драматичний театр імені Т.Г. Шевченка (з 1918 р.) та Дніпропетровський академічний театр російської драми імені Максима Горького (з 1927 р.). Також працює 5 палаців культури. У будинку органної і камерної музики проводяться міжнародні органні фестивалі, концерти органної і камерної музики, кількість відвідувачів сягає 30 тисяч слухачів у місяць. Це культурний осередок Дніпра.

В містах і районах області регулярно проходять різноманітні фестивалі, конкурси і пленери, що охоплюють різну аудиторію і тематику. Серед понад 150 щорічних заходів у обласному центрі та районах, можна виділити такі заходи:

– етнокультурної тематики: міський фестиваль української музики та співу ім. А. Я. Штогаренка (м. Дніпро); міський відкритий конкурс образотворчого мистецтва «Козацькому роду нема переводу» (м. Дніпро); міський фестиваль «Фольклорні скарби передмість Дніпропетровська» (м. Дніпро); Історико-культурологічний фестиваль «Мамай-fest» (м. Кам'янське (Дніпродзержинськ); Патріотичний етно-рок-фестиваль «KOZAK FEST» (П'ятихатський район); міський фестиваль народної творчості «Весна Рудани» (м. Кривий Ріг); фестиваль мистецтв національно-культурних товариств «Єдина родина – моя Україна» (м.

Кривий Ріг); обласний конкурс-фестиваль мистецтв «Козацькими шляхами» (м. Нікополь); регіональний конкурс-фестиваль мистецтв дитячо-юнацької творчості «Співочі голоси козацького краю» (м. Нікополь); фестиваль козацької пісні «Покрова» (Дніпропетровський район); обласний етнофестиваль-ярмарок «Петриківський дивоцвіт» (Петриківський район); районний конкурс майстрів петриківського розпису «Різнобарв'я Петриківки» (Петриківський район); районний мистецький конкурс вишивки «Рушник в дорогу мати вишила мені» і районний мистецький конкурс писанок «Писанка – символ Воскресіння» (Петриківський район);

- музичної тематики: міський відкритий конкурс виконавської майстерності учнів шкіл естетичного виховання міста Дніпра «Музична веселка»; Всеукраїнський фестиваль української та польської музики ім. Ф. Шопена (м. Дніпро); міський фестиваль духових оркестрів та ансамблів (м. Кривий Ріг); міський дитячий джазовий фестиваль «Джаз і юність» (м. Кривий Ріг); низка конкурсів виконавського мистецтва, присвячених грі на окремому музичному інструменті та хоровому співу; фестиваль реп-музики «Rap-Music» (м. Тернівка); фестиваль шахтарської авторської та популярної пісні «Мелодії шахтарської душі» (м. Павлоград); молодіжний фестиваль «Музичний простір» (Томаківський район);

- фестивалі, присвячені різним жанрам хореографічного мистецтва;

- театральні фестивалі та фестивалі, присвячені іншим формам мистецтва: районний фестиваль «Театральна весна» (Солонянський район); міський конкурс академічного малюнку «Навчальний малюнок» (м. Кривий Ріг); міський конкурс скульптури (м. Кривий Ріг); фотоконкурс «Тернівка очима тернівчан»;

- музейні і літературні фестивалі: регіональний музейний фестиваль «Україна – козацька держава» (м. Нікополь); міський художньо-літературний конкурс «Край п'яти Січей» (м. Нікополь);

- фестивалі, присвячені новітнім формам мистецтва: районний конкурс відеороликів «Полюби Межівщину, як люблю її!»;

- фестивалі духовної спрямованості: Всеукраїнський фестиваль духовних піснеспівів «Наддніпрянські Пасхальні піснеспіви» (м. Дніпро); районний фестиваль «Великодня випічка» з проведенням благодійної акції «Великодній кошик для солдата» (П'ятихатський район); Єпархіальний фестиваль «Паска красна на Приорітті» (Царичанський район)

- фестивалі і конкурси талантів: районний фестиваль «Верхньодніпровщина має таланти», районний фестиваль народної творчості «Таланти твої, Широківщину»;

- породжені новими потребами суспільства і оновлені за змістом фестивалі патріотичної спрямованості: благодійний фестиваль «Допоможемо нашим!» по збору коштів на підтримку землякам-вільногирцям у зоні АТО та конкурс допризовної молоді «Готовий служити народу України» (П'ятихатський район); фестивалі пісень, написаних в АТО.

- меморіальні фестивалі: міський фестиваль-конкурс «Чорнобильські дзвони»; фестиваль військово-патріотичної пісні «Пам'ять серця» (м. Новомосковськ); фестиваль, присвячений річниці Чорнобильській трагедії (м. Жовті Води); районний конкурс молодіжних колективів військово-патріотичного спрямування «Спадщина» (Петропавлівський район);

- фестивалі сімейного спрямування: Конкурсна шоу-програма «Краща бабуся міста» (м. Тернівка); міський конкурс серед молоді «Ідеальна пара» (м. Апостолове); міський конкурс серед сімей «Міцна сім'я – міцна держава» (м. Апостолове); районний фестиваль сімейної творчості «Родинний вернісаж» (Верхньодніпровський район); районний фестиваль сімейної творчості «Родинне коло» (П'ятихатський район); міський Арт-марафон, присвячений Дню молоді (м. Вільногірськ); фестиваль творчості дітей та молоді з вадами здоров'я «Повір у себе і в тебе повірять інші» (Дніпропетровський район).

Таким чином, фестивальний рух Дніпропетровщини є не лише популярною формою дозвілля громадян, а й ефективним інструментом популяризації культури, її кращих досягнень, соціалізації молоді і об'єднання громадян довкола найважливіших цінностей.

Активно розвивається також сучасна музика, складено топ гуртів Дніпропетровська, до якого потрапили Brunettes Shoot Blondes, Гражданин Топинамбур, И Друг Мой Грузовик, Кімната Гретхен, Plus Band, Gamardah Fungus, Tape Holder, Jungleman, MEOW та Forgotten Lizzard.

У місті розташовані чотири музеї. Історичний музей оперує будинком свого найвідомішого науковця – Дмитра Яворницького. Музей входить до числа 100 кращих музеїв

світу і у ньому зібрана унікальна колекція археологічних пам'яток, документів, примірників мистецтва, предметів давнини – понад 23 тис. експонатів, багатьом з яких більше ніж 3 000 років. Унікальними експонатами є половецькі «баби», Керносівський ідол та колекція козацьких старожитностей. Іншими підрозділами є музей місцевого самоврядування та діорама «Битва за Дніпро», найбільша діорама в Україні, друга за площею в Європі. В даний час Діорама працює також як виставковий центр. На площі перед діорамою розміщена колекція радянської військової техніки 1940-х років.

Місто – це головний літературний осередок регіону. Із ним пов'язані Олесь Гончар, Леонід Бачинський, Єжи Єнджеєвич, Павло Загребельний, Адріан Кашенко, Валер'ян Підмогильний, Віктор Петров та ін. У травні 1998 р. у обласному центрі відкрито музей «Літературне Придніпров'я». В зібранні літературного музею – рукописи художніх творів, книги, документи, особисті речі видатних письменників, фольклористів, діячів театру XVIII-XX ст., які відтворюють розвиток літератури та культури Придніпров'я в контексті вітчизняної історії. Матеріали музею розповідають про зв'язок з краєм Т. Шевченка, О. Пушкіна, М. Гоголя, М. Кропивницького, І. Буніна, О. Гончара, П. Загребельного; про творчу долю Олени Ган, Миколи Мізка, Володимира Єлагіна, Івана Манжури, Якова Новицького, Валеріана Підмогильного. Існуючий при ньому клуб-вітальня є осередком спілкування інтелігенції, місцем проведення театральних, музичних та кіно-вечорів, лекцій, уроків та творчих майстерень.

У обласному центрі також працює музей «Музейний центр О. Блаватської та її родини».

Нещодавно відкрито музей «Громадянський подвиг Дніпропетровщини в подіях АТО».

Відомий художній музей береже колекцію українського, російського й західноєвропейського мистецтва XVII – початку XX ст. (ікони, парсуни, народні картини, портрети, краєвиди, жанрові картини), радянського й сучасного українського мистецтва.

Дніпровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія – найбільша наукова бібліотека Дніпропетровщини. Також діє Центральна державна науково-технічна бібліотека гірничо-металургійного комплексу України.

4.2.2 Спадщина: проблеми і політика

Одним з пріоритетних напрямів культурної політики Дніпропетровщини є політика в сфері охорони культурної спадщини. Культурна спадщина Дніпропетровщини входить до загальної спадщини людства. У «Конвенції з охорони всесвітньої культурної та природної спадщини» (Париж, 1972 р.), що ратифікована Україною у 1988 р., наголошено: «Кожна держава – сторона Конвенції визнає, що зобов'язання забезпечувати виявлення, охорону, збереження, популяризацію й передачу майбутнім поколінням культурної та природної спадщини, яка знаходиться на її території, покладається насамперед на неї».⁶

Європейська конвенція з охорони археологічної спадщини 1992 р. (ратифікована Законом України від 10.12.2003 р. № 1369-IV) визначає археологічну спадщину як джерело спільної пам'яті Європи, наголошує на встановленні кожною державою законодавчої системи захисту археологічної спадщини.

Міжнародною хартією з охорони та використання археологічної спадщини (Лозанська хартія, 1990 р.) наголошено на пріоритеті охорони археологічної спадщини перед господарським використанням земель.

Законом України «Про охорону культурної спадщини» (ст. 3) державне управління у сфері охорони культурної спадщини покладене на Кабінет Міністрів України та спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини, до яких належать:

- центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони культурної спадщини;
- обласні, районні державні адміністрації;
- виконавчі органи сільської, селищної, міської ради.

Саме ці органи забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони культурної спадщини, кожен відповідно до своїх повноважень, визначених у ст. ст. 5, 6 Закону України «Про охорону культурної спадщини».

Єдиною фаховою науково-методичною установою області у пам'яткоохоронній сфері є Дніпропетровський обласний центр з охорони історико-культурних цінностей, створений розпорядженням голови облдержадміністрації від 08.04.1998 р. № 114-р.

На теперішній час на державному обліку в Дніпропетровській області перебуває 11 797 пам'яток (враховуючи ті, що входять до складу комплексів):

- 7 870 пам'яток археології;
- 3 457 пам'яток історії;
- 125 пам'яток монументального мистецтва;
- 345 пам'яток архітектури та містобудування.

52 пам'ятки області мають статус пам'яток національного значення:

- 13 пам'яток археології;
- 10 пам'яток історії;
- 29 пам'яток архітектури.

Кількість пам'яток не є сталою, оскільки триває формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України (ст. ст. 13, 14, 15 Закону України «Про охорону культурної спадщини») – виявлення та державна реєстрація раніше необлікованих об'єктів культурної спадщини, а також зняття з державного обліку об'єктів, що втратили предмет охорони та не відповідають законодавчо визначеним критеріям пам'ятки.

На обласному рівні основні заходи щодо збереження культурної спадщини вживаються в рамках двох обласних програм, координацію виконання яких здійснює управління культури, національностей і релігій: Регіональної програми збереження пам'яток борцям з нацизмом та Програми розвитку культури в Дніпропетровській області.

З 2002 р. в області працює Дніпропетровська обласна редколегія по створенню тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури. Дніпропетровська область». Організована та проведена робота дозволила у 2015 р. розпочати випуск серійних матеріалів про пам'ятки районів та міст Дніпропетровської області за матеріалами Зводу. Першою

збіркою стало ілюстроване видання «Пам'ятки історії та культури Томаківського району». У 2016 р. готується до друку збірка статей по пам'ятках Апостолівського району

При Дніпропетровському обласному Центрі з охорони історико-культурних цінностей створені та активно діють Науково-методична рада з питань охорони культурної спадщини та Методична рада з питань увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій, до складу яких увійшли фахівці пам'яткоохоронної роботи, провідні історики, археологи, архітектори, пошуковці та мистецтвознавці Дніпропетровської області.

Організація діяльності цих дорадчих органів дозволяє приймати виважені рішення щодо збереження об'єктів культурної спадщини області та запобігати порушенням пам'яткоохоронного законодавства.

Організовано ефективну взаємодію пам'яткоохоронців, органів влади та пошукових організацій щодо вирішення питань з пошуку, ексгумації та урочистого поховання непохованих останків осіб, які загинули у війнах, внаслідок депортацій та політичних репресій.

Програма розвитку культури в Дніпропетровській області до 2016 року.

У рамках цієї програми здійснюються основні заходи з охорони культурної спадщини, на реалізацію яких у 2015 р. було виділено з обласного бюджету 400 тис. грн.:

1. Інвентаризація пам'яток археології, архітектури, історії та монументального мистецтва, що перебувають на державному обліку, під час якої встановлюється стан збереження, уточнюються облікові дані, здійснюється фотофіксація об'єктів культурної спадщини.

У 2015 р. проінвентаризовано 1 162 пам'ятки. Зокрема, здійснена суцільна інвентаризація пам'яток архітектури та містобудування м. Новомосковська, пам'яток історії Новомосковського району.

2. Визначення меж та координат розміщення пам'яток археології. Роботи виконуються ліцензованими землепорядними підприємствами у супроводі фахівців-археологів. Польовими вимірами визначаються параметри пам'яток археології та координата центру кожної пам'ятки в державній системі координат 1963 року.

У 2015 р. закоординовано 124 кургани на території Верхньодніпровського району, за результатами складені технічні звіти по кожній сільській/селищній раді.

Загалом, починаючи з 2002 р. визначено межі та координати розміщення понад 14 тис. курганів області.

3. Паспортизація пам'яток національного значення. На кожну пам'ятку складається паспорт, облікова картка та акт технічного стану у чотирьох примірниках відповідно до чинних нормативів. Один з примірників передається на постійне зберігання до Міністерства культури України.

У 2015 р. паспортизовано 5 пам'яток національного значення (2 пам'ятки архітектури, 2 пам'ятки історії та 1 пам'ятку археології). Загалом в рамках Програми розвитку культури в Дніпропетровській області пройшли паспортизацію 14 пам'яток національного значення.

4. Підготовка обласного тому енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України».

Загалом на сьогодні підготовлено статті на 6 968 пам'яток області: 5 756 археологічних, 1 134 історичних та монументального мистецтва, 78 архітектури та містобудування; а також матеріали фотофіксації кожної пам'ятки, схеми розташування, поверхові плани будівель.

Регіональна програма збереження пам'яток борцям з нацизмом на період до 2020 року.

Програмою передбачене щорічне фінансування з обласного бюджету робіт з упорядкування військових меморіалів, братських, індивідуальних могил та монументів на місцях найбільших військових операцій періоду Другої світової війни на території Дніпропетровської області.

Зокрема, у 2015 р. з обласного бюджету була виділена субвенція обсягом 2 млн. грн., яка розподілена на ремонт 33 пам'яток Другої світової війни у районах області.

На виконання ст. 26 Закону України «Про охорону культурної спадщини», розглянуто та погоджено ескізні проекти ремонтних робіт на пам'ятках, надано відповідні дозволи на проведення робіт.

Окрім зазначеного, відповідно до визначених повноважень на обласному рівні вживаються інші заходи, спрямовані на забезпечення охорони культурної спадщини:

1. Виявлення об'єктів культурної спадщини, що не перебувають на державному обліку.

У 2015 р. виявлено 68 об'єктів культурної спадщини.

2. Виготовлення облікових карток та актів технічного стану на пам'ятки.

У 2015 р. підготовлено 840 облікових карток та актів технічного стану.

3. Направлення облікової документації до Міністерства культури України з метою занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

У 2015 р. подано 794 об'єкти для включення до Держреєстру.

4. Погодження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок на території пам'яток місцевого значення, їх охоронних зон, в історичних ареалах населених місць.

Протягом 2015 р. погоджено 122 проекти землеустрою.

5. Здійснення археологічних розвідок на об'єктах культурної спадщини.

У 2015 р. за відповідними дозвільними документами (відкритим листом Інституту археології НАН України та дозволом Міністерства культури України) Дніпропетровським обласним центром з охорони історико-культурних цінностей проводилися розвідки на території Новомосковського, Синельниківського та Петропавлівського районів. Виявлено культурний шар чотирьох раніше не відомих поселень та насипи чотирьох раніше не зафіксованих курганів, а також обстежено 15 курганів, узятих на облік. Науковий звіт про розвідки наданий на зберігання до Інституту археології НАН України.

У подальшому планується продовження реалізації перерахованого вище комплексу заходів з виявлення, обліку, наукового дослідження та популяризації культурної спадщини нашої області, визначення меж пам'яток археології без наземних ознак; продовження роботи з формування Державного реєстру нерухомих пам'яток; активна робота з популяризації пам'яток: видання збірок за різною тематикою; підготовка посібників, інструкцій з пам'яткоохоронної роботи для органів державної влади та місцевого самоврядування, пошуковців і т.д.; розширення практичних науково-дослідних археологічних робіт; консультативні послуги органам влади і інституціям громадянського суспільства з питань пам'яткоохоронної діяльності.

4.2.3 Культурні / творчі індустрії: політика і програми

Сфера культури Дніпропетровщини має велику кількість елементів культурної індустрії. Зокрема, регіон визначається розвинутою архітектурною галуззю (як історичною, так і зразками сучасної); потужним потенціалом у сфері програмування (в том числі створення розважальних та інтерактивних програм); збереженою нематеріальною культурною спадщиною (ремесла, народне виконавське мистецтво тощо); високим рівнем музичної культури; у регіоні розвинута видавнича справа, а також теле-, радіо- та Інтернет- трансляції.

Культурні індустрії, що розвинені в регіоні, охоплюють такі види діяльності, як: практики у сфері спадщини (музеї, бібліотеки, архіви); перформативні мистецтва (театр, виконавське мистецтво і танок); візуальні мистецтва (галереї, архітектура, дизайн і ремесла).

Підтримка, розвиток і промоція вказаних елементів культурної індустрії відбувається в рамках спеціальних програм (Програма розвитку Українського козацтва в Дніпропетровській області на 2008–2017 роки; Програма розвитку культури у Дніпропетровській області до 2016 року).

Творчі індустрії регіону також можна умовно поділити на два великих напрями: традиційні та урбаністичні. Традиційні творчі індустрії представлені в історичних локаціях (садибах). Це, зокрема, садиба «Козацький хутір Галушківка» (реконструйований комплекс козацького хутора, з усіма притаманними атрибутами – курені, огорожі, вежі, побут тощо.; тут проводяться козацькі забави, катання на конях, представлено також традиційну кухню). Садиба в етностилі «Миколин Хутір» (сmt. Петриківка), де відвідувачам надається можливість власноруч малювати петриківський розпис, робити ляльки-мотанки, розписувати писанки тощо.

Урбаністичні – різноманітні форми організації культурно-дозвілєвої діяльності громадян у містах регіону. Прикладами є Музей українського живопису (відкрито у 2013 р.) – справжній епіцентр культурного життя Дніпра. Музейне зібрання нині налічує близько 2 500 предметів живопису, графіки, скульптури та предметів емальєрного мистецтва. В Музеї працюють школа мистецтв, майстерня художньої емалі, майстерня друкованої графіки, проводяться мистецтвознавчі лекції, кінопокази.

Між музеєм та Троїцьким собором розташований Музейний провулок, який зв'язує вулицю площа Червона з площею Героїв Майдану. Провулок – культурний центр міста, в якому відтворено мистецьку атмосферу. У провулку працюють постійна виставка скульптур під відкритим небом та змінна експозиції картин. Майданчик Музейного провулку є своєрідним плацдармом для реалізації креативних проєктів: симпозіумів, фестивалів та паблік-токів творчої молоді з усієї України.

В обласному центрі також працюють популярні «творчі лабораторії»: арт-центр Арт-Квартира; мистецька агенція Арт-Вертеп; антикафе «Андрій Риба»; низка коворкінгових центрів і хабів; філіал арт-центру Павла Гудімова «Я-Галерея» тощо.

У містах області також останнім часом створюються центри культурних індустрій. Так, у м. Кривий Ріг у 2012 р. створено комунальне унітарне неприбуткове підприємство Інститут розвитку міста Кривого Рогу – аналітичний центр, діяльність якого спрямована на організаційну, ресурсну та проєктну підтримку сталого місцевого розвитку, згідно з новітніми тенденціями та з урахуванням потреб громади. Мета діяльності Інституту розвитку міста – аналіз, координування, реалізація та впровадження соціальних, культурних, освітніх та економічних проєктів, актуальність яких обґрунтована усебічним дослідженням потреб громади міста.

4.2.4 Культурне різноманіття Дніпропетровщини

Населення Дніпропетровщини історично відзначається поліетнічністю та поліконфесійністю. Поряд з українцями, які за даними перепису населення України станом на 5 грудня 2001 р. складають 79,35 % населення регіону, мешкають росіяни (17,62 %), білоруси (0,83 %), євреї (0,39 %), вірмени (0,30 %), азербайджанці (0,16 %), молдовани (0,12 %), цигани (0,11 %), татари (0,11 %), німці (0,11 %), грузини (0,08 %), болгары (0,06 %), корейці (0,04 %), узбеки (0,04 %), греки (0,03 %), а також поляки, болгары, угорці та представники інших етносів: гагаузи, чуваші, мордва, турки, литовці, казахи, латиші та інші.

Втім, на Дніпропетровщині немає місць компактного проживання представників національних меншин.

Нині на Дніпропетровщині діють такі центри культури національних меншин:

- Дніпропетровський обласний центр грузинської культури «Сакартвело»;
- Центр культури регіональної організації Конгресу азербайджанців України;
- Центр культури Дніпропетровської обласної громадської організації «Ліга азербайджанців Дніпропетровщини»;
- Центр культури Дніпропетровського обласного товариства німців «Відергебурт»;
- «Перший регіональний Центр німецької культури України»;
- Центр польської культури імені Кароля Войтили;
- Вірменський культурний центр «Вардуй»;
- Дніпропетровська філія Міжнародної громадської організації сприяння розвитку міжнародних та гуманітарних зв'язків між Україною та Південно-Східною Азією;
- Громадське об'єднання Дніпропетровського центру вірменської культури «Оджах»;
- Караїмське громадське культурне товариство «Караї»;
- Громадська молодіжна організація «Товариство німецької молоді «Данпарштадт».

В м. Дніпро проводяться численні заходи за ініціативою культурних товариств національних меншин. Прояви національно-культурно життя стали суспільним культурним явищем. Відбувається процес становлення і подальшого розвитку культурних організацій національних меншин.

Культурне розмаїття регіону і політика інклюзивності всієї етнічної палітри в культурне життя реалізуються також через розмаїття культурних подій і участі у них різних груп населення. Представники національно-культурних товариств входять до складу консультативно-дорадчих органів при Дніпропетровській облдержадміністрації.

Облдержадміністрація спільно з національно-культурними товариствами забезпечують культурно-просвітницьку діяльність громадських організацій національних меншин шляхом проведення культурно-мистецьких фестивалів, конкурсів, концертів, виставок, днів культури національних меншин. В області видно серію книг «Національно-культурні товариства Дніпропетровщини», присвячені азербайджанцям, вірменам, грекам, грузинам, євреям, німцям регіону.

Представники національно-культурних товариств входять до консультаційно-дорадчих рад при місцевих органах влади.

Конфесійний склад регіону складають декілька конфесій, зокрема, це представники християнства (різних церков), юдаїзму, ісламу. Спостерігається також притаманна всій Україні активність нетрадиційних релігій і релігійних течій, що, однак, не є значною чи впливовою. Станом на 1 січня 2016 р. відповідно до зареєстрованих статутів в Дніпропетровській області діють 1 402 релігійні організації, які представляють понад 40 віросповідань, релігійних рухів та течій; зокрема, православна церква представлена 827 організаціями, 645 з яких представляють Українську православну церкву Московського патріархату, 172 – Українську православну церкву Київського патріархату, 10 – Українську автокефальну православну церкву (УАПЦ).

За результатами опитування, проведеного на замовлення Міжнародного центру перспективних досліджень у 2014 – 2015 рр. фондом «Демократичні ініціативи» спільно з соціологічною службою Ukrainian Sociology Service, розподіл вірян між основними конфесіями на Дніпропетровщині представлено таким чином: Українська православна церква Київського патріархату (58 %), Українська православна церква Московського патріархату (17,1 %), Українська автокефальна православна церква (3,5 %), протестанські церкви (3,8 %), іслам (0,3%), юдаїзм.⁷

Попри багатоманіття форм релігій, конфліктів на релігійному ґрунті в області не спостерігалось. Дніпропетровщина традиційно, й зокрема – у зв'язку з новітніми суспільно-політичними викликами, демонструє високу релігійну толерантність. П'ять років працює Рада

християнських церков, до неї входять практично всі християнські конфесії. Мусульманською громадою міста Дніпропетровськ «Іман» та громадською організацією «Аль-Мустакбаль», ініційовано створення регіональної міжконфесійної координаційної ради. На запрошення мусульман відгукнулися представники християнських (УПЦ КП та УПЦ МП, УАПЦ, УГКЦ, католики, протестанти) та юдейської громад міста.

Актуалізація релігійного життя і духовної його складової є важливим компонентом розвитку території.

Місцеві органи виконавчої влади постійно запрошують керівників та представників різних конфесій області для участі в представницьких державних та громадських заходах, сприяють релігійним організаціям у проведенні різноманітних благодійницьких та культурно-соціальних заходів.

Обласна державна адміністрація послідовно реалізує державну політику стосовно забезпечення прав та свобод громадян на свободу світогляду й віросповідання, створення належних умов релігійним організаціям всіх конфесій для здійснення богослужбової та іншої статутної діяльності, відновлення духовних цінностей українського суспільства, утвердження міжконфесійного миру та злагоди.

4.2.5. Питання мови і мовної політики

Відповідно до статті 10 Конституції України, українська мова є єдиною державною мовою України. В останні роки українська мова набуває більшого престижу, зокрема на Дніпропетровщині відкриваються безкоштовні курси української мови для дорослих в рамках загальнонаціональних проектів.

Водночас, задовольняються мовні потреби представників інших мов, зокрема через ЗМІ, книговидавництво, бібліотеки, освіту. В наступних таблицях представлено задоволення освітніх потреб національних меншин в регіоні станом на 01.01.2016 р.

Табл. 4.1. Задоволення освітніх потреб у дошкільних закладах Дніпропетровщини:

Мова виховання	Кількість закладів/груп	Кількість дітей, які виховуються цією мовою
Українська	791/3878	96769
Російська	52/392	9680
Єврейська	1/2	46

Табл. 4.2. Задоволення освітніх потреб у загальноосвітніх навчальних закладах Дніпропетровщини:

Мови навчання або вивчення	Кількість закладів/класів із навчанням цією мовою	Кількість учнів, які навчаються цією мовою	Кількість учнів, які вивчають цю мову як предмет	Кількість учнів, які вивчають цю мову факультативно
Українська	844/11178	232667	56003	873
Російська	95/1833	49328	150672	15668
Декілька мов	19/452	11827	54476	4287
разом	957/13503	293822	585527	20819

4.2.6 ЗМІ: плюралізм і змістовне різноманіття

На Дніпропетровщині зареєстровано 1 241 періодичне видання (у 2008 р. – біля 900), з яких більше 1 000 – газети. Передплатити можна 92 суспільно-політичних видання. З 45 газет комунальної форми власності 9 мають своє веб-представництво. Точок реалізації преси – 596 (у 2008 році – близько 1 200). В обласному центрі та великих містах представлені 35 інформагентств і Інтернет-видань.

В Інтернет жителі області виходять, насамперед, для спілкування в соцмережах. У другу чергу – для використання електронної пошти. А відвідування інформаційних сайтів знаходиться на 5 місці – Інтернет не став головним джерелом інформації для дніпропетровців. За охопленням аудиторії, як і раніше, лідирує телебачення, а преса та Інтернет-видання мають приблизно однакову кількість читачів.

В обласному центрі і Кривому Розі діють місцеві телеканали – 34-й, 11-й і «Рудана» відповідно. Також на території області здійснює мовлення Дніпропетровська обласна державна телерадіокомпанія (ДОДТРК) – 51-й канал.

4.2.7 Міжкультурний діалог: учасники та стратегії

З метою протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації на території Дніпропетровської області вживається низка профілактичних інформаційно-просвітницьких заходів. У бібліотечних установах області постійно проводяться культурно-просвітницькі заходи щодо задоволення культурних, мовно-освітніх, інформаційних потреб національних меншин Дніпропетровської області та недопущення міжнаціональної та расової ворожнечі. Зокрема, проведення «уроків дружби» та концертів за участю національних меншин у закладах культури та загальноосвітніх закладах.

У Дніпропетровській обласній бібліотеці для дітей проводяться година доброзичливості «Мости, що єднають душі»; юридичний діалог «Права людини і суспільство»; бесіда-діалог «Ми різні – в цьому наше багатство, ми разом – в цьому наша сила».

Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія співпрацює з литовським культурно-просвітницьким товариством «Гінтарас». На офіційному сайті бібліотеки розміщено тематичні публікації «Дніпровського генеалогічного товариства», яке працює на базі краєзнавчого відділу: «Хто ми, звідки мої прашури?» (грузинська діаспора в Україні); «Національні меншини Дніпропетровщини вшановують Кобзаря».

У Дніпропетровській філармонії імені Л. Б. Когана: у репертуарах артистів філармонії присутні народні фольклорні музичні твори. Вже другий рік з успіхом проходить музична вистава «Одеський дворик», у сценарій якої закладено народну єврейську, грецьку, балканську, німецьку, молдавську музику. Солісти філармонії в концертних програмах виконували народні пісні країн Балкан, Греції, Грузії, Італії, Франції тощо.

У вищих мистецьких навчальних закладах проходять тематичні класні години, круглі столи та семінари; індивідуальна робота зі студентами, ознайомлення студентів із ст. 12 Закону України «Про запобігання та протидії дискримінації в Україні»; книжкові тематичні виставки, виховні години.

Інформаційні потреби представників національних меншин області висвітлюють обласні періодичні видання, засновниками яких є національно-культурні товариства: «Апшерон», «Армянский дом», «Община и ты», Вестник научно-просветительского центра «Ткума», «Геула», «Огни Азербайджана», «Савалан», «Шабат шалом», «Шалом Кривбас», «Шалом, хаверим».

Заходи з утвердження ідей міжнаціональної злагоди, толерантності у відносинах між представниками різних етносів, підтримки національно-культурних традицій, звичаїв висвітлюють інші регіональні друковані засоби масової інформації. У друкованих виданнях ведуться рубрики, в яких розповідають про обласні організації національно-культурних товариств та їхні культурно-мистецькі заходи.

4.2.8 Соціальна згуртованість і культурна політика

Сфера культури в регіоні стає все більш потужним і затребуваним засобом гуртування суспільства регіону. Йдеться про заходи культури і мистецтва, фестивалі, відвідування громадянами закладів культури різного типу тощо. Така суспільна функція культури реалізується, зокрема, в межах «Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року» (Стратегічна ціль 4 «Розвиток людського капіталу», операційні цілі 4.2. «Підвищення громадської активності мешканців» та 4.3. «Розвиток громад»).

У депутатському корпусі місцевого самоврядування останнього скликання представлено 172 працівника сфери культури (у порівнянні з 144 депутатами-представниками сфери культури у минулому скликанні), що свідчить про рівень довіри співгромадян до працівників культури.

4.2.9 Політика зайнятості в сфері культури

У закладах культури області сьогодні працює 11 006 осіб, з них 2 014 (майже 18,3%) осіб досягли пенсійного віку. За рівнем зайнятості: 9 943 (90,3%) працюють на повну ставку, 230 (2%) – на 0,75 ставки, 678 (6,1%) – на 0,5 ставки, 155 (1,6%) – на 0,25 ставки.

До працівників сфери культури в регіоні висуваються певні вимоги до їх професійних компетенцій, що мають бути підтверджені документами державного зразка. З числа працюючих 4 969 осіб, або понад 45,1%, мають вищу освіту, ще 281 (майже 2,3%) працівник навчається в даний час заочно. Закладами вищої мистецької освіти підготовлено 495 фахівців для культурно-мистецької сфери та прийнято на навчання 580 студентів.

Регулярно відбувається атестація педагогічних працівників закладів освіти в сфері культури, здійснюється підвищення кваліфікації працівників культури і керівників цієї галузі. 259 працівників культури підвищили свою кваліфікацію в Дніпровському коледжі культури і мистецтв, що забезпечило якісне оновлення роботи творчих колективів області. На запровадження ефективної роботи обласних курсів підвищення кваліфікації працівників культури у 2015 р. було асигновано 150,0 тис. грн. Педагогічні працівники і керівники закладів культури призначаються на посади на конкурсній основі.

4.2.10 Гендерна рівність і культурна політика

Принцип гендерної рівності закріплений в Конституції України. Ст. 3 Конституції України закріплює рівність чоловіків та жінок в усіх сферах життя. Окрім даної норми, гендерної рівності торкаються ст. ст. 21, 24, 51. Частина третя ст. 24 Конституції України, безпосередньо присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на тому, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї тощо.

На Дніпропетровщині, як і в Україні у цілому, жінок у сфері культури зайнято більше, і це можна пов'язати з фемінізацією низькооплачуваних сфер зайнятості, до яких традиційно відноситься сфера культури. Серед працівників культури регіону – 6 832 жінки

4.2.11 Нові технології і дигіталізація в сфері культури і мистецтва

Розвиток інформаційного суспільства із забезпеченням максимального залучення мешканців області до цього процесу, рівності громадян незалежно від місця проживання в дотриманні їх конституційних прав із застосуванням сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій та технологій електронного урядування в області забезпечує регіональна програма інформатизації «Електронна Дніпропетровщина» на 2014 – 2016 роки.

Переважна більшість закладів культури регіону представлена в мережі інтернет сайтами та сторінками у соціальних мережах. Розвиток технологій і запитів громадян сприяє розвитку цих сайтів: від простих сайтів-«візитних карток» з основними даними закладу, до ресурсів, на яких розміщено віртуальні виставки, електронні каталоги бібліотек, передбачено інтерактивне спілкування з користувачами, тощо.

Потужну інформаційну базу щодо стану і функціонування сфери культури області зібрано на порталі Дніпровської обласної універсальної наукової бібліотеки (ДОНБ) (Інформаційне досьє «Дніпропетровщина – культурний регіон», www.libr.dp.ua/Region/CultureRegion/index.htm); там же представлено «Електронну бібліотеку Дніпропетровщини» та електронний і краєзнавчий каталог «Дніпропетровщина» (26 бібліотек). На базі вказаного закладу створено Придніпровський корпоративний каталог, що об'єднує 14 бібліотек області. Запроваджено електронний каталог та електронний читачський квиток ДОНБ. Комп'ютеризовано та підключено до мережі Internet 100 % публічних бібліотек Дніпропетровського району області. Ведеться електронний моніторинг статистичних показників бібліотек області.

Запроваджено безготівкові термінали в квиткових касах та on-line продаж театральних і концертних квитків в обласних театрах і концертних організаціях. Ці послуги набувають популярності серед мешканців регіону.

В музеях та бібліотеках регіону запроваджено QR-коди.

В мережі Інтернет представлено віртуальну екскурсію Дніпровським національним історичним музеєм ім. Д. І. Яворницького.

5. ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРИ В ОБЛАСТІ

5.1 Агреговані показники

Загальні тенденції фінансування сфери культури Дніпропетровської області пов'язані з щорічним відносним збільшенням витрат обласного бюджету на культуру. Показники процентного співвідношення змінюються в залежності від величини консолідованого бюджету Дніпропетровської області, але загальна тенденція, пов'язана зі збільшенням витрат на культуру, зберігається.

Таблиця витрат обласного бюджету Дніпропетровської області на культуру за період 2009-2016 рр. :

з/п	Найменування показника	Одиниця виміру	Значення показника
.	2009 рік		
.1	Консолідований бюджет галузі «Культура»	млн.грн.	312,66
.2	Консолідований бюджет області (видатки бюджету області, враховуючи міжбюджетні трансферти)	млн.грн	8072,7
.3	Частка галузі в консолідованому бюджеті області	%	3,9
.	2010 рік		
.1	Консолідований бюджет галузі «Культура»	млн.грн.	385,05
.2	Консолідований бюджет області (видатки бюджету області, враховуючи міжбюджетні трансферти)	млн.грн	9809,2
.3	Частка галузі в консолідованому бюджеті області	%	4,0

.	2011 рік		
.1	Консолідований бюджет галузі «Культура»	млн.грн.	391,8
.2	Консолідований бюджет області (видатки бюджету області, враховуючи міжбюджетні трансферти)	млн.грн	13261,6
.3	Частка галузі в консолідованому бюджеті області	%	3,0
.	2012 рік		
.1	Консолідований бюджет галузі «Культура»	млн.грн.	390,1
.2	Консолідований бюджет області (видатки бюджету області, враховуючи міжбюджетні трансферти)	млн.грн	16326,9
.3	Частка галузі в консолідованому бюджеті області	%	2,9
.	2013 рік		
.1	Консолідований бюджет галузі «Культура»	млн. грн.	491,3
.2	Консолідований бюджет області (видатки бюджету області, враховуючи міжбюджетні трансферти)	млн. грн	16243,6
.3	Частка галузі в консолідованому бюджеті області	%	3,1
.	2014 рік		
.1	Консолідований бюджет галузі «Культура»	млн. грн.	530,8
.2	Консолідований бюджет області (видатки бюджету області, враховуючи міжбюджетні трансферти)	млн. грн	17591,8
.3	Частка галузі в консолідованому бюджеті області	%	3,1
.	2015 рік		
.1	Консолідований бюджет галузі «Культура»	млн. грн.	696,6
.2	Консолідований бюджет області (видатки бюджету області, враховуючи міжбюджетні трансферти)	млн. грн	18956,5
.3	Частка галузі в консолідованому бюджеті області	%	5,6
.	2016 рік		
.1	Консолідований бюджет галузі «Культура»	млн. грн.	861,8
.2	Консолідований бюджет області (видатки бюджету області, враховуючи міжбюджетні трансферти)	млн. грн	28502,5
.3	Частка галузі в консолідованому бюджеті області	%	5,0

Обласний бюджет витрат на культуру в 2016 р. становить 234 694,3 тис. грн., на кожного жителя області припадає 72,21 грн.

4.3 Видатки на культуру за рівнями бюджетної системи

У Дніпропетровській області основою інфраструктури сфери культури є базова мережа закладів культури області. Базова мережа фінансується з бюджетів різних рівнів (обласного, районних, міських, сільських, селищних) відповідно належності до комунальної власності певної територіальної громади або їх об'єднань. Обласний бюджет передбачає витрати на заклади культури обласного підпорядкування. Видатки передбачені на фінансування відповідних функціональних напрямів у сфері культури, мистецтва, мистецької освіти й охорони культурної спадщини.

Консолідований бюджет включає обласний, районні, міські, сільські та селищні бюджети.

5.3 Структура видатків на культуру

Структура видатків на культуру у 2016 р. визначена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 04.12.2015 р. № 705-35/VI «Про обласний бюджет на 2016 рік» та рішеннями відповідних до рівнів бюджетів рад:

Найменування видатків	Сума, тис. грн.	Тис. осіб	Видатки на одну особу (тис. грн.)	Категорії отримувачів (тис. осіб)
ВСЬОГО видатків на культуру в зведеному бюджеті	861800,0	3250,1	265,16	Населення Дніпропетровської області (тис.осіб)
ВСЬОГО видатків на культуру в обласному бюджеті	234694,3	3250,1	72,21	Населення Дніпропетровської області (тис.осіб)
Надання послуг усім жителям Дніпропетровської області (план 2016 рік)				
Надання платних послуг в закладах культури обласного підпорядкування	5204,2	3250,1	1,6	Населення Дніпропетровської області (тис.осіб)
Проведення обласних заходів та фестивалів	3862,1	3250,1	1,2	Населення Дніпропетровської області (тис.осіб)
Заходи, що проводяться в рамках реалізації обласних цільових програм	1202,4	3250,1	0,4	Населення Дніпропетровської області (тис.осіб)
Будівництво і реконструкція об'єктів культурного значення обласного рівня Дніпропетровської області	6046,8	3250,1	1,9	Населення Дніпропетровської області (тис.осіб)
Надання послуг окремим категоріям громадян Дніпропетровської області за 5 міс. 2016 року(факт)				
Проведення обласних заходів та фестивалів	37,6	15,8	2,3	Пільгові категорії громадян (чорнобильці, інваліди, воїни – афганці, вимушені переселенці, учасники АТО та члени їх сімей (тис.осіб)
Заходи, що проводяться в рамках реалізації цільових і відомих програм	371,8	16,1	23,1	Пільгові категорії громадян (чорнобильці, інваліди, воїни – афганці, вимушені переселенці, учасники АТО та члени їх сімей (тис.осіб))

Надання соціальної підтримки окремим категоріям громадян на оплату житлового приміщення та комунальних послуг	95,2	0,4	0,2	Проживання в гуртожитку (тис. осіб)
Витрати на управління галуззю культури та охорону культурної спадщини з обласного бюджету на 2016 рік (план)				
Утримання Дніпропетровського обласного центру з охорони історико-культурних цінностей з охорони об'єктів культурної спадщини Дніпропетровської області	988,6	3250,1	0,3	Населення Дніпропетровської області (тис. осіб)
Утримання Управління культури, національностей і релігій	1160,5	3250,1	0,4	Населення Дніпропетровської області (тис. осіб)

5.4 Додаткові джерела фінансування культури: тенденції та показники

За останні роки в Дніпропетровській області – позитивна динаміка приватного фінансування та проектного менеджменту в сфері культури, які представлено в різних варіантах. З метою реалізації програми співфінансування культурних проектів і залучення фінансових ресурсів відбувається низка круглих столів, конференцій за участю міжнародних експертів в галузі культури, які спрямовані на включення ресурсу благодійних і спонсорських програм, у тому числі і партнерських програм, у рамках підтримки конкретних проектів і інституцій.

У Дніпропетровській області в даний час активно практикується спонсорська підтримка окремих культурних проектів. Наприклад, у закладах культури обласного підпорядкування за 2015 р. надійшли кошти від дарувальників у бібліотеках – 393,9 тис. грн., закладах освіти – 30,3 тис. грн. та у 2016 р. за 6 місяців у бібліотеках – 115,4 тис. грн., закладах освіти – 17,6 тис. грн. Від грантодавців у 2015 р. отримано 270,4 тис. грн. та за 6 місяців 2016 р. – 124,3 тис. грн.

6. ДЕРЖАВНІ УСТАНОВИ В ІНФРАСТРУКТУРІ КУЛЬТУРИ

6.1 Інфраструктура сфери культури: тенденції і стратегії

Як і в Україні в цілому, в Дніпропетровській області існуюча інфраструктура культури в основному була сформована в роки Радянського Союзу. Існуюча в Дніпропетровській області інфраструктура культури є предметом спільної ресурсної підтримки бюджетів усіх рівнів. У ній зайнято близько 11 тис. осіб. Щороку забезпечується моніторинг задоволення послугами будинків культури, клубів, бібліотек, музеїв, шкіл естетичного виховання, культурно-мистецькими закладами населення області. Аналіз зібраної інформації є підґрунтям розробки проектів, програм та поступових кроків для модернізації мережі закладів культури та збільшення кількості і якості послуг населенню.

На Дніпропетровщині працюють 1 з 7 Оперних театрів України, 1 з 13 Будинків органної та камерної музики, єдиний в Україні театр музично-пластичних мистецтв (м. Кривий Ріг), 2 з 7 державних стаціонарних цирків. Прикрасою культурного життя обласного центру є єдиний театр одного актора «Крик» (м. Дніпро), єдиний в Україні комунальний музей, який має статус «національний». В регіоні працюють 10 творчих колективів, що мають статус «академічний», 139 народних аматорських колективів, 75 зразкових аматорських колективів, 36 музеїв на громадських засадах, які мають звання «народний музей», 13 організацій Національних творчих спілок України.

У галузі забезпечується реалізація 3 обласних програм:

- Програма розвитку культури в Дніпропетровській області до 2016 року

- Програма збереження та розвитку об'єктів культурної і природної спадщини, розташованих на території Дніпропетровської області, на 2014-2019 роки
- Регіональна програма збереження пам'яток борцям з нацизмом (1941-1945 роки) на період до 2020 року.

6.2 Основні данні, що характеризують державні установи сфери культури

Інфраструктура державних і комунальних закладів сфери культури регіону складається з 545 клубів, 674 бібліотек, 14 театрів, 24 музеїв, 2 цирків, 2 концертних організацій, 87 шкіл естетичного виховання, 6 вищих мистецьких навчальних закладів, 14 парків культури та відпочинку. Кіномережа регіону складається з 8 закладів, серед яких 5 кінотеатрів комунальної форми власності.

6.3. Місцеві заклади культури: статус і партнерство

Заклади культури регіону мають різний статус, залежно від рівня підпорядкованості:

- заклади культури загальнодержавної власності, підпорядковані безпосередньо міністерству культури;
- заклади культури обласного підпорядкування, які відносяться до спільної власності територіальних громад Дніпропетровської області;
- заклади комунальної форми власності, підпорядковані органам місцевого самоврядування;
- заклади галузевого підпорядкування;
- приватні заклади культури (представлені різноманітними формами і типами організацій, що надають послуги дозвіллевого характеру (організація подій, свят, майстер-класів тощо) на замовлення приватних осіб, бізнес-структур та ін. Все більшого поширення набувають івент-агенства, дитячі розважальні майданчики, плей-ленди (ігрові зони) у торговельних центрах, що виробляють продукт у сегменті мас-культури і є досить затребуваними у населення).

Координацію їх діяльності та співпрацю забезпечує Управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської облдержадміністрації як орган виконавчої влади галузевої компетенції, який має подвійне підпорядкування (міністерству культури України та Дніпропетровській обласній державній адміністрації) і відповідає за реалізацію державної культурної політики. В нових економічних умовах стає актуальним партнерство регіональних закладів культури і неурядових громадських організацій. Недостатність бюджетного фінансування змушує державні заклади культури вибудовувати стосунки з іншими структурами, зокрема бізнес-структурами, що спрямовані на підтримку культурних проектів.

6.4 Напрями регіональної політики в галузі культури на 2016 рік

- профіль регіональної культурної політики для ERICarts
- стратегія розвитку культури в Дніпропетровській області – 2025;
- програма розвитку культури в Дніпропетровській області до 2020 року;
- гранти для культурно-мистецьких проектів;
- розширення переліку платних послуг закладів культури;
- запровадження контрактів для артистичного та художнього персоналу;
- запровадження компенсації за безкоштовне відвідування закладів культури;
- запровадження в театральних-концертних підприємствах персональних надбавок для видатних митців.

7 ПІДТРИМКА ТВОРЧОСТІ І КУЛЬТУРНОЇ УЧАСТІ

7.1 Підтримка художників, артистів та інших творчих працівників

7.1.1 Огляд стратегій, програм, прямих і непрямих форм підтримки

Творчі та культурні працівники регіону для вирішення і врегулювання низки професійних і соціальних процесів, входять до професійних спілок та організацій. Це, зокрема: Дніпропетровське міжобласне відділення Національної спілки театральних діячів України; Дніпропетровська організація Національної спілки художників України; Криворізька міська організація Національної спілки художників України; Дніпропетровська обласна організація Національної спілки письменників України; Дніпропетровське відділення Національної хореографічної спілки України; Дніпропетровська організація Національної всеукраїнської музичної спілки України; Криворізька організація Національної всеукраїнської музичної спілки України; Дніпропетровський обласний осередок Національної спілки кінематографістів України; Дніпропетровська регіональна організація Національної спілки композиторів; Дніпропетровське обласне відділення Національної спілки фотохудожників України; Дніпропетровська обласна організація Національної спілки журналістів України; Дніпропетровська обласна організація Всеукраїнської творчої спілки «Конгрес літераторів України»; Дніпропетровська обласна організація Національної спілки краєзнавців України.

Управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської облдержадміністрації активно залучає їх до проведення різноманітних культурно-мистецьких заходів, конкурсів, фестивалів, конференцій тощо, на проведення яких у 2015 р. було виділено 1 673,6 тис. грн.

Формою державної підтримки митців у регіоні є також присвоєння найбільш видатним з них почесних звань, що забезпечує їм додаткову підтримку і деякі соціальні пільги: 24 митця в області мають звання «народний» і 117 – звання «заслужений». Фінансову підтримку отримують 139 народних аматорських колективів, 75 зразкових аматорських колективів.

Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування замовляють митцям спорудження пам'ятників, меморіальних знаків, виділяють музейним закладам області кошти на придбання творів сучасного мистецтва, допомагають в організації виставок, пленерів, реалізації картин, предметів декоративно-ужиткового мистецтва тощо.

Багато творчих працівників регіону нагороджені орденами, відзнакою голови Дніпропетровської облдержадміністрації – нагрудним знаком «За розвиток регіону» та Почесними відзнаками голови Дніпропетровської обласної ради.

У сучасних умовах Управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської облдержадміністрації бачить своє завдання в сприянні розвитку у творчих працівників навичок проектної діяльності, поклавши в основу різних форм підтримки конкурсні процедури.

7.1.2 Гранти, премії, стипендії

На Дніпропетровщині існує система державних і місцевих, а також недержавних премій, грантів, стипендій, яка набуває значення інструменту культурної політики. Так, Програма розвитку культури у Дніпропетровській області до 2016 року передбачає щорічно: призначення та виплату регіональних премій у галузі культури і мистецтва; призначення та виплату стипендій у галузі культури і мистецтва; призначення регіональних грантів для створення мистецьких проектів у рамках державно-приватного партнерства. Зокрема, у регіоні присуджуються премії

- діячам культури та мистецтв Дніпропетровщини (регіональний конкурс «Світоч Придніпров'я»);
- діячам театрів: акторам, режисерам, балетмейстерам, художникам, музикантам (фестиваль-конкурс «Січеславна» та «Надія Січеславни»);
- професійним, аматорським творчим колективам, закладам культури, їх колективам та працівникам, окремим виконавцям, викладачам початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, окремим особам (міська премія в галузі культури, мистецтва та літератури);
- низка міських іменних мистецьких премій у галузі образотворчого мистецтва (живописцям і графікам; скульпторам; художникам-дизайнерам та майстрам декоративно-прикладного мистецтва; художникам, що здійснюють педагогічну діяльність та мистецтвознавцям);
- низка міських іменних премій у галузі театрального мистецтва (режисерам-постановникам; актрисам; акторам; театральним художникам та художникам-постановникам);
- міська іменна мистецька премія у галузі аудіовізуального мистецтва (діячам кіно та телебачення);
- міська іменна мистецька премія у галузі музичного мистецтва (композиторам та музикознавцям; виконавцям та організаторам мистецьких акцій; виконавцям та митцям, творчість яких пов'язана з естрадним мистецтвом);
- міська іменна премія у галузі літератури (поетам та прозаїкам);
- міський конкурс професійної майстерності бібліотечних працівників;
- стипендії міського голови м. Дніпра обдарованим дітям; аматорам народної творчості;
- премія міського голови м. Дніпра для обдарованих дітей;
- районні конкурси та фестивалі, наприклад: «Обдарована дитина Криворізького району»; районний конкурс «Людина року» («Кращий працівник культури»); районний конкурс «Криворізька має талант»;
- відзнака Криворізького міського голови для обдарованих дітей у галузі культури та мистецтва.

Вищі навчальні мистецькі заклади щорічно також призначають іменні стипендії за різними напрямками, з метою визначення особистих досягнень, стимулювання творчих здобутків, перемог у Міжнародних, Всеукраїнських, регіональних конкурсах, фестивалях студентів. Зокрема, у Дніпровській академії музики ім. М. Глінки, засновано іменні стипендії: стипендія ім. М. Глінки (призначається кращим студентам-виконавцям); стипендія ім. А. Штогаренка (надається за досягнення композиторських навичок у студентів); стипендія ім. Л. Когана (призначається найбільш обдарованим студентам спеціалізації «Оркестрові струнні інструменти»); стипендія ім. І. Паторжинського (надається за активну творчу діяльність та яскраві наслідки виконавської та концертної майстерності студентів спеціалізації «Академічний спів», «Естрадний спів»); стипендія ім. Гаррі Логвіна (надається кращим студентам музичного факультету академії музики спеціалізації «Оркестрові струнні інструменти» по класу скрипки. Виплата здійснюється з особистого фонду Дмитра Логвіна). У Дніпровському театральному-художньому коледжі введені іменні стипендії студентам, які мають відмінні успіхи у навчанні та приймають активну участь у громадській і творчій роботі.

7.2 Культурне споживання та участь

Культурне споживання в регіоні може бути осмислене у декількох площинах. По-перше, йдеться про регулярні статистичні вимірювання⁸ забезпеченості населення тими чи іншими культурними благами: закладами культури, культурними подіями, вимірювання відвідування населенням закладів культури та мистецтва тощо.

По-друге, йдеться про зрушення в культурному споживанні населення регіону в контексті трансформації ціннісної ментальності соціуму, соціально-економічних умов життя громадян і змінах у їх дозвіллевих практиках (галузева статистика не охоплює всіх дозвіллевих практик)

По-третє, дискусійним є питання змісту самого стандарту культурної послуги і визначення її забезпеченості в контексті децентралізаційних процесів у сучасній Україні. Адже, населення Дніпропетровщини, переважно є міським, а лівова частина мережі закладів культури розташована у сільській місцевості.

7.3 Освіта в галузі культури та мистецтва

7.3.1 Огляд інституційної структури

Освіта в галузі культури та мистецтва в регіоні представлена структурою навчальних закладів різного рівня. В програмі базової середньої освіти представлені обов'язкові елементи мистецької освіти, які будуть розкрити нижче.

В регіоні діє розгалужена мережа мистецьких шкіл, в яких діти отримують спеціальну мистецьку освіту (художню, музичну, хореографічну). Мистецькі школи виконують важливе завдання естетичного виховання і соціалізації школярів; вони, як правило, передбачають в своїй структурі кілька відділень (фортепіанне, струнних інструментів, духових та ударних інструментів, народних інструментів, вокально-хорові відділення). Результати і досягнення вихованців мистецьких шкіл регулярно представляються широкій аудиторії, працюють дитячі творчі колективи. Сьогодні мистецькі школи регіону стають навчальними закладами нового типу, в яких гармонійно поєднуються традиції і сучасні методики викладання, високий потенціал викладачів і обдарованість учнів.

В регіоні є низка закладів, що надають спеціальну мистецьку освіту в руслі професійної підготовки. І нарешті, в регіоні є навчальні заклади, що надають вищу художню освіту за декількома напрямами і спеціальностями.

7.3.2 Мистецтво в школі

Залучення дітей до світу мистецтва в регіоні починається зі школи. У **1-4 класах** школярі вивчають предмет «Мистецтво». У його змісті інтегровані музична, образотворча та мистецько-синтетична змістові лінії. Програма спрямована на поліхудожнє виховання особистості, формування основ цілісної художньої картини світу. Учні молодших класів під час опанування різних видів мистецтва навчаються виявляти естетичне ставлення до світу, естетично оцінювати предмети та явища у різних сферах життєдіяльності, що формується та їхньої взаємодії. В результаті вивчення предмету «Мистецтво», у учнів формуються мистецькі компетентності: здатність особистості до пізнавальної діяльності та творчого самовираження у певному виді мистецтва (музичному, образотворчому, театральному та ін.). Зміст навчального предмета побудовано за моделлю поліцентричної інтеграції мистецьких знань, що передбачає інтегрування домінантних змістових ліній – музичної та образотворчої, які поєднуються в єдиний тематичний цикл і збагачуються елементами хореографії, театру і кіно. Програма передбачає наступність щодо дошкільної та загальної середньої освіти, а також застосування широких міжгалузевих зв'язків в контексті естетизації освітнього середовища школи.

Учні **середньої школи** долучаються до мистецтва в ході вивчення предметів «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Художня культура» та позакласної творчої і пізнавальної діяльності.

Музичне мистецтво розглядається як інтонаційно-образна модель входження людини у світ культури завдяки пізнанню і індивідуальному емоційному переживанню. В програмі передбачено інтерпретацію музичних творів і пошук учнями в музиці особистісно значущих смислів, співзвучних власному духовному світові. Під час опанування музичного мистецтва активізується потенціал внутрішньої предметної інтеграції елементів змісту, а також зв'язки музики з усіма предметами й курсами, які входять до освітньої галузі «Естетична культура» та споріднених гуманітарних освітніх галузей.

Мета загальної образотворчої освіти в основній школі полягає в особистісному розвитку учнів і збагаченні їх емоційно-естетичного досвіду під час сприймання навколишнього світу і художньо-практичній діяльності, інтерпретації та оцінювання творів образотворчого мистецтва, а також у формуванні ціннісних орієнтирів, потреби в творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні.

Мета вивчення художньої культури в загальноосвітніх навчальних закладах полягає в особистісному художньо-естетичному розвитку учнів, формуванні у них світоглядних орієнтацій і компетенцій у сфері художньої культури, вихованні потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні у процесі опанування цінностями української та зарубіжної культурно-мистецької спадщини.

В загальноосвітніх навчальних закладах регіону використовують також широку палітру позакласних активностей для долучення школярів до культури і мистецтва: тематичні екскурсії, відвідування музеїв и виставок, діяльність художньо-прикладних гуртків, зустрічі з митцями, тощо.

7.3.3 Міжкультурна освіта

Серед основних завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року вказано побудову ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей.

Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ (від 1 лютого 2016 р.) вказує на міжкультурний діалог як чинник визнання національної культури у світі і ефективність культурного розвитку, а також, як на умову для стабільного і мирного існування України.

Елементи міжкультурної освіти реалізуються на Дніпропетровщині, головними чином, в діяльності навчально-виховних закладів середньої освіти. Так, низка навчальних закладів впроваджує результати міжнародного проекту «Спільна історія. Культурні діалоги» в 2012–2015 рр., який став результатом співпраці Європейського об'єднання асоціацій викладачів історії EUROCLIO. Провідні педагогічні працівники Дніпропетровщини брали участь у розробці і впровадженні методичного комплексу «Перехрестя культур. Країни Чорноморського регіону та суспільно-політичні зміни в XIX–XX ст.». Даний підхід демонструє можливості культурної, історичної та громадянської освіти на темах, присвячених культурі та культурним трансформаціям країн Чорноморського регіону, поєднаних не лише географічною близькістю, а й спільним минулим. Висвітлюються теми культурної спадщини, взаємодії культури та політики, а також актуальні проблеми суспільно-політичних та культурних взаємодій.

7.3.4 Вища художня освіта і професійна підготовка

Вища художня освіта і професійна підготовка здійснюється в регіоні спеціалізованими навчальними закладами. Це, зокрема, Дніпровська академія музики ім. М. І. Глінки (що бере свій початок від музичного училища Катеринославського відділення Імператорського Російського Музичного Товариства), Кам'янське обласне музичне училище; Криворізьке обласне музичне училище; Дніпровська державна хореографічна школа, Дніпровське училище культури, Обласний комунальний вищий навчальний заклад «Дніпровський театрално-

художній коледж». На факультеті мистецтв Криворізького державного педагогічного університету здійснюється підготовка висококваліфікованих фахівців на художньо-графічному та музично-хореографічному відділеннях факультету мистецтв. У Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара здійснюється підготовка мистецтвознавців на факультеті української філології та мистецтвознавства.

7.3.5 Базова позашкільна освіта в галузі мистецтва і культури

Базова позашкільна освіта в галузі мистецтва і культури надається в регіоні школами естетичного виховання. Це – дитячі музичні школи, дитячі художні школи, дитячі школи мистецтв і дитячі хореографічні школи. На даний момент їх чисельність становить 87 закладів. Слід зазначити, що чисельність шкіл естетичного виховання в регіоні незначним чином зменшилась в останній час через демографічні показники.

Позашкільною освітою займаються також багато закладів культури, передусім – клуби (хорові, танцювальні і вокальні колективи, кружки дитячої творчості тощо), музеї і бібліотеки, а також недержавні інституції. Розвивається практика культурно-освітньої роботи з дитячою і підлітковою аудиторією (музейна педагогіка).

7.4 Аматорське мистецтво

Аматорське мистецтво в регіоні представлено різними жанрами. Плідність роботи аматорських колективів області, високий професійний рівень виконавців засвідчують нагороди, дипломи та відзнаки на місцевих, всеукраїнських, міжнародних фестивалях та конкурсах. Аматорські колективи та гуртки, любительські об'єднання працюють у регіоні систематично. В основному це вокально-хорові, хореографічні, оркестрові та театральні колективи, які постійно перебувають у творчому пошуку, реалізуючи таланти своїх учасників та знаходячи свою стежину до глядацьких душ та сердець.

Діяльність аматорських колективів дозволяє залучити до культурно-дозвілєвої діяльності досить широкий загал населення. Всього у регіоні діють 3 722 клубні формування, в роботі яких беруть участь 65 тис. 670 осіб, серед них 139 формувань мають звання народних аматорських колективів і 75 – зразкових аматорських колективів.

8 ДЖЕРЕЛА І ПОСИЛАННЯ

8.1 Основні документи з питань культурної політики

Нормативно-правові акти:

Державна політика щодо збереження історичної пам'яті в Україні: зб. документів і матеріалів / упоряд. Є. І. Бородин, Л. Л. Прокопенко, Ю. В. Пшеничний. – Д. : Науково-редакційний центр Дніпропетровської обласної редколегії по підготовці і виданню тематичної серії книг «Реабілітовані історією»; Вид-во «Моноліт», 2011. – 480 с.

Про Програму збереження та розвитку об'єктів культурної і природної спадщини, розташованих на території Дніпропетровської області, на 2014 – 2019 роки : Рішення Дніпропетровської обласної ради від 31.01.2014 р. № 524-25/VI

Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР № 6673-XI (6673-11) від 4 квіт.1988 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_089

Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. – режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>

Статистика

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту у Дніпропетровській області у 2013 році. Статистичний бюлетень. – Дніпропетровськ, 2014 .

Как война изменила религиозные взгляды украинцев. Инфографика. – Назва з екрану : <http://apostrophe.com.ua/article/society/2015-04-09/kak-voyna-povliyala-na-religioznyie-vzglyadyi-ukraintsev/1557#.VSI7nJuP7uY.vk>

8.2 Основні організації і портали

Органи державної влади і їх заклади:

Дніпропетровська обласна державна адміністрація
<http://www.adm.dp.ua/>

Управління культури, національностей і релігій Дніпропетровської облдержадміністрації
adm.dp.ua/_c2257e83007a028b.nsf/b07122b559dbcb50c22572ba0052a791/28d30e9c6fe3508dc22578e100409e93

Дніпропетровський обласний центр з охорони історико-культурних цінностей
<http://docop.dp.ua/>

Дніпропетровська обласна рада
oblrada.dp.ua

Театри

Обласне комунальне підприємство культури Дніпропетровський державний академічний театр опери та балету
<http://www.opera-ballet.com.ua/>

Обласний комунальний заклад культури Дніпропетровський український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка
ukrdrama.dp.ua

Обласне комунальне підприємство культури Дніпропетровський російський драматичний театр ім. М. Горького

gorkiy-theatre.at.ua

Дитячий музичний театр «Золотий ключик»
gold-key.com.ua

Обласне комунальне підприємство культури Дніпропетровський академічний обласний український молодіжний театр
teatrmolodi.com

Дніпропетровський міський молодіжний театр-студія «Верим!»
verim.dp.ua

Дніпропетровський український театр одного актора «Крик»
theater-krik.com

Дніпропетровський міський театр ляльок
teatrkukol.dp.ua

Обласне комунальне підприємство Дніпропетровська обласна філармонія
dnepr-philharmonic.com

Обласне комунальне підприємство Дніпропетровський будинок органної та камерної музики
www.domorgan.dp.ua

Професійні організації

Дніпропетровська організація національної Спілки письменників України
т. (056)745-13-86

Дніпропетровська організація національної Спілки художників України
778-18-54

Дніпропетровська організація національної Спілки композиторів України

Дніпропетровська організація національної Музичної спілки України
47-34-05

Міжобласне відділення національної Спілки театральних діячів України
dmvnstdu@mail.ru

Дніпропетровське відділення Всеукраїнської хореографічної спілки

Дніпропетровський обласний осередок Національної спілки кінематографістів
e-mail: Dnipro-cinema@ukr.net

Дніпропетровське обласне відділення Національної спілки фотохудожників України
e-mail: shpakidze@yandex.ru

Дніпропетровська обласна організація Національної спілки журналістів
e-mail: dnepr.nsj@gmail.com

Дніпропетровська обласна організація Національної спілки краєзнавців України